

HISTORIAS
del
ANTIGUO TESTAMENTO
en piapoco
tomo 3

EL ÍAS
EL ISEO
JONÁS
ISAÍAS
EZEQUIEL
JEREMÍAS
DANIEL
ESTER
JOB
SOFONÍAS

Traducción al piapoco por James William Klump y Deloris Ann Pharris Klump

Los dibujos po cortesía de © David C. Cook Foundation

1ra edición: ©1983, NYBSI

2da edición: © 2013, WBT

División del reino
(1 Reyes 12.1-24; 2 Crónicas 10.1-11.4)

Rey* Salomón yéetácadénáamiwa, yá iiri Roboam yàacawa Siquem iyàcalená néré. Macái israelitanái* iwacacawa néré namànicaténá néréni nàasu reywa* icùacaténá nía rey* Salomón yáamirìcubàami. Aibanái nabànùa tàacáisi Jeroboam yèepùanápináwa Egipto yàasu cáli íicha rey* Salomón idécainá yéetácawa. Néese Jeroboam itàaní Roboam yáapicha wenàiwica ìwalinápiná. Iima Roboam irí:

--Pianirimí icùacaalíté wía, yá yeedáca wáicha manùba plata. Càmicaalí peedá wáicha plata máiní, càide iyúwa pianirimí, yásí wamàacaca picùaca wía --íimaca yái Jeroboamca. Néese Roboam íima irí:

--Pèepùacawa másiba èeri, yá nucàlidaca piríni --íimaca yái Roboamca. Néese Roboam isutáca yéemìawa níái béeeyéí yàalèeyéicaté yáanirimi Salomónmi càinápinácaalí imàni. Yá náima irí:

--Pimàni càide iyúwata nawàwáaná --náimaca Roboam irí. Roboam càmita iwàwa yeebá iyúwa nàalàanáni. Iná isutáca yéemìa níái inacáiyéicawa ùuculiyéí. Yá náima Roboam irí:

--Picàlida nalí iyúwa piwàwáaná peedá náicha manuí yáwanái plata íicha yái plata píanirimi yeedéericate náicha --náimaca Roboam irí. Néese Jeroboam, wenàiwica yáapicha nèepùacaalíwa Roboam yàatalé, yá icàlidaca nalí iwàwáaná yeedáca náicha manuí yáwanái plata. Iná yéewa báawa wenàiwica naicáca Roboam càide iyúwa profeta* Ahías itàaníináté Dios inùmalicuíse, Jeroboamcaténá icùaca Roboam íicha israelitanáí* yéená.

Aibanái israelitanáí* yéená néemìacaalí Roboam icàlidáaná nalí, yá náima nalíwáacawa:

--Càmita iwàwacutá wamàacaca rey* David itaquénáimi icùaca wía. Wàacué wacutáca áibata icuèripiná wía --náimaca. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa. Néese Roboam icùaca pucháiba meedá israelitanáí* yaawiría. Icùa Judá itaquénáinámi, áibanái nacái Benjamín itaquénáinámi. Yái cáli íipidenéeri Judá yàasu cáli. Aiba Israel* yàasu cáli yéená íipidèná Efraín yàasu cáli. Níái Efraín yàasu cáli minanái càmita namàacaca rey* Roboam icùaca nía. Roboam ibànùacaalí wenàiwica yeedácaténá náicha plata, yá nanúa-ca íba iyúni. Yá namàacaca Jeroboam icùaca nía. Néese rey* Roboam iwacáidaca yàasu úwináwa náicha níái Judá itaquénáinámica, Benjamín itaquénáinámi íicha nacái. Iwàwa yàaca imànica úwi náipunita níái áiba israelitanáí* iyéeyéica Efraín yàasu cáli íinata, Roboamcaténá icùaca macáiri cálita àniwa. Quéwa Dios ichùulia profeta* Semaías yàaca icàlidacaténá Roboam irí càmíinápiná imàni

úwi yéenánái israelitanái* íipunita, Dios idécáiná isería Israel* yàasu cáli. Iná profeta* Semaías yàaca icàlidaca Roboam irí càide iyúwa Dios iwàwáaná. Iná macáita rey* Roboam yàasu úwinái nèepùacawa nacapèe néréwa.

Los reinados de Roboam, Abiam,

y Asa en Judá

(1 Reyes 14.21-15.24; 2 Crónicas 11.5-16.4)

Yái rey* Salomón iirimi Roboam, yái quéechéericaté icùaca Judá yàasu cáli. Quéechacáwa rey* Roboam ichùulia namànica cachàini nayàcalewa ipíchaná áibanái nàanàa namànica úwi náipunita. Ichùulia úwinái imànica icapèewa dàalanama macái yàcale iricubàa. Ichùulia nacái namànica iwáiná dàalanama yàcale itéese. Yá imàacaca nacáapisài, yàacàsi nacái áiba yàcale ìriculé.

Rey* Roboam icùacaalí Judá yàasu cáli, macái sacerdotenái*, levitanái* nacái nàacawa macáita Efraín yàasu cáli íicha. Yái rey* Jeroboam icuèrica Efraín yàasu cáli càmita iwàwa sacerdotenái* íibaidaca Dios irí néré. Idé yeedáca áibanái wenàiwica sacerdotenáipiná* nacùacaténá ídolo* Jeroboam imàníiyéica oro íicha pacá yéenibe

nacáiyéí, Efraín mìnanái yàasu cuwáinái piná. Aibanái néená quéwa Efraín mìnanái iwàwéeyéí nàaca mamáalààcata Dios icàaluíniná, yá nàacawa Judá yàasu cáli néré, yéewanápiná nanúaca pírái sacrificio* iyú Jerusalén iyàcalená néré templo* iyacatalé, namànicaténá nacái Dios irí culto néré. Manùba wenàiwica yàanàacaalí Judá yàasu cáli néré, yá nachàiniadaquéi cálida. Rey* Roboam yàaca Dios icàaluíniná másiba camuí, íná yéewa Dios iyúudàaca Judá yàasu cáli. Yá cachàiniquéi cálida.

Néese rey* Roboam imàacaca íichawa yeebáidáanáca Dios itàacái. Yá macáita Judá yàasu cáli mìnanái namànicá madécaná altar* cuwáinái irípiná nàacaténá nacàaluíniná. Altar* imanùbaca nàyaca asianái. Níái asianái naduica áibanái asianái yàanèeyéica néré nàacaténá cuwáinái icàaluíniná. Níái Judá itaquénainámi namàni macái íiwitáaná báawéeri càide iyúwaté cananeonáimi namànínáté báawéeri quéechacáwa, yái báawéeri namàníiricaté Dios yúucacaté nía ìwalíise cáli íinatáise. Néese rey* Roboam idécaalí icùa Judá abéemaa wacáapi camuí, yái Egipto

yàasu cáli íiwacaliná iwacáidaca yàasu úwináiwa. Yá imànica úwi Judá yàasu cáli íipunita. Níái Egipto mìnanaí úwica namawèniaca macáita yàcale rey* Roboam imàníirité úwinái icapèe dàalanama. Yá nacái nàacawa mawiénita Jerusalén iyàcalená irí. Néese Dios ichùuliaca profeta* Semaías icàlidáanápiná nalí tàacáisi, níái rey* Roboam, Judá itaquénánami íiwacanánai yáapicha. Yá íima nalí:

--Dios idéca imàacaca Egipto mìnanaí namànica úwi píipunitacué càmicáinácué peebáida Dios itàacái --íimaca nalí. Yásí rey* Roboam, Judá itaquénánami íiwacanánai yáapicha, yá achúmaca nawàwa nadécáiná namàacaca neebáidaca Dios itàacái. Iná Dios ibànùaca Semaías àniwa itàanícaténá Dios inùmalicuíse. Yá íima nalí:

--Achúmacáinácué piwàwa pibáyawaná iwalí, yásí càmita Dios imàacaca Egipto yàasu cáli mìnanaí imáalàidaca Jerusalén iyàcalená mìnanaí. Iwàwacutá quéwa pipáyida Egipto yàasu cáli íiwacaliná irí plata --íimaca nalí yái profetaca*. Néese Egipto mìnanaí nawàlùacawa Jerusalén iyàcalená iriculé. Yá needáca macáita wawàsi oroírica rey* Salomónmi imàníiricaté Dios yàasu templo* piná, icapèe irípináwa nacái. Yá nèepùacawa nàasu cáli néréwa, níái egipcionái. Néese rey* Roboam imànica bronce* íicha náamiricubàami. Roboam icùaté Judá yàasu cáli diecisiete namanùbaca camuí, yá yéetácawa. Yá iiri Abiam icùaca cáli yáamiricubàami.

Rey* Abiam icuàcaalíté Judá yàasu cáli, càmita yeebáida macáita Dios itàacái. Dios quéwa imàacaca Abiam icùaca Judá yàasu cáli Jerusalén iyàcalená iricu, Dioscainá idé icàlidaca Abiam yàawirimí rey* David iríni. Dios íimaté David irí:

--Pídécainá peebáida nutàacái, yásí numàacaca pítaquénái icùaca càiripináta --íimaca irí yái Diosca. Iná Dios imàacaca rey* Abiam icùaca Davidmi itaquéericáináni. Rey* Abiam icùacaalícawa Judá yàasu cáli, yá yàasu

úwinái imànica mamáalàacata úwi náipunita níái rey* Jeroboam yàasu úwináica. Yá Dios iyúudàaca Judá yàasu cáli mìnanái imawèniaca nía, Judá mìnanáicainá neebáidaca Dios itàacai. Yá Judá yàasu úwinái needáca Efraín yàasu cáli yéená. Rey* Abiam icùaté Judá yàasu cáli másiba camuí, yá yéetácawa. Néese iiri Asa icùaca cáli yáamiricubàami.

Ya cayábéeri íiwitáise yái rey* Asaca. Yá yeebáidéeri Dios itàacái. Yá imáalàidaca níái altar* namàníiyéica cuwáinái irípiná. Yá ichùuliaca macáita Judá yàasu cáli mìnanái nàanápiná abéerita Dios icàaluíniná. Ichùulia nacái neebáidáanápiná Dios itàacái. Idàbacaalíté icùaca Judá yàasu cáli, càmitaté iwàwacutá imànica úwi. Iná ichùulia namànica capìi dàalanama madécaná yàcale irícu iyéeyéica Judá yàasu cáli íinata. Ichùulia namànica iwáiná dàalanama itéesewa. Iwacáida nacái madécana úwinái. Néese, áiba cáli mìnanái íipidenéeyéi etiopenái nàanàaca namànicateéná úwi Judá yàasu cáli íipunita. Yá rey* Asa isutáca Dios iyúudàanápiná Judá yàasu cáli mìnanái. Yásí Dios iyúudàaca nía. Yá namawèniaca nàuwidenáiwa. Néese Dios ibànùa yàasu profetawa* Azarías rey* Asa yàatalé. Yá íima Asa irí:

--Pìa Dios icàaluíniná mamáalàacata. Yásí Dios iyúudèeripiná píawa --íimaca irí. Iná rey* Asa imáalàidaca nía mamáalàacata níái ídolo* cuwáinái yéenáwaná Judá mìnanái imàníiyéica. Yùuwichàida nacái íiruwa ùacáiná Dios íicha cuwáisàatúa icàaluíniná. Yá yeemá nacái ùasu ídolomi*. Rey* Asa icùacaalítécawa Judá yàasu cáli, manùba wenàiwica yàacawa Efraín yàasu cáli íicha nàyacaténá Judá yàasu cáli néré, náalíacaináwa Dios iyúudàaca Judá yàasu cáli mìnanái.

Néese manùba camuí idénáami, yá rey* Baasa icùaca Efrain yàasu cáli. Rey* Baasa iwasáidaca yàasu úwináiwa

namànicaténá úwi Judá mìnánái íipunita. Yá rey* Asa ibànùaca madécaná plata irí yái icuèrica Siria yàasu cáli. Ibànùa plata Dios yàasu templo* íicha. Ibànùa nacái yàasu platawa Siria mìnánái iyúudàacaténá nía. Néese Siria yàasu úwinái imànica úwi Efraín yàasu cáli íipunita. Yásí Efraín yàasu úwinái namàaca náichawa namànica úwicái Judá yàasu úwinái íipunita. Yá nèepùacawa nàasu cáli néréwa namànicaténá úwi Siria yàasu cáli mìnánái íipunita. Báawata quéwa Dios iicáca rey* Asa imànírica. Yá Dios ibànùaca profeta* Hanani icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicuíse. Yá íima rey* Asa irí:

--Dios íima pirí, "¿Cáná càmita pisutá nuyúudàanápiná pía? Nudété nuyúudàaca pimawèniaca níái etiopenáimica, quéwa siùca càmita peebáida nuyúudàanápiná pía. Nuicá macáita wenàiwica imàníiná. Nuyúudàaca níai yèeyéica nucàaluíniná. Pidéca pimànica wawàsi máiwitáisewaca, yái pimáidáanácaté Siria yàasu cáli mìnánái nayúudàanápináté pía. Iná yéewa áibanái imàníiyéipiná píipunita mamáalàacata úwicái", íimaca pirí yái Diosca --càité íimaca Asa irí yái Hananica Dios inùmalicuíse. Néese calúacani, yái rey* Asaca profeta* yáapicha. Yá rey* Asa yùuwichàidaca Hanani. Yásí mesúnamáita cacháunáca rey* Asa yàabàli. Càmita quéwa isutáca Dios iyúudàanápináni. Pucháiba camuí idénáami, yá yéetácawa. Rey* Asami icùaté Judá yàasu cáli cuarenta y uno namanùbaca camuí. Néese iiri Josafat icùaca cáli yáamirìcubàami.

Reinado de Acab en Israel

(1 Reyes 16.29-19.21)

Máisibawanáita camuí ipíchawáise rey* Asa yéetácawa yái icuèrica Judá yàasu cáli, yái rey* Onri yéetácawa, yái icuèricaté Efraín yàasu cáli. Yá Onri iirimi Acab icùaca cáli yáanirimi yáamirìcubàawa. Máiní báawaca yái

rey* Acabca. Báawa yáwanái náicha níái idàbéeyéicaté icùaca cáli ipíchalé. Néese imàni báawéeri máiní, yàa yeedáca íinupináwa abéechúa càmíichúa israelita* íipide-neechúa Jezabel. Uái Sidón iyàcalená íiwacali íidu. Níái Sidón mìnánái nàacaté cuwáisàiri icàaluíniná íipidenéeri Baal. Yá Jezabel iwènùada rey* Acab íiwitáise yàacaténá Baal icàaluíniná. Uwàwa nacái Acab imànica abéeri templo* Baal irípiná Samaria iyàcalená iriculé. Rey* Acab icùaca Efraín yàasu cáli Samaria iyàcalená iricu. Jezabel ichùulia nacái nanúaca macáita profetanái* icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Quéwa Abadías, yái rey* Acab icapée íiwacali, yàaca Dios icàaluíniná. Yá itéca ibàacanéeri iyú cien namanùbaca profetanái* dúli iricuíyéi utàwica iriculé. Yá icùaca nía. Yàa nacái nayáapiná.

Abéeri Dios yàasu profeta* íipidenéeri Elías iyaté Efraín yàasu cáli íinata. Yá yàacawa rey* Acab yàatalé, yá Elías íima Acab irí:

--Núata Dios cáuri Jehová yàasu profeta*, yái báisisíwéeri Diosca. Báisita núuma pirí Diosnica imàaca piùwichàacawa, càmitanica unía yúuwàawa Efraín yàasu cáli néré àta càicataléta núumaca pirí àniwa --íimaca irí yái Elíasca. Néese Dios ichùulia Elías ibàacawa únibàa Querit néré, íná Elías yàacawa néré. Néese, canáca néré yàacasi, íná Dios ichùulia manuýéi cúulíiyéi cuìpiranái natéenápiná iinási Elías iyáapiná. Néese rey* Acab ichùulia yàasu wenàiwicawa manùba èeri nacutácaténá Elías. Néese càmita náalimá nàanàacani.

Yá Elías iyaca néré àta chùicataléta únibàa càmicáiná unía yúuwàawa. Néese Dios ichùulia Elías yàacawa abéeri yàcale néré mawiénita yàcale Sidón irí yéewanápiná canéechúa yàacawéerimi yàaca Elías iyáapiná. Néese Elías yàanàacaalí yàacawa yàcale néré, iicá abéechúa maniríichúami yeedéechúa yèepuní quichái. Néese Elías íima ulí:

--Pìa nuyáapiná quirítá --íimaca ulí. Néese úuma irí:

--Canáca walí yàacàsi cayába. Iyaca walí achúmáanata harina, sési nacái wacapèerìcu. Iyaca achúmáanata numàníiripiná pucháiba pan púubéeyéi iyú nulípiná, nuiri irípináwa nacái. Néese, wéetácawa máapicái, canácáiná yàacàsi chái wàasu cáli --úumaca irí. Quéwa Elías íima ulí:

--Piacá pimàni nuyáapiná quéecha. Néese pimàni piyáapináwa, pìri iyáapináwa nacái. Báisita núumaca pirí, pimànicaalí càide iyúwa núumáaná pirí, yásí Dios imàacanica pidèniaca yái harina, sési nacái madécaná èeripiná àta unía yúuwàacatalétawa àniwa --íimaca ulí yái Elíasca. Néese úái maniríichúami ùaca umànicá pan

púubéyéi Elías irípiná. Néese càmita imáalàawa uícha ùasu harina, sési nacái madécaná èeri. Néese àniwa cáuláicaca maniríichúami iiri báawanama. Néese yéetácawa, quéwa Elías isutáca irí Dios. Yá Elías íima Dios irí:

--Pimàni ulí cayábéeri úade inanái imàníichúa nulí cayábéeri. Pimàaca cárca uiri àniwa --íimaca Dios irí. Néese Elías ipùa yéetéerimi inùmalìculé. Yá néese cárca àniwani. Udécaalí uicáca cárca uirimí úái maniríichúa-mica, yá úalíacawa báisítia Elías iwali profetacaní* icàlidéeri Dios yàasu tàacáisi.

Máisiba camuí caná unía yúuwèeriwa, yá máapi béeccanáca Efraín yàasu cálí mìnánái. Rey* Acab icutáca mamáalàacata Elías inúacaténáni. Néese Dios ichùulia Elías yàacawa rey* Acab yàatalé icàlidacaténá irí Dios imàacáanápiná unía yúuwàacawa àniwa. Rey* Acab iicácaalí Elías, yá íimaca Elías irí:

--¿Cáná pèepùaca nùatalé? Pidéca pimànica báawéeri nùasu cáli mìnánái irí --íima Elías irí. Néese Elías íima Acab irí:

--Càmírica núa yáara imàni báawéeri piasu cáli mìnánái irí. Píacata yáara càmicáiná peebáida Dios itàacái. Pìa cuwáisàiri Baal icàaluíniná meedá. Siùcade waicácawa wáalíacaténawa cawinácaalí báisírita Diosca. Piwacáida macáita Efraín yàasu cáli mìnánái dúli Carmelo néré. Peedá píapicha macáita Baal yàasu profetanái* --íimaca yái Elíasca. Néese rey* Acab iwasacáidaca nía néré. Yá Elías íima nalí:

--¿Cánacué càmita píalíawa cawinácaalí Dios piwàwa pìa icàaluíniná? Jehovácaalí yái báisírita Diosca, yá iwàwacutácué pìa icàaluíniná. Quéwa Baalcaalíni, yá iwàwacutá pìacuéca icàaluíniná --íimaca nalí yái Elíasca. Néese masànata íicha macáita nía, íná Elías yèepùa íima nalí àniwa:

--Núacata abéerita Jehová yàasu profeta* cáuri tàacáwa. Nàya quéwa chái cuatrocientos cincuenta namanùbaca Baal yàasu profetanái*. Wáalimáidacué wawàsi píaliacaténácuéwa càinácaalí náicha yái báisírica Dios. Weedácué pucháiba pacá asianái. Néese wamànicué wàasu altarwa* méetaucuta. Néese wanúacué wàasu pacánáiwa. Yá waliadacué quichái altar* ínata. Néese waliadaca ínata pacá iinámi quéwa càmitanica wapucuada quichái. Quéechacáwa wamàacacué Baal yàasu profetanái* nasutáca Baal ibànùanápiná quichái yeemácaténá yái pacámi Baal yàasu altar* ínatéeri. Néese núata isutáca Dios Jehová ibànùanápiná quichái yeemácaténá yái pacámi Jehová yàasu altar* ínatéeri. Yái ibànuèrica quichái yeemácaténá pacá iinámi, yácata Dios báisíri wèeripiná icàaluíniná --íimaca nalí yái Elíasca. Yá macáita abédanamata náiwitáise níái wenàiwicaca náaliacaténawa Dios iwali. Néese Elías imàaca Baal yàasu profetanái* yeedáca pacá quéechacáwa. Yá mapisáisíwata nachùniaca altar*, pacá iinámi nacái, quichái nacái.

Néese nasutáca nàasu cuwáisàiri Baalwa íicha mamáalàacata mapisái idénáami àta machacànicataléta èeri, quéwa canácata iyáaná, canácáwa quichái yúuwèeriwa yeemácaténá pacá iinámi. Náima nàasu cuwáisàiri Baalwa irí:

--Pía Baal, ;péemìa wasutáaná pícha, pía Baal! --náimaca. Yá nacái napisianícawa altar* itéesebàa, nalabáidaca, néemianícawa nàasu cuwáisàiri iríwa. Néese machacànicaalí èeri, yá Elías íicáaní naquíniná. Yá íima nalí:

--;Pimáidacué cachàini quirítani! Cáulenásicacué piasu cuwáisàiri. Inuéricasica cháwi meedá yáara. Ipáchiéricasiquéera. Iiméericasica nacái yáara, ínácué yéewa iwàwacutácué picawàidacani --íimaca íicáaní naquíniná yái Elíasca.

Iná yéewa cuwáisàiri Baal yàasu profetanái* néemianícawa cachàiníiri iyú quéwanáta. Náiríada náimamiwa wisuanási iyú àta iráicataléta nainá canánama, càide iyúwaté náiwitáise, nàasu cuwáisàiricaténá catúulécanáca iicáca nía, yéemianápiná nasutáaná íicha. Yá namáidaca mamáalàacata napisianícawa, nalabáidaca iyúwa máalíawái-

séeyéi, àta táicacataléta quéwa canácata pacá iinámi iyáaná. ¡Canácata yéemieri nasutáaná!

Néese Elías ichùniaca yái Jehová yàasu altar*. Yá yáawináidaca quichái, pacá iinámi nacái altar* ínata. Néese íica úníapu depuíwéeri nacáiri macàpucuíwaca altar* itéese. Yá isàbeca macáita úni iyúni, àta úníapu ipuniá-catalétawa úni iyú. Néese táicalé nanúacatáipiná napirawa sacrificio* iyú Dios yàasu templo* néré, yá Elías isutáca Dios. Iima Dios irí:

--Pía Jehová, píasáida náaliacawa macáita Efraín yàasu cáli mìnanái irí píacata yái Dios báisírica. Pimàaca náaliacawa nutàaníináca pinùmalìcuíse --íimaca

yái Elíasca Dios irí. Néese Dios ibànùa quichái yúuwàacawa chènuníise. Yá yeemáca pacá iinámi macáita. Imáalàida nacái altarmi*, única nacái úníapu íicha imáalàacawa quichái iyú máinícáiná ùuleca yái quicháica Dios ibànuèrica. Wenàiwicanái idécaalí iicácani, yá náimaca:

--Yácata Jehová yái Dios báisíirica --náimaca.

Néese Elías íima nalí:

--Píibàacué nía macáita niára cuwáisàiri Baal yàasu profetanáica*. Picácué pimàaca abéeri ichúuliacawa wáicha --íimaca nalí yái Elíasca. Iná wenàiwicanái íibàaca macáita nía, yáta èerica Elías inúaca nía macáita cuwáisàiri Baal yàasu profetanáimica*. Néese Elías íima rey* Acab irí:

--Pèepùacatétawa picapèe néréwa ipíchawáise unía yúuwàacawa piwali --íimaca irí yái Elíasca éwita canácaánita acalèe chènuníise. Iná rey* Acab yèepùacawa icapèe néréwa. Yáta èerica yá yúuwàacawa manuíri uníaca. Rey* Acab iyacaalí icapèe irìcuwa, yá icàlidaca yàacawée-túa Jezabel iríwani yái Elías idéenáca inúaca cuwáisàiri Baal yàasu profetanáimica*. Yá calúa béecanáca úa. Yá

ubànùaca tàacáisi Elías irí, iyúwasa uchùulianá nanúaná-pináni yáté èerica, yái Elíasca. Iná Elías ipianícawa uícha. Yá yàacawa Judà yàasu cáli néré. Yá yàacawa mamáalàacata àta dúli Sinaí néréta. Yá yàanàaca néré abéeri utàwi dúli ibalàiricuíri. Yá iwàlùacawa iimácaténá néré. Néese Dios isutáca yéemìawani:

--¿Cáná pipianíwa?

--Núacáináta abéerita iwàwa yàaca picàaluíniná. Siùcata nacái nacutáca nanúanápiná núa --íimaca yái Elíasca. Quéwa Dios íima irí:

--Nàyaca siete mil namanùbaca Efraín yàasu cáli mìnanái càmíiyéi idé yàaca cuwáisàiri Baal icàaluíniná --íimaca Elías irí yái Diosca. Néese Dios ichùulia Elías yèepùanápináwa Efraín yàasu cáli néré. Ichùulia nacái Elías icutáanápiná Eliseo. Iwàwa Elías icàlidaca Eliseo irí iyáanápiná Dios yàasu profeta* Elías yáamiricubàami.

Iná Elías yàanàaca Eliseo néré. Yá Elías imàacaca yàasu ruana nacáiriwa Eliseo iwalí yáasáidacaténá iwàwáaná yéewáidaca Eliseo. Néesecáwa Eliseo yàacawa iyacaténá Elías yáapicha iyúudàacaténáni.

Acab y el viñedo de Nabot

(1 Reyes 20-21)

Rey* Acab icùacaalí Efraín yàasu cáli, yá rey* Ben-adad icùaca Siria yàasu cáli. Néese rey* Ben-adad imànica úwi Efraín yàasu cáli mìnánái íipunita yàcale manuíri Samaria néré. Néese Dios ibànùaca abéeri tàacáisi profeta* yáapicha rey* Acab irí icàlidacaténá Acab irí Dios iyúudàanápíná Efraín mìnánái úwináica namawèniaca-

téná níái Siria yàasu cáli úwinái. Néese yá namawèniaca níái Siria yàasu cáli mìnánái cài ide iyúwaté Dios íimáanáca náalíacaténáwa ìwali abéericata Dios cài iyúudàaca nía. Néese áiba quéeri tàacáwa Siria yàasu cáli mìnánái imànica úwi àniwa Efraín yàasu cáli mìnánái íipunita. Néese yái profetaca* yàanàaca àniwa itàanícaténá Dios inùmalícuíse. Yá icàlidaca rey* Acab iríni iyúwa Efraín mìnánái imawènianápíná nía àniwa. Néese namawèniaca nía quéwa rey* Ben-adad isutá náicha cáiwíiri iyú càmíinápíná nanúacani. Néese rey* Acab imàacaca Ben-adad yèepunícawa. Néese báawaca Dios iicáca rey* Acab íiwitáise, càmicáiná Acab inúa rey* Ben-adad. Yá Dios ibànùaca yái profetaca* àniwa icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícuíse. Yái profetaca* íimaca rey* Acab irí:

--Càmicáiná pinúa yái icuèrica Siria yàasu cáli mìnánái, íná iwàwacutá péetácawa --íimaca irí. Néese rey* Acab yèepùacawa icapée néréwa calúaca.

Néenialíté iyaté abéeri asiali íipidenéeri Nabot idèniéri abéeri ibànakale yàalu mawiénita rey* Acab icapèe manuíri irí Jezreel iyàcalená néré. Israelitanái* iwàlùacaalítéwa Canaán yàasu cáli íinatalé, yáté Nabot yàawirináimi needáca nalíwa yái ibànakale yàaluca, Josuénái iwàcùacaalíté cáli macái israelitanái* yaawiría irí. Iná yéewa Nabot yàawirináimi nadéca nadèniaca yái cálida quinientos namanùbaca camuí quirítia. Néese rey* Acab iwàwa iwèniaca Nabot yàasu cáli imànicaténá ibànakale yàaluwa. Néese rey* Acab íimaca Nabot irí:

--Nuwàwa nuwèniaca píicha pìasu cáli mawiénita nucapèe iríwa. Càmicaalí piwàwa plata, wacambiacáita áiba cáli iyú, càicaalítia quéwa piwàwa --íimaca yái Acabca Nabot irí. Néeni, Nabot càmita iwàwa iwénidaca yàasu cáliwa, Dioscainá càmita imàaca Nabot iwénidaca yáanirimí yàasu cáliwa. Iná yéewa calúaca rey* Acabca. Néese yèepùawa icapèe néréwa. Càmita iwàwa iyáaca iyáacaléwa máinícáiná achúma iwàwa. Néese Acab yàacawéetúa Jezabel udécaalí uicácani, yá úumaca ùacawéeri Acab iríwa:

--¿Cáná máiní achúma piwàwa? --úuma irí. Néese icàlida ulí Nabot yàasu cáli iwali. Néese úuma irí àniwa:

--;Píata icuèri chái íná yéewata pimànica càide iyúwa piwàwáaná! Caaquialéta nùaca piríjáni yái cálida --úumaca irí. Néese utànàaca cuyàluta Jezreel iyàcalená mìnánái íiwacanánái irí. Yá ucàlidaca nalí Nabot iwali. Yá Jezabel uchùuliaca nacutáanápiná pucháiba asianái báawéyéi íiwitáise, nacháawàanápiná meedá chìwái iyúni, yái Nabotca iináwaná iwali yàcale mìnánái irí. Jezabel uchùuliaca natàaníinápiná Nabot iwali chìwái iyú, iyúwa Nabot idéenásá itàaníca báawéeri iyú Dios iwali, yéewanápiná yàcale mìnánái nanúaca íba iyúni yái Nabotca. Néese níái Jezreel iyàcalená mìnánái namànica càide iyúwa Jezabel iwàwáaná. Nadécaalí nanúaca Nabot, yéenibe asianái nacái, yá nacàlidaca Jezabel iríni. Yá uchùuliaca rey* Acab yeedáanápiná iríwa yái ibànakaleca iwàwéerica nadécáiná néetácawa níái Nabotnáimica. Yá rey* Acab yeedáca iríwa Nabot ibànakalemi. Néese Dios ichùuliaca profeta* Elías yàacawa rey* Acab yàatalé. Yá Elías yàacawa néré. Yá Elías fíimaca Acab irí Dios inùmalicuíse:

--Mesúnamáita péetácawa yásí áulinai iberùacanica píiranámi cáli íinatáise càide iyúwa áulinái iberùaná Nabotnái íiranámi. Máinícainá báawa píwitáise íná Dioscata imáalàidaca péenánáiwa càide iyúwa idéená imáalàidaca pucháiba yéenánái icuèyéicaté Efraín yàasu cáli pipíchale --íimaca Acab irí yái Elíasca. Néese rey* Acab yéemìacaalíni, yá achúmaca iwàwa ibáyawana íwalísewa. Iná yéewa Dios icàlidaca Elías irí

--Càmita numáalàidaca Acab yéenibenái àta Acab idécataléta yéetácawa --íimaca yái Diosca.

Reinado de Josafat en Judá

(1 Reyes 22.1-50; 2 Crónicas 17.1-21.1)

Néenialíté rey* Asa iirimi Josafat icùaca Judá yàasu cáli yáamiricubàami. Yái rey* Josafat cayábéeri íiwitáise idàbacaalíté icùaca cáli. Yá yeebáidaca Dios itàacái. Yá isutáca Dios icàlidáanápina irí càirinápinaalí iwàwacutá imànica. Yá icùaca Judá yàasu cáli mìnanaí cayába. Iná cayába Dios iicácani. Yá Dios imàacaca càasucani, caináwaná nacáini. Dios imàacaca cachàinica mamáalàacatani. Yá rey* Josafat imáalàidaca manùbéeyéi altar* wenàiwica yàacatalé cuwáinái icàaluíniná. Yúucaca nacái Judá yàasu cáli íicha níái asianái iduìyéica áibanái asianái namànicaténá cuwáinái irí báawéeri culto. Ibànùa nacái áibanái Judá yàasu cáli íiwacanánái, levitánái* yáapicha, sacerdotenái* yáapicha nacái néewáida-caténá Dios itàacái macái yàcale Judá yàasu cáli íinatalé.

Càasucaalí yái rey* Josafat, caináwaná nacáini, yá néese imànica abéeri wawàsi báawéeri. Josafat isutáca rey* Acab imàacáanápina íiduwa icásàacawa Josafat iiri yáapicha. Iná yéewa Efraín yàasu cáli mìnanaí yàacawéeyéiná namànicá níái Judá yàasu cáli mìnanaíca. Néese

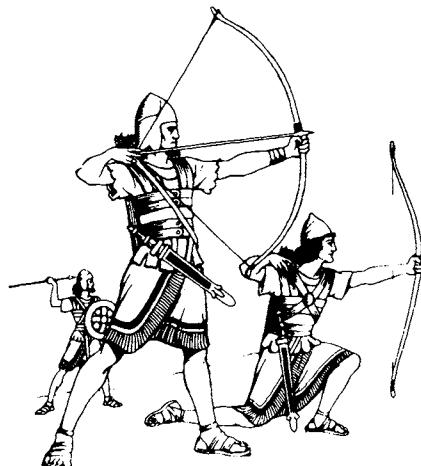
áiba camuí tàacáwa rey* Josafat yàaca ipáchiaca rey* Acab Samaria iyàcalená néré. Rey* Acab iwàwa imànica úwi Josafat yáapicha Siria mìnánái íipunita. Iwàwa yeedá Siria mìnánái íicha yái Ramot iyàcalená Galaad yàasu cálí finatéerica.

--Uwé. Wàacué wasutáca wéemìawa quéecha Dios --íimaca yái Josafatca. Iná rey* Acab iwigáidaca yàasu cuatrocientos namanùbaca profetanái*. Yá macáita nacàlidaca nalí Dios iyúudàanápina namawèniaca Siria yàasu cálí mìnánái. Quéwa níái profetanáica* báawéeyéi meedá cachiwéeyéi càmíiyéi icàlida báisíta Dios inùmalicuíse, iná yéewa rey* Josafat isutáca yéemìawa iyacaalí áiba profeta* quirítia.

--Iyaca abéeri profeta* íipidenéeri Micaías, quéwa báawéeri nuicácani càmicáiná icàlida nulí cayábéeri tàacáisica --íimaca yái Acabca.

--Nuwàwa quéwa nuémìaca càinácaalí íimaca yái Micaíasca --íimaca yái rey* Josafat. Iná yéewa rey* Acab imáidaca yái Micaíasca. Néese Micaías íimaca nalí:

--Níái Siria yàasu cálí mìnánái imáalàidéeyéipinácué pía. Dios idéca imàacaca áiba profetanái* nachiwáidacué pía yéewanápina rey* Acab yéetácawa úwicái iricuná --íimaca nalí yái Micaías Dios yàasu profetaca*.

Rey* Acab, rey* Josafat yáapicha nàaca namànica úwicái Siria yàasu cáli mìnánai íipunita. Néese rey* Acab yeedáca iríwa úwinái ibàle ichìwáidacaténá yùuwidenáiwa. Néese Siria mìnánai íiwacaliná ichùuliaca yàasu úwináiwa nanúanápiná rey* Acabta meedá. Iná yéewa naicácaalí abéeri idènièri rey* yàasu ibàle, yá napiacawa yájámi. Mawiénicaalí irí nía yá naicáca rey* Josafat meedá, yá càmita quirínama napiacawa yájámi. Néese abéeri Siria yàasu úwi ichàwidàa Acab yàasu úwinái iwalí, càmita quéwa yáalíawa Acab iyáaná nèewi, yá ichàwidàaca iríwa yái rey* Acabca. Acab ibàlùacawa mamáalàacata yàasu carro* iricuwa, íiranámita quéwa ipuníada carro*. Yá yéetácawa catácalicubàawa. Yá nèepùadaca ichèecami Samaria iyàcalená néré. Yá nabàliaca néréni. Néese náiba yàasu carromi* íicha yái íiranámica. Yá íiranámi yúuwàacawa cáli iwéré. Néese áulinái iberùacani càitéde iyúwa Elías íimáaná Dios inùmalicuíse rey* Acab irí. Rey* Acabmi idé icùaca Efraín yàasu cáli veintidos namanùbaca camuí. Yá liri Ocozías icùaca Efraín yàasu cáli yáamiricubàami. Yá báawacata àniwani, càide iyúwa yáanirimí.

Néese rey* Josafat yèepùacawa icapèe néréwa Jerusalén iyàcalená néré. Yá profeta* Jehú yàanàaca Josafat yàatalé. Yá íimaca Josafat irí:

--Báawaca Dios iicáca piyúudàanáca rey* Acabmi, yái báawéeri íiwitáisemi. Quéwa cayába Dios iicáca píá mamáalàacata pidécáiná pimáalàidaca cuwáinái yàasu altar*. Pidé nacái pisutáca Dios píaliacaténawa càwinápinácaalí pimànica --íimaca yái profetaca*. Néese rey* Josafat yàalàaca mamáalàacata níái Judá yàasu cáli mìnánica nàacaténá Dios icàaluíniná, yái Dios idéericate yeedáca nàawirináimi Egípto yàasu cáli íicha, idéericate nacái yàaca náli Canaán yàasu cáli nàyatatalépiná. Néese rey* Josafat imàacaca asianái cáalíacáiyéi yéemianápiná

wenàiwica icháawàaná áibanái iináwaná iwali. Rey* Josafat ichùuliaca namànica cayábéeri, càmíinápìná nacái needá plata wenàiwica íicha namànicaténá càide iyúwa wenàiwica iwàwáaná.

Néese áiba camuí àniwa rey* Josafat imànica áiba wawàsi Efraín yàasu cáli íiwacaliná yáapicha íipidenéeri rey* Ocozías. Yá namànica nave* nàacaténáwa manuíri úni yáacubàa, nawèniacaténá nawénidéeripiná. Yá báawaca Dios iicáca rey* Josafat yàacawéeridáanáca yái íiwacaliná báawéerica íiwitáise. Néese Dios ibànùaca irí profeta* Eliezer. Yá Eliezer íima Josafat irí:

--Diosnica yùuwichàida píawa. Yánica imàacaca nabaquíacawa macái yái naveca* --íimaca Josafat irí yái profetaca*. Néese nabaquíacawa canánama níái navemica*, íba iwéré iyéeyéica úniácubàa.

Reinados de los hijos de Acab en Israél

(1 Reyes 22.51-53; 2 Reyes 1-3)

Néese rey* Acab ìirimí Ocozías icùacaalí Efraín yàasu cáli, yá yúuwàacawa inúacáita yáawawa. Néese iculúacawa báawanama. Iwàwa yáalíacawa ichàbanápìnáwa íicha inúanáca yáawawa. Quéwa càmita isutá yéemiawa Dios. Yá ibànùa yàasu wenàiwicawa nàacaténá nasutáca irípiná abéeri iwicùlidéeri cuwáisàiri íiwitáise iyú, alé abéeri filisteonái iyàcalená néré. Néese Dios íimaca yàasu profeta* Elías iríwa:

--Píawa. Píipunitáida rey* Ocozías yàasu wenàiwicanái. Picàlida nalí iwàwacutáaná nasutáca núata cuwáinái íicha. Picàlida nacái nalí nèepùanápìnáwa rey* Ocozías yàatalé nacàlidacaténá irí yéetáanápìnáwa idécainá isutáca yáawawa abéeri iwicùlidéeri cuwáisàiri íiwitaíse iyú --íimaca Elías irí yái Diosca. Iná Elías yàacawa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Néese rey* Ocozías

yàasu wenàiwica nèepùacawa nacàlidacaténá iyúwa Elías icàlidáaná nalí. Níái rey* yàasu wenàiwicaca càmita náalía naicáca Elías. Néese nacàlidaca rey* iríni Elías iicácanáwa. Yásí rey* Ocozías yáalíacawa Elíascani idéeri icàlidaca nalíni. Iná rey* Ocozías ichùuliaca cincuenta namanùbaca yàasu úwináwa náibàanápiná Elías. Nàanàacaalí Elías, yái úwinái íiwacali ichùulia Elías iricùanápináwa caaquialéta dúli íinatáise. Elíasta quéwa càmita yeebá. Néese Elías íimaca nalí:

--Quicháinica yúuwàacuéwa pìwali chènuníise yeemácaténacué pía. Iná Dios yáasáidacué píalíacawa báisíta nucàlidáaná pirí Dios inùmalicuíse --íimaca nalí yái Elíasca. Yásí quichái yúuwàacawa nàwali. Yái quichái imáalàidaca nía macái. Iná yéewa rey* Ocozías yèepùa ibànùaca yàasu áibanái úwináwa cincuenta namanùbaca. Càita àniwa Dios imànica nalí, quichái imáalàidáanápiná nía canánama. Néese rey* Ocozías yèepùa àniwa ibànùaca áibanái cincuenta namanùbaca. Yá úwinái íiwacali yàanàacaalí Elías yàatalé, yá ibàlùacawa yùului iyúwa yàacaténá Elías icàaluíniná, cáalucáiná iicáca Elías. Yá isutáca íicha ipíchaná Elías imáida quichái yúuwàanápináwa àniwa. Néese Dios ichùuliaca Elías yàacawa náapicha rey* Ocozías yàatalé. Néese Elías íimaca rey* irí:

--Péetánicawa pidécainá pisutáca píawa abéeri iwicùlidéeri cuwáinái íiwitáise iyú píalíacaténáwa ichàbanápináwa píicha yái pinúanáca píawawa --íimaca yái Elíasca Ocozías irí. Yásí rey* Ocozías yéetácawa idécanáami icùaca pucháiba camuí meedáni, yái Efraín yàasu cálida. Méenibecáináni, yásí yéenásàirita icùaca cálida yáamiricubàami.

Néese mawiénicaalí Elías irí yàasu èeri Dios itécatáipiná chènuniréni, yá Elías yèepunícawa yéewáidacale Eliseo yáapichawa. Yá nachàbaca madécaná yàcale. Néese

nàanàaca inanábàa Jordán néré. Yá Elías itùwiaca yàasu ruana nacáiriwa. Yá inúaca ruana iyú inanábàa yáaculé. Néese inanábàa yàacùacawa yèewiwa. Yá nachàbacawa chuirí cáli íinatabàata. Elías yáalíawa mesúnamáita Dios itéenápináni, íná isutáca yéemìawa Eliseo càinácaalí Eliseo iwàwa Elías imànica irí ipíchawáise yàacawa. Néese Eliseo íima Elías irí:

--Nuwàwa Espíritu Santo iyúudàaca núa càide iyúwa idéená iyúudàaca pía --íimaca yái Eliseoca. Néese Elías íimaca Eliseo irí:

--Máiní cáulenéeri yái pisutáanáca nuícha, quéwa pidécaalí piicácani pituí iyúwa nùacawájá, yásí Dios yàaca pirí pisutéerica íicha --íimaca yái Elíasca. Néese isicúata Eliseo iicáca carro* quichái nacáirica yàasu

caballonái quichái nacáiyéi yáapichawa. Yá natéca Elías chènuniré cáatua nacáiri yèewi. Yá isicúata àniwa canáta Elías néré. Canácani, abérrita yàasu ruana nacáirimí meedá ituériwa cáli íinatalé. Néese Eliseo yeedáca Elías yàasu ruana nacáirimí. Yá yèepùacawa inanábàa Jordán néré. Yá inúaca úni Elías yàasumi iyú. Yá íimaca Dios irí:

--Pía, Dios Jehová piyúudàa núá cáide iyúwaté piyúudàaná Elías --íimaca Dios irí. Yásí úni yàacùaca yèewiwa íná Eliseo ichàbacawa chuìcatabàata. Aiba profetanái* nawàwa nacutáca Elías nayúunáidacáiná Dios imàacaca áiba dúli íinataléni. Iná yéewa nabànùaca asianái icutáanápináni, quéwa càmita nàanàani, Dioscáináté idéca itéca chènuniréni.

Néenialíté rey* Joram icùacaté Efraín yàasu cáli. Báawéeri íiwitáise báawatatatá càmíiri máiní càicade iyúwa yáanirimí rey* Acabmi. Càmita Joram yàaca cuwáisàiri Baal icàaluíniná. Yàaca meedá nacàaluíniná níái pacá yéenibe nacáiyéi yéenáwanáca. Rey* Acabmi yeedácaté plata náicha níái Moab yàasu cáli mìnánái. Néese yéetácadénáamiwa yái rey* Acabmica, càmita moabitánái iwàwa ipáyáidaca quirínama. Iná yéewa rey* Joram isutáca rey* Josafat, yái icuèrica Judá yàasu cáli, iyúudàanápiná Joram imànica úwi Moab yàasu cáli íipunita. Yá Dios iyúudàaca namawèniaca níá. Néese yái Moab yàasu cáli íiwacali iicácaalí israelitanái* namawèniaca Moab mìnánái yásí inúaca idàbéeri iirica yeemácaténá sacrificio* iyúni, yàasu cuwáináí iríwa. Yá yeemáca iirimiwa yàcale iwáiná ipùataliculé. Néese Efraín yàasu úwinái, Judá yàasu úwinái nacái naicácaalíni, yá máiní maséeca náináidaca nawàwawa caluéri iyú. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa.

El milagro del aceite
(2 Reyes 4.1-7)

Bàaluité iyacaalíté yái profeta* Eliseoca, néese abéeri profeta* yéetátewa càmíirité idé ipáyáidaca yái plata imawènièrica, íná yái asiali yèerica irí plata, yàanàaca icapèemi néré yeedácaténá imawèniacálemi. Néese

achúmaca yàacawéetúami iwàwa, yá ùacawa usutáca profeta* Eliseo iyúudàanápiná úa. Yá úumaca Eliseo irí:

--Nùacawéerimité yéetáwa càmíirité idé ipáyáidaca imawèniacálewa. Siùcade idéca yàanàaca wàatalé yái asialica yèericaté irí plata, yeedácaténá wáicha imawèniacálemi. Néeni, catúulécanáca núa. Càmita núalimá nupáyáidaca iríni, íná íima nulí, "Càmicaalí pipáyáidani, yásí nuedá péenibe pucháibanamata nùasu wenàiwicardináwa náibaidacaténá nulí càiripináta", íimaca nulí yái asialica --úumaca úái inanáica Eliseo irí. Néese Eliseo íimaca ulí:

--¿Càiná pidènia piwénidéeripiná picapè néeniwa?
--íima ulí.

--Catúulécanáca núa. Canácata núaliméeri nuwénidaca, abéechúata catùa achúméechúa meedá aceituna* iséená iyéechúa irícu --úuma irí.

--Pìa picutá pichàbawa áibanái íicha catùa manuínaméeyéi pianáanáta. Néese, pité nía picapèerículéwa. Pipuníadáida nía aceituna* iséená iyú pìasu catùa achúméechúa íichawa --íimaca ulí yái profeta* Eliseoca.

Yá néese, ùa uchàba catùa manuínaméeyéí. Utéca nía ucapèericuléwa. Ubàlia capìi inùma, uénibe yáapichawa. Néese upuníada aceituna* iséená iyú níái macáita catùa manuínaméeyéica uchàbéeyéica, ùasu catùa achúméechúa íichawa, Dioscáiná càmita imàaca imáalàacawa catùa achúméechúa irícuíse. Néese ùacawa Eliseo yàatale àniwa, úuma irí:

--Nudéca numànica càide iyúwa píimáaná nulí --úumaca irí.

--Pìa piwénidacani yái aceituna* iséená macáita, pipáyáidáanápiná imawèniacálemi. Yái imàaquéericawa yéená plataca, pidènìani piwènìanápiná piríwa piyáawa --íimaca ulí yái Eliseoca.

Eliseo y la mujer de Sunem

(2 Reyes 4:8-37)

Bàaluité abéechúa inanái ùyaté Sunem iyàcalená irícu yáaliéchúawa Eliseo íibaidáaná Dios irí. Uaca Eliseo iyáapiná quiríta yàanàacaalí uyàcale irículé. Néese ùacawéeri, úai nacái náináidacawa namànica nacapèe irícuwa abéeri imàdáaná Eliseo irípiná. Néese, Eliseo cayába iicáca yái capìi imàdáanáca, yá iwàwaca imànica cayábéeri nalí. Néese isutáca Dios imàacáanápiná iyaca nalí abéeri sumài, méenibecáiná nía. Néese áiba camuí idénáami, yá asáica yái sumàica yàasu quéeri irícuwa. Néese, idécaalí bérericani, yá cáiwica íiwita, yá yéetá-cawa yáta èerica. Néese yáatúami itécani imàdáaná irículé. Yá uliada uírimiwa profeta* Eliseo yàalubái íinata. Néese, ùaca ucutáca Eliseo cachàiníiri iyú. Néese Eliseo yàanàacaalí úapicha ucapèericulé, yàacawa abéerita imàdáaná irículé yéetéerimi iriacatalécawa. Néese Eliseo isutá irí Dios cáunápiná imànica àniwani, yái sumàica.

Yá Eliseo iriacawa yéetéerimi íinata. Néese Eliseo ipùa yéetéerimi inùmaliculé. Néese yéetéerimi yàacùa ituíwa. Néese Eliseo itéca sumài cáuri yáatúa irí.

Naamán es sanado de su lepra

(2 Reyes 5.1-17)

Bàaluité iyaté abéeri úwinái íiwacali Siria yàasu cálí néeséeri, cacháunáca báawanama íimamí, íipidenéeri Naamán. Yàacawéetúa udènia abéechúa sumàu, ùasu wenàiwi-cawa, Naamán yeedéechúa Israel* yàasu cálí néeese. Uái sumàu ucàlidaca uíwacalu iríwa:

--Abéeri profeta* iyaca nùasu cálí néeese, cachài-níiri íiwitáise ichàini, yáaliméeri ichùniaca piacawéeri Naamán --úumaca uíwacalu iríwa.

Néese Naamán yéemiacaalí profeta* iináwaná, yá isutáca íiwacaliwa imàacáanápíná yàacawa Israel* yàasu cálí néré. Néese yái Naamán íiwacali imàacaca Naamán yàacawa. Ibànuà Naamán yáapicha cuyàluta irípiná yái rey* Joram yái icuèrica Israel* yàasu cálí, Joramcaténá ichùniaca Naamán úláicái íicha. Néese rey* Joram iléecaa-

líni, yái cuyàlutaca, yá cáalucani. Yá rey* Joram iyúunáida Naamán íiwacali iwàwaca imànica úwi Joram íipunitatá, ichùuliacáiná Joram ichùniaca yàasu wenàiwica Naamán. Quéwa profeta* Eliseo, yáalíacaalíwa rey* Joram íiwitáise Naamán iwalí, yá profeta* Eliseo ibànùaca tàacáisi rey* Joram irí. Yá Eliseo íimaca Joram irí:

--Pibànùa Naamán nùatalé, yáalíacaténawa yái Báisíiriquéi Diosca idènianá yàasu profetawa* íibaidéeri irí Israel* yàasu cáli íinata --íimaca yái Eliseoca.

Néese, Naamán yàanàacaalí Eliseo icapèe néré, yá Eliseo ibànùa abéeri yàasu wenàiwicawa ichùuliacaténá Naamán yáapúanápínawa siete yàawiría imanùbaca inanábàa Jordán yáaculé, yásí ichùnièripináwa. Néese calúaca Naamán yéemìacaalí Eliseo itàacái, càmicáiná Eliseo imusúawa icapèerícuísewa isutácaténá Naamán irí Dios. Néese Naamán íináidawa:

--¿Cáná iwàwacutá núapúacawa inanábàa Jordán yáaculé? Yái inanábàa nuyàcale néeréeri cayábéeri Jordán íicha quiríta --íimaca íináidacawa. Néese Naamán iwàwa yèepùacawa icapèe néréwa àniwa. Quéwa abéeri yàasu wenàiwica íima irí:

--Picá calúa pía. Pidécaalíté pianàaca chái, pínáidawa piwàwacutáca pimànica wawàsi cáulenéeritá, quéwa Eliseo idéca ichùuliaca pimànínápiná máulenéerita meedá. ¿Cáná càmita pimàni càitade iyúwa íimáaná pirí ipíchaná piúcaca pìasu àyapuwa? --íimaca Naamán irí.

Néese Naamán yàaca yáapúacawa inanábàa Jordán yáaculé. Néese idécaalí yáapúacawa siete namanùbaca yàawiría, yáté cayábacani. Yá néese, Naamán yèepùacawa Eliseo icapèe néré, yàacaténá Eliseo irí cawènñiyéica, quéwa Eliseo càmita yeedá íichani, Dioscaináta yái ichùnièrica Naamán.

Néese, Naamán yèepùa yàacawa yàasu cáliréwa. Néese Eliseo yàasu wenàiwicaca, íipidenéeri Giezi, yàacawa

Naamán yájámi yeedácaténá iríwa Naamán íicha cawèníiyéica. Néese Giezi idécaalí yàanàaca Naamán iwali, Giezi icàlidaca ichiwawa Naamán irí. Giezi íima irí:

--Siùcade Eliseo iwàwaca plata, balèsi nacái, pucháibacáiná profeta* ùuculiyéi nadéca nàanàaca --íimaca yái Giezica, ichìwáidaca Naamán.

Néese Naamán yàaca iríni. Yá Naamán yàacawa àniwa yàasu cáliréwa. Néese Giezi ibàacani, yái yeedéerica Naamán íicha. Yá Giezi yèepùacawa Eliseo néré. Néese Eliseo íima Giezi irí:

--¿Càiná pidé pimànica? --íimaca yái Eliseoca.

--Canáta --íima icàlidaca ichiwawa yái Giezica. Dioscata quéwa idéca icàlidaca Eliseo iríni, íná yéewa Eliseo yáalíawa Giezi ichìwáaná. Néese Eliseo íimaca Giezi irí:

--Báisita, núalia iwali yái pidéerica pimànica. Abéeri wenàiwicaca íibaidéerisica Dios irí, càmita yéewa isutáca iwèni Dios imànírica iwaliná. Siùcade Dios yùuwichàida pía càiripináta Naamán icháunámi iyú --íimaca Giezi irí yái Eliseoca. Néese, yáta cacháunácani báawanama Giezi íimami, cabalèerisíwa iyúwa yéetéerimiwa íimami yáaséerica. Yásí yàacawa Eliseo íicha. Yái Naamán icháunámica idéca íibàaca Giezi.

Eliseo y los sirios
(2 Reyes 6.8-8.15)

Aibaalíté rey* Joram icùacaalíté Efraín yàasu cálí, yái rey* Ben-adad Siria yàasu cálí íiwacali itéca yàasu úwináiwa namànicaténá úwi Efraín yàasu cálí íipunita. Càmita quéwa náalimá namawèniaca nalíwa níái Efraín yàasu cálí mìnánáica. Efraín mìnánái úwináica náalíacawa

mamáalàatàacáwa càinácaalí Siria íiwacali iwàwa imànica náipunita. Iná yéewa Siria íiwacaliná isutáca yéemìawa yàasu úwi íiwacanánáiwa. Iima nalí:

--¿Càinácué péenáquéí icháawàa núa nalí? --íimaca nalí.

--Canácata wéená icháawèeri pía nalí. Yái profeta* Eliseoca icàlidaca rey* Joram Efraín yàasu cálí íiwacali irí macáita iyúwa pitàaníináca masànéeri iyú picapèerícuwa --náimaca irí. Yá máiní calúacani yái rey* Ben-adad. Yá ibànùaca asianái nàacaténá nacutáca Eliseo náalíacaténáwa alénácaalí ìya, íná yéewacaténá ibànùa yàasu úwináiwa náibàacaténáni. Yá yàasu wenàiwica nàanàaca Eliseo Dotán iyàcalená néré. Yá rey* Ben-adad ibànùaca madécaná yàasu úwináiwa manùbéeyéi, carro* nacái, yá nabàlùacawa táiyápi Dotán iyàcalená itéese. Amalácaalí Eliseo yàasu wenàiwica iicáca úwinái bëecana. Yái ùuculirica íimaca Eliseo irí:

--Nuíwacali, ¿càiná wamàni? --íimaca yái Eliseo yàasu wenàiwicaca.

--Picá cáalu pía, nàyacáiná manùba yáwanái úwinái wáapicha náicha níade wàuwidenáica --íimaca irí yái Eliseoca. Néese Eliseo isutáca Dios imàacáanápiná yàasu wenàiwica iicáca níai úwináica icuèyéica Eliseonái. Néese Dios imàacaca ùuculiri iicáca chínamái caballonái quichái nacáiyéica carro* yáapichéeyéica quichái nacáiyéi ibàluè-yéicawa macái dúli ínata iyéeyéica yàcale itéese. Níai caballonáica, carro* manùba nacái níata ángelnái* yàasu, níai chínamái icuèyéica Eliseonái. Néese Eliseo isutáca Dios matuícaténá imànica níai Siria yàasu úwináica. Yásí Dios imànica irí cài. Néese Eliseo yàacawa úwinái yàatalé. Yá Eliseo íimaca nalí:

--Yúuquéeyéicuécawa píaquéera. ¿Piwàwasicué núasáidaca pírí àyapu? --íimaca nalí yái Eliseoca.

--Uwé --náimaca irí. Yá nàacawa másiba hora, itéca nía Samaria iyàcalená iriculé, yái yàcale Efraín íiwacali rey* Joram icùacatalé. Macáicaalí nàyaca Samaria irícu, yá Eliseo isutáca Dios imàacáanápiná naicáca àniwa. Yásí naicáidaca àniwa. Néese rey* Joram Efraín yàasu cálí íiwacali, iwàwa inúaca macáita Siria yàasu úwinái néré quéwa Eliseo íima:

--Iwàwacutácué piaca nayáapiná, Néese pimàacacué nèepùacawa nacapèe néréwa àniwa --íimaca yái Eliseoca. Yá namàacaca úwinái yèepùacawa náicha. Néese Siria mìnánai namàacaca náichawa namànica úwi Efraín yàasu cálí íipunita.

Aibaalícáwa Siria yàasu cálí íiwacali rey* Ben-adad yèepùaca imànica úwi àniwa. Yá imànica úwi Samaria mìnánai íipunita. Madécaná èeri nacùaca nía Samaria iyàcalená itéese íná máiníca maaapica nía báawanama yàcale iriculé. Máiní cawèníiri yàacàsi canácáiná yàacàsi cayába.

Napáyáidaca nayáacaléwa manùba plata casaquèeri iinási ìwaliná. Aibanái nayáaca burro íiwitami, cawèníiri. Máapicáiná abéechúa inanái, íná yéewa unúaca uìriwa uchànàaca uyáapináwani.

Máiní calúaca rey* Joram Eliseo yáapicha íná yéewa Joram iwàwa inúaca Eliseo. Yá Joram yàacawa Eliseo yàatalé, yá íimaca Eliseo irí:

--Dios yùuwichàidaca iyaca wía. ¿Cáná wacùa quirínama iyúudàacaténá wía? --íima yái Joramca. Eliseota quéwa íima Joram irí:

--Dios idé icàlidaca nulí táwichasa wawènianica manuí yàacàsi mawèníiri yáwanái achúmata plata iyú yàcale iwainá inùma néré yái Eliseoca. Quéwa abéeri rey* yàasu wenàiwica yàanèerica rey* yáapicha íima Eliseo irí:

--;Canácata càiri! ;Dios càmita yáalimá icaláidaca yàacàsi chènuníise! --íima yái rey* yàasu wenàiwicaca. Eliseota íima irí:

--Piicátacá táwichájá càmita quéwa piyáapináni --íimaca irí yái Eliseoca.

Nàyaté báinúaca asianái cacháunéeyéi úláicái iyú. Iyéeyéica Samaria iyàcalená iwainá inùma néré, cacháunacainá náimami, íná yéewa yàcale mìnánái nadéca náucaca yàcale íicha nía, càide iyúwaté náiwitáise ipíchaná cháunási íibàaca níái yàcale mìnánáica. Càmita quirínama néenánái ité nalí nayáapiná, canácainá yàacàsi yàcalerícu. Níái cacháunéeyéica íimami náináidacawa nàaca napáchiaca Siria yàasu úwinái iyamáacatáiwa. Náima nalíwáacawa:

--Táwichasica wéetáwa máapicái iyú. Wàacué Siria mìnánái nére. Catúulécanácaalí naicáca wía, yá nàaca wayáapiná. Nanúacaalí wía, cayábata meedá --náimaca cài. Iná catácalícubàawa, yá nàacawa Siria yàasu úwinái néré. Quéwa canáca naiquéeri úwináica. Dios idéca imàacaca Siria yàasu úwinái néemiacá manuí caballonái isàna carro* yáapichéeyéi. Iná úwinái nayúunáida madécaná úwinái

yàanàaca nanúaca níatá. Yásí napianí béecanácawa nacàlù-niwa. Yá náucaca náichawa néenita macáita nàasuwa táicaléemi ipíchawáise cacháunéeyéi yàanàaca néré. Níái báinúaca cáuláiquéeyéica nayáaca nayáacaléwa néré, náiraca nacái. Needá plata. Needá nacái balési. Néese náalíacawa iwàwacutáaná nacàlidaca naináwanáwa néenánái iríwa yàcale iriculé. Iná nèepùacawa yàcale iwáiná inùma néré. Yá nacàlidaca úwinái iríni. Néese rey* Joram yéemiacaalíni, yá ibànùa úwinái caballo ínata naicácaténá néré. Yá naicáca néré canáta báisí nàuwidenáimiwa néré. Néese macáita namusúacawa yàcale íicha. Yá needá macáita Siria mìnanái yàasumi náuquéerimi. Iná nawénida manuí yàacàsi mawènita yàcale inùma néré. Quéwa yái náiwacali càmíirica yeebáida Eliseo icàlidáanáca Dios inùmalicuíse, yá yéetácawa wenàiwicacáiná ibawàidani

napiánícáináwa nawèniacaténá nayáapináwa. Ewita iicácáanítani yái yàacàsi Dios ibànuèrica nalí, càmita iyáani, càide iyúwa Eliseo íimáaná irí.

Reinado de Joram en Judá

(2 Reyes 8.16-24; 2 Crónicas 21.16-22.1)

Rey* Joram icùacaalité Efraín yàasu cáli, yái rey* Josafat, Judá yàasu cáli íiwacali, yéetácawa. Idé icùaca Judá yàasu cáli treinta y cinco namanùbaca camuí. Yásí Josafat yéenibe ibèerimi Joram icùaca Judá yàasu cáli yáanirimi yáamirìcubàawa. Néese rey* Joram ichùulia úwinái inúaca macáita Joram yéenánái. Ichùulia nanúaca nacái macáita níái iwàwéeyéica icùaca Judá yàasu cáli.

Uái rey* Acab íidumi, íipidenéechúa Atalía, úacata rey* Joram yàacawéetúa, íná uwènùadaca ùacawéeri Joram íiwitáisewa imàníinápiná macái íiwitáaná báawéeri càide iyúwa Atalía yáanirináimi, níái icuèyéicaté Efraín yàasu cáli néré. Joram yàalàaca Judá mìnánái yàanápiná cuwáinái icàaluíniná. Iná báawa Dios iicáca Joram íiwitáise, quéwa Dios idéca icàlidacaté rey* Davidmi irí imàacáanápiná abéeri itaquéeri icùaca càiripináta. Iná yéewa Dios càmita imáalàida Judá yàasu cáli mìnánái nabáyawaná ìwalíisetá, càide iyúwa ibànuáná áibanái nanúanápiná Efraín yàasu cáli íiwacalimi.

Néenialíté iwàwacutáté Edom yàasu cáli mìnánái napáyáidaca náichawa Judá yàasu cáli íiwacali irí, quéwa namànica úwi Judá íipunita càmicáiná nawàwa napáyáidaca quirínamani. Yá Dios imàacaca namànica cài yùuwichàidacaténá rey* Joram ibáyawaná ìwalíise, càmicáiná yeebáida Dios itàacái. Néenialíté profeta* Elías iyatécáwa mamáalàacata. Yá ibànuaca cuyàluta rey* Joram irí. Yá íimaca Joram irí:

--Dios icàlidaca pirí càmita pidé peebáidaca itàacái càide iyúwaté píanirimi rey* Josafat cài nacáide iyúwa piawirimi rey* Asa yeebáidáanáté Dios irí itàacái. Pidéca pimànica báawéeri càide iyúwa Efraín yàasu cálí íiwacanánái imàníná. Pidéca nacái pinúaca macáita péenánáiwa cayábanaméeyéimi asianái píicha. Iná yéewa Dios imàacaca báawéeri yúuwàacawa péenánái iwali pìasu cálí iwali nacái. Yá cáuláicaca píajá. Néese péetácawá já --íimaca rey* Joram irí yá Elíasca Dios inùmalicuíse. Néese Dios imàacaca filisteonái, Arabia yàasu cálí minanái nacái namànica úwi Judá yàasu cálí minanái íipunita. Yá needáca macáita rey* Joram yàasu. Yá needáca macáita yàacawéetúanáimi, macái yéenibemi nacái. Abéerita naméeréerimi iyamáawa. Néese Dios imàacaca rey* Joram yùuwichàacawa iyapicúa icáichawa. Pucháiba camuí idénáami, yá yéetácawa úláicái iyú. Yá càmita nabàliani áibanái iriacatalémiwa cayábéeri íiwitaisemi. Nabàlia méetauculétani máinícáiná báawa íiwitaise yá Joramcáiná. Idéca icùaca Judá yàasu cálí ocho namanùbaca camuí. Néese yéenibe iméeréerimi Ocozías icùaca yáamiricubàa nía.

Jehú aniquila a la familia de Acab
(2 Reyes 8.25-10.36; 2 Crónicas 22.2-9)

Yá Judá yàasu cálí íiwacali rey* Ocozías máiníiri báawa íiwitáise yáatúacáiná úai Efraín yàasu cálí íiwacali rey* Acab íidumi. Yá yáatúa ùalàaca imànínápíná báawéeri. Aibaalí Ocozías yàacawa Jezreel iyàcalená néré. Iwàwa ipáchiaca néré icuíri yáapichawa, yá Efraín yàasu cálí íiwacali rey* Joram. Rey* Joramcáiná cacháunéeri nasutàacáináni imànicaalíté úwi Siria yàasu úwináí íipunita.

Rey* Joram iyacaalíté Jezreel iyàcalená néré, Eliseo ibànùaca abéeri yéewáidacalewa ùuculiri yùucùanápíná

aceituna* iséená Jehú íiwita ìwali yáasáidacaténá Jehú yáalíacawa icùanápiná Efraín yàasu cáli. Yái Jehú abéeri Efraín úwinái íiwacali. Yá Eliseo íimaca ùuculiri irí:

--Pidécaalí piùcùaca aceituna* iséená Jehú íiwita ìwali, yá picàlidaca irí icùanápiná Efraín yàasu cáli, rey* Joram yáamiricubàami. Picàlida nacái irí iwàwacutá inúaca macái asianái rey* Acab yéenánáimi. Iwàwacutá Jehú inúaca rey* Acab yàacawéetúami Jezabel. Iwàwacutá inúaca macáita nía nadécáiná nanúaca madécaná wenàiwica yèeyéicaté Dios icàalúininá --íimaca irí yái Eliseoca. Néese yái ùuculiri profeta* yàacawa. Yá imànica càide iyúwa Eliseo íimáaná irí. Idécaalí imànica cài Jehú irí, yá ipiacawa Jehú íicha. Néese níái áiba úwi íiwacanánái iyéeyéica Jehú yáapicha nasutáca néemìawa Jehú náalíacaténáwa càinácaalí profeta* íimáaná irí. Yá Jehú icàlidacaalí nalíni icùanápiná Efraín yàasu cáli, yásí yàacawéeyíná úwináiwa abédanamata náiwitáise Jehú yáapicha.

Néese Jehú, yàacawéeyéiná nacái náináidacawa càinápinácaalí nanúaca rey* Joram, yái cáuláiquéerica cháunási iyú. Rey* Joram iyacaté icapèerìcuwa Jezreel iyàcalená néré. Iná yéewa Jehú yàacawa néeni yàasu carro* irìcuwa caballo itéeyéica. Rey* Joram, rey* Ocozías nacái naicácaalí yàanàa nàatalé, yá nàaca náipunitáidacani nàasu carro* irìcu nacáiwa. Néese rey* Joram isutáca yéemìawa Jehú idécaalí yàanàaca matuíbanáiri iyú. Néese Jehú íimaca irí:

--Canácata idéeri iyaca matuíbanáiwaca Efraín yàasu cáli íinata, píatúacaalítàacáwa Jezabel ùaca cuwáinái icàaluíniná, umànicaalícáwa ùyaca umàliyéidewa --íimaca Joram irí yái Jehúca. Isicúata rey* Joram yáalíacawa Jehú iwàwáaná inúacani yéewanápiná Jehú icùaca Efraín yàasu cáli Joram yáamiricubàa. Yá Joram iwènùadaca yàasu carro* ipiacaténáwa Jehú íicha, yéemianícawa nacái iimáida Ocozías irí:

--; Inúaca iyaca wía Jehúca! --cài yéemíanícawa yái Joramca. Quéwa Jehú ichàwidàaca rey* Joram. Yá Joram yéetácawa. Néese àniwa nanúaca rey* Ocozías rey* Acabmi itaquéericáináni. Yá náucaca rey* Joram ichèecami cáli ínata, yái Nabot yàasu cálímica rey* Acabmité yeedéeri Nabotminái íicha nadécaalí nanúaca Nabotmi. Yásí Joram íiranámi imusúacawa néré, aléi Nabotmi, yéenibe nacai náiranámi namusúacatáitéwa náicha. Càita Dios yùuwichàidaca Acab itaquénáimi.

Jehú yàanàacaalí yàasu carro* irìcuwa Jezreel iyàcalená néré, yá iicáca Acab ínumi Jezabel iicáidaca ventana irìcuíse chènuníise. Iná yéewa Jehú ibàlùadaca mawiéni ucapée iwáiná irí yàasu carrowa*, ipìranái caballowa nacái. Néese Jehú imáidaca Jezabel yàasu wenàiwicanái náucáanápíná úa ventana irìcuíse cáli íinatalépiná. Yá náucaca úa cáli íinatalé, caballonái yàabàli yáapiré. Yá Jehú ipìranái caballo nacalùadacawa, yá nabawàidaca úái Jezabelmica, uíranámi nacái idàchiadácacawa ucapée iwáiná iwérémi. Néese, áulinái nayáaca uchèecami, càide iyúwaté Elíasmi íimáaná ùwali. Néese Jehú ibànùaca tàacáisi Samaria iyàcalená íiwacanánáí irí. Níái asianáica nacùaca macáita rey* Acabmi itaquénái asianái. Yá Jehú íimaca nalí:

--Pinúacué macáita níái sumànáica --íimaca yái Jehúca. Yásí Samaria iyàcalená íiwacanánáí nanúaca macáita setenta namanùbaca sumànái. Yá nabànùa Jehú irí náiwitami. Néese Jehú inúaca macái rey* Acabmi yéenánái, níái nacái abédanaméeyéica íiwitáise rey* Acabmi yéenánái yáapicha. Jehú imáalàidaca nía càide iyúwaté profeta* Elíasmi íimáaná rey* Acab irí Dios inùmalìcuíse.

Néese rey* Jehú iwàwa imáalàidaca níái yèeyéica cuwáisàiri Baal icàaluíniná. Iná ichiwáidaca nía. Yá imáida macáita nía namànicaténá manuíri fiesta Baal irípiná. Yá imáida macáita Baal yàasu sacerdotenái*

inuéyéica ipirawa Baal irí. Imáida nacái macáita profetanái* icàlidéeyéica Baal inùmalicuíse. Yá nàwacàcawa néré. Yá rey* Jehú iicáidaca nèewiré ipíchaná iyaca néré yèerica Dios Jehová icàaluíniná. Néese idécaalí inúaca náapicha pírái sacrificio* iyú cuwáisàiri Baal irí, yá rey* Jehú yúucaca icáapiwa nalí níái yàasu ochenta namanùbaca úwináicawa ibàluèyéicawa cuwáisàiri Baal yàasu templo* itéese. Yá úwinái iwàlùacawa néré. Yá nanúaca macáita níái iyéeyéica néré, níái wenàiwica yèeyéica cuwáisàiri Baal icàaluíniná. Néese Jehúnái imáalàidaca Baal yàasu templo* canánama. Càitaté rey* Jehú imáalàidaca macáita níái Efraín mìnánái yèeyéica cuwáisàiri Baal icàaluíniná. Iná cayába Dios iicáca rey* Jehú imàníiná. Yá icàlidaca Jehú irí imàacáanápiná báinúaca rey* Jehú itaquénái nacuaca Efraín yàasu cáli. Néese quéwa rey* Jehú iwènùadaca íiwitáisewa Dios íicha, yá yàaca pacá yéenibe nacáiyéi oroíyéi yéenáwaná icàaluíniná níái ídoloca* rey* Jeroboammi imàníiyéicaté bàaluité. Rey* Jehú icùaca alíte Efraín yàasu cáli, Dios imàacaca Siria yàasu úwinái yeedáca Efraín yàasu cáli yéená macái cáli abéemaalenama inanábàa Jordán íicha. Rey* Jehú icùaté Efraín yàasu cáli veintiocho namanùbaca camuí. Yá yéetácawa. Néese iiri Joacazca icùaca cáli yáamiricubàami.

Reinado de Joás en Judá
(2 Reyes 11-12; 2 Crónicas 22.10-24.27)

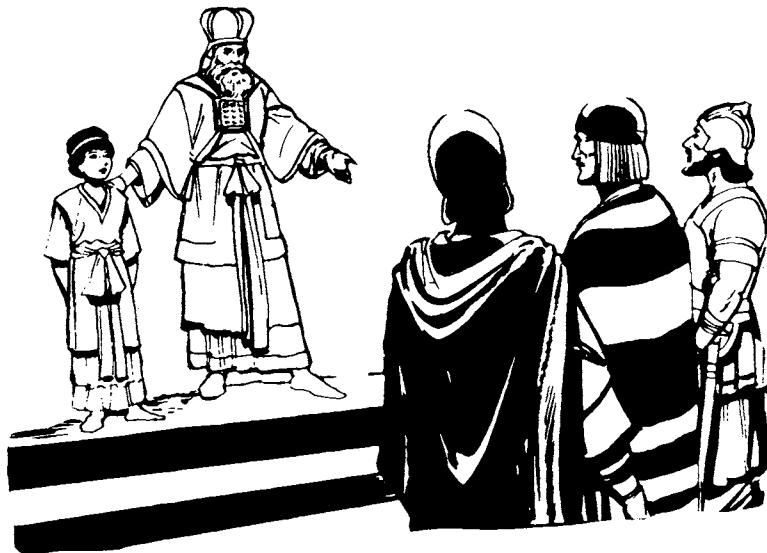
Uái Judá yàasu cáli íiwacali rey* Joram yàacawéetúami íipidenéechúa Atalía. Uái Atalíaca uémìaca rey* Jehú idéená inúaca uíri Ocozíasmi. Néese Atalía uchùulia-
ca ùasu úwináiwa inúanápiná macáita utaquénáimi, níái úaliéyéica yáalimá icùaca Judá yàasu cáli uírimi Ocozías yáamiricubàawa, ipíchaná Judá yàasu cáli íiwacanánai

yeedáca abéeri Ocozías iírimi icùanápiná Judá yàasu cáli. Yá Atalía yàasu wenàiwica nanúaca utaquénái. Iná yéewa Atalía ucùaca Judá yàasu cáli. Quéwa rey* Joram íidumi Josaba ubàaca uwàlicanáwa Joás, yái uénásàiri rey* Ocozías iírimi. Quéwa quiràsi meedáni. Josaba, ùacawéeri

yáapichawa, nabàaca quiràsi Dios yàasu templo* irìcu. Uacawéeri Joiada sacerdotenái* íiwacali, ínáté yá nacùaca quiràsi Dios yàasu templo* irìcu. Yá nacùaca néréri seis namanùbaca camuí, Atalía ucùacaalí Judá yàasu cáli.

Joás idèniacaalí siete namanùbaca camuí, yá Joiada yáalíacaté nàyacaté áibanái abédanaméeyéi íiwitáise yáapicha namàacáanápiná abéeri rey* David itaquéerimi icùaca Judá yàasu cáli. Yá Joiada iwigáidaca níái templo* yàasu úwinái íiwacanánáica. Yá yáasáidaca nalí Joás. Yá imànica náapicha wawàsi namàacáanápiná yái sumàica icùaca nía yáanirimi yáamiricubàawa. Iná yéewa nàwacáidaca macái levitanai*. Yá nachùulia nayúudàaca nacùacani ipíchaná íiru inúacani. Iná namàni càita. Yá needáca Joás náasáidacaténá wenàiwicanái iríni Dios yàasu templo* irìcu. Yá namàacaca corona* íiwita iwali, yái cayùwa cawèníiri reynái* idènièri íiwita iwaliwa. Yá namàacaca icùanápiná Judá yàasu cáli. Yá casíimáica macáita wenàiwicanái. Yá nacántàa béecanáca. Yá namàni nacái sànasi.

Atalía uémìacaalí nasàna, yá uwàlùacawa templo* irìculé uicácaténá càinácaalí namànica néré. Uicácaalí ibàlùacawa néré yái reyca*, yá uémianícawa iyúwa nawàwáa-

ná namànica úwi uípunita. Néese Joiada ichùuliaca úwinái íibàanápiná úa, natécaténá úa déeculé Dios yàasu templo* íicha, nanúacaténá nacái úa. Yá natéca nanúawa úa.

Néese Joiada ichùulia rey* Joás, wenàiwica nacái namànicaténá wawàsi Dios Jehová yáapicha nàacaténá abéerita Dios icàaluíniná. Néese macáita nàacawa cuwáisàiri Baal yàasu templo* néré, iyéericaté Jerusalén iyàcalená irìcu. Yá namáalàidacani. Yá nanúaca nacái yái sacerdote* inuérica pírái cuwáisàiri Baal irípiná. Néese Joiada iwacáidaca levitanái*, sacerdotenái* nacái nacùa-

caténá Dios yàasu templo*, namànicaténá nacái càide iyúwa Moisésmi icàlidáanáté Dios inùmalicuíse.

Yásí Joás icùaca Judá yàasu cáli. Joiada, yái sacerdotenái* íiwacali, yéewáida Joás yàaca Dios icàaluíniná. Yá yeedáca nacái pucháiba inanái Joás yàacawéetúanáipináwa. Néese rey* Joás idènìa yéenibewa. Rey* Joás yeedáca plata Judá yàasu cáli mìnánái íicha nachùniacaténá Dios yàasu templo*. Yá ichùulià nachùniánapináni nàacaténá Dios icàaluíniná mamáalàacata.

Joiada yéetácadénáamiwa, áibanái Judá yàasu cáli íiwacanánái nàalàaca rey* Joás báawéeri iyú yàanapiná cuwáinái icàaluíniná. Néese Dios ibànùa nalí yàasu profetanáiwa* nachùuliacaténá càmíinapiná nàaca cuwáinái icàaluíniná. Nachùuliaca nacái nàanapiná abéerita Dios icàaluínináta. Quéwa canáta yeebáidéeri. Néese Dios ibànùaca áiba profeta* íipidenéeri Zacarías, yái Joiada iirimi. Yá Zacarías íimaca wenàiwicanái irì:

--Càmitacué peebáida Dios itàacái. Iná Dios yùuwichàidacuéca píajá. Pidécué piwènùadaca píwitáisewa Dios íicha. Iná yéewa Dios iwènùadaca íiwitáisecuéwa píicha --íimaca nalí yái profeta* Zacarías Dios inùmalicuíse. Yá báawaca rey* Joás yéemìaca Zacarías itàacái, iná Joás ichùulià wenàiwica inúanapiná íba iyú yái Zacaríasca. Yá nanúaca Zacarías Dios yàasu templo* ibàacháwalenálícu. Yá mawèníiri iyú meedá rey* Joás iicáca yái iyúwa Zacarías yáanirimi Joiadami iyúudàanáté Joás. Iná yéewa Dios imàacaca Siria yàasu úwinái imànica úwi Judá yàasu cáli mìnánái íipunita yùuwichàidacaténá rey* Joás. Níái Siria yàasu úwinái nanúa macáita Judá yàasu úwi íiwacanánái. Nasutàaca nacái ùlibana iyúni, yái rey* Joásca. Néese pucháiba rey* Joás yàasu wenàiwica náináidacawa nàuwichàidaca rey* Joás idécáiná ichùuliaca nanúaca Zacarías. Iná nanúaca Joás iimácatái yàasu cama irícuwa.

Idéca icùaca Judá yàasu cáli cuarenta namanùbaca camuí.
Yá iiri Amasías icùaca yáamiricubàami nía.

La profecía de Joel
(Joel 1-3)

Aibaalíté Dios ibànuaté madécaná wirìichu nacáiyéi nayáacaténá Judá yàasu cáli mìnánái ibànanacale. Abéeri profeta* íipidenéeri Joel íima wenàiwica irì:

--Manùbéeyéi wirìichu nacáiyéi manuínaméeyéi, chínamáiyéi iyúwa úwinái cachàiníiyéi, nàanàaca nùasu cáli íinata, cachàiníiyéi iyéi iyúwa cháwi iyéi. Manuínaméeyéi nía, caballo nacáiyéi iicácanáwa, napianícawa jilíliwaca iyúwa caballonái. Nàyaca iyúwa caballonái úwinái idéeyéi ichùniaca úwicái piná. Napisiánícaalíwa dúli iwicáubàa, wéemiacá nàanabái isàna càide iyúwa wéemianá manùbéeyéi carro* caballo itéeyéi yáamiwáisewa úwicái iriculépiná. Cáli icusúacawa nàabàli yáapiré, capíraléeri cáli nacái icusúacawa. Catáca nacái níái èeri, quéeri nacái, canáca dulupùta icamaláná. Idé yàanàaca wàwali yái èeri Dios yùuwichàidacatái wíá manuísíwata. Canácata wéená yáaliméeri ichúuliacawa íicha --íimaca yái profetaca* Joel.

Iná madécanáté wenàiwica yùuwichàacawa máapicái iyú, wirìichu ichùuliaca. Dios nacái càmita imàacaca unía yúuwàacawa íinatabàa. Néese Dios ibànuaté nalí profeta*

Joel icàlidacaténá nalí tàacáisi Dios inùmalicuíse. Yá Joel íimaca nalí:

--Péemìacué Judá yàasu cáli mìnánái, píwacanánáicué nacái. Máinícué báawéeri idé íisaca pía. Idécué imáalàacawa macáita pibànacale. Máinícué achúma piwàwa peedácatáipinácué pibànacalewa. Canáca walí cayába yàacàsi wèeripiná Dios irí sacrificio* piná. Iyaca walí càide iyúwa Dios imáalàidáaná èeriquéi. Néeni piwènùadacaalícué píwitáisewa àniwa Dios irí, píasáidacaalícué nacái Dios yáalíacawa achúmáaná piwàwa iwalíise yáí pimàníiricuéca báawéerica, yásícué imàacaca iwàwawa íicha yáí báawéerica pimàníiricuéca. Iná cawàwacanáta imàacacuéca pìya cayába àniwájá. Catúulécanácué Dios iicáca pía. Inácué icùaca pía mamáalàacata. Càmitacué iwàwa piuwichàacawa quirínama. Picácué pímacáita meedá iyúwa achúmáaná piwàwa pibáyanácué iwalíwa. Iwàwacutácué achúma piwàwa piwàwalícuísewa iwalíise yáí báawéeri pimàníirica. Inácué pía wenàiwicanái íiwacanánái, piwacáidacué macái Judá yàasu cáli mìnánái. Wamàacacué wayáapináwa wáasáidacaténá wawàwalícuísewa achúmaca wawàwa. Néese pimàacacué sacerdotenái* isutáca walí Dios --càité íimaca nalí yáí profeta* Joelca.

Nadété namànica cài, yáté Dios yéemìaca nasutáaná. Yá icàlidaca nalí imáalàidáanápiná náicha níái wiriichúnáica. Icàlida nacái nalí imànínápiná nalí cayábéeri àniwa níái Judá yàasu cáli mìnánáica, yá nacái yàanápiná nalí cayábéeripiná nabànacale, yá nacái nàanápiná irí cayábéeri idécáiná imàni nalí cayábéeri.

Dios icàlidaté nacái nalí ibànùanápiná nalí Espíritu Santo macái èeri mìnánái irí. Dios íima nalí cài:

--Mawiénicaalípiná yáí èeri namáalàidáaná canánama, yá nubànùanica wenàiwica canánama irí Espíritu Santo yàacawéridacaténá nía: íná yéewanápinácué péenibe nacàlidaca tàacáisi nunùmalicuíse, nubànùanica tàacáisi

ùuculiyéí irí yéenáwanási iyú, nali nacái níái béeeyéica náamacani irícuíse. Néenialípiná nubànùanica Espíritu Santo nùasu wenàiwicanái iríwa, yàacawéeridacaténá nía, asianái, inanái nacái, yéewanápiná nacàlidaca tàacáisi nunùmalicuíse. Capíraléeri cálí irícu núasáidanica naicá wawàsíjá nacalùadéeripiná naicáca, ínata nacái cálíquéí --irái, quichái nacái, acalèe nacáiri íisaca áiba. Yái èeri icamaláaná catéeripináwa, quéeri nacáiwá naiquée-chúapiná quíirawaca càide iyúwa waicáaná irái, ipíchawáisepiná yàanàaca nùasu èeri máiní cayabéerica. Cawinácaalí isutá núa nuicáanápiná itúulécaná, yáca nuwasàaca nùasu yùuwichàidacáisi íichawa --íimaca yái Diosca.

Yá Dios icàlida nacái nali yái iyúwa wenàiwicanái yùuwichàanápináwa báawanama, áibanái nacái càmíyéí israelitanái* natéenápiná nía macái cálí íinatalépiná Israel* yàasu cálí íicha.

Dios icàlidaca nali yùuwichàidáanápiná níái càmíyéica israelitanái* báawéeyéí íiwitáise yái èeripiná imáalàacatáipináwa canánama. Níái báawéeyéica íiwitáise nàyaca iyúwa ituínási míisíiyéí, iyúwa nacái uva* iyacaná quíréeri, mawiénicaalí yái èeri needácatái nabàncaléwa. Dios íimaca nàwali:

--Máinícáiná báawa náiwitáise, pidalúacué nía, càide iyúwa wadalúaná ituínási míisíiyéí. Iyéeripiná nàasu èeri nùuwichàidacatáipiná níajá, càide iyúwa iyáaná bàncalé yàasu èeri. Pibawàidacué nía càide iyúwa wabawàidáaná uva* iyacaná quíréeyéí, àta imusúacatalétawa náicha náiranámi, càide iyúwa uva* iyacaná ituní imusúanáwa --íimaca yái Diosca. Néese Joel íimaca nali àniwa:

--Càitanica Dios yùuwichàidéeyéipiná níái macái cálí mìnánái imàníiyéica báawéeri. Néese Dios ìwacáidéeyéipiná israelitanái* nàasu cálí nérépináwa àniwa imàníinápiná nali cayábéeri. Yùuwichàidéeyéipiná èeri mìnánái, níái

imàníiyéica báawéeri. Néesenica imàaca iyàcalewa mabáyanéeripináwa, yái Jerusalén iyàcalenáca. Yánica icùanápiná Judá yàasu cálí mìnánái --íimaca yái Joelca.

Los reinados de Joacaz, Joás y Jeroboam en Israel y Amasías en Judá
(2 Reyes 13.1-14.24; 2 Crónicas 25)

Yéetácadénáamiwa Efraín yàasu cálí icuériná rey* Jehú, yá iiri Joacaz icùa yáamiricubàa nía. Yá icùaca Efraín yàasu cálí diecisiete namanùbaca camuí. Yá yàaca pacá yéenibe yéenáiwáná icàaluíniná mamáalàacata càide iyúwaté macáita Efraín yàasu cálí icuérinánái namàníná. Iná Dios imàacaca Siria yàasu cálí icuériná rey* Hazaél imawèniaca nía, yásí iwàwacutá Efraín yàasu cálí mìnánái ipáyáidaca náichawa Hazaél irí. Napáyáida nacái irí yái Hazaél iirimi rey* Ben-adad madécaná camuí. Néese rey* Joacaz isutácaalí Dios, yásí Dios iwasàaca Efraín yàasu cálí mìnánái Siria mìnánái íicha. Rey* Joacaz yéetácadénáamiwa, yá iiri Joás icùa yáamiricubàa nía. Yá nacái yàaca pacá yéenibe nacáiyéi yéenáiwáná icàaluíniná.

Rey* Joás idàbacaalí icùaca Efraín yàasu cálí, yái áiba rey* Joás iirimi Amasías icùaca Judá yàasu cálí yáanirimi yáamiricubàawa. Yá icùaca Judá yàasu cálí cayábatatá meedá. Idéca nacái imànica báawéeri. Idàbacaalíté icùa cálí, yá ichùulia yàasu úwináïwa nanúanápíná níái pucháiba asianái inuéyéica yáanirimi Joásmi. Càmita quéwa ichùulia nanúaca nía néenibeca Dios itàacái íimacáiná, "Picá piùwichàida yéenibe náaniri ibáyawáná iwalíisewa". Néese rey* Amasías iwapacáidaca yàasu úwináïwa. Yá nàaca namànica úwi Edom yàasu cálí íipunita. Imáida nacái Efraín yàasu úwináï nayúudàacaténá nía. Néese abéeri profeta* yáanàa Amasías yàatalé. Yá icàlidaca irí Dios càmíinápíná iyúudàa nía namàacacaalí Efraín yàasu

úwinái yàacawa náapicha. Iná rey* Amasías ichùuliaca Efraín yàasu úwinái yèepùanápináwa nàasu cáli néréwa. Yá máiní calúaca nía íná nayéedùa manùba wawàsi Judá yàasu cáli mìnánái íicha. Néese rey* Amasíasnái namawèniaca Edom mìnánái. Amasías quéwa imàni abéeri wawàsi málée-quéeri iyú. Yá yeedáca Edom yàasu cáli mìnánái íicha nàasu ídolonáimi* níái nàasu cuwainái yéenáwaná, éwita càmicáaníta cuwainái nayúudàaca Edom mìnánái namawènia-nápinátáni. Yá rey* Amasías inúaca ipìrawa sacrificio* iyú Edom yàasu ídolonái* irí. Iná Dios ibànùa abéeri profeta* icàlidacaténá rey* Amasías irí Dios inùmalicuíse. Yá íimaca Amasías irí:

--Máiní báawa Dios iicáca píiwitáise, pidécáiná peedáca nàasu ídolonái* cuwainái yéenáwaná. Inánica Dios imáalàidaca píawa --íimaca Amasías irí yái profetaca*. Néese profeta* ipiacawa rey* Amasías íicha Amasías-cáiná iwàwa inúaca yái profetaca*. Néese rey* Amasías ibànùa cuyàluta Efraín yàasu cáli icuèriná rey* Joás irí. Yá icàlida Joás irí iwàwáaná imànica úwi íipunita, Joás yàasu úwinái idécáiná iyéedùaca wawàsi Judá yàasu cáli mìnánái íicha nèepùacaalítéwa nàasu cáli néréwa. Néese rey* Joás ibànùa Amasías irí tàacáisi. Yá íima Amasías irí:

--Picá pimàni pimalíawaléwa. Pìasu úwinái càmita náalimá namawèniaca nalíwa nùasu úwinái. Ewita pidécáaníta pimawèniaca piríwa níái Edom mìnánái, picá piyúunáidawa píalimáaná pimawèniaca piríwa áibanái --íimaca Amasías irí yái Joásca. Quéwa rey* Amasías càmita yeebá. Yá iwacáidaca Judá yàasu úwinái namànicaténá úwicái Efraín yàasu cáli íipunita. Yá Efraín yàasu úwinái imawèniaca nalíwa níái Judá mìnánái. Yá namáalàidaca yéená Jerusalén iyàcalená iwaináca. Yá needáca macáita plata, wawàsi cawèníiyéi nacái Dios yàasu templo* íicha. Needáca macáita cawèníiyéimi wawàsi rey* Amasías icapée

íicha nacái. Yá natéca náapichawa Samaria iyàcalená néré. Càité Dios yùuwichàida rey* Amasías yàacáiná cuwáinái icàaluíniná.

Néesetéca àniwa, yáté cáuláicaca profeta* Eliseo. Yáté yáalíacawa mesúnamáipináta yéetácawa. Ipíchawáise yéetácawa yá icàlidaca rey* Joás irí Dios iyúudàanápinaté Efraín yàasu úwinái namawèniaca nalíwa Siria yàasu cáli úwinái. Eliseo yéetácadénáamiwa, yá rey* Joás yàasu úwinái yáapichawa namawèniaca nalíwa niái rey* Ben-adad yái icuèrica Siria yàasu cáli, úwinái nacái. Néese rey* Joás yéetácawa. Idété icùaca Efraín yàasu cáli dieciseis namanùbaca camuí. Yá iiri Jeroboam icùaca yáamiricubàami nía. Yá cachàinica íiwitáise mamáalàacata quéwa yàaca mamáalàacata pacá yéenibe nacáiyéi yéenáwaná icàaluíniná càide iyúwa macái Efraín yàasu cáli icuèrinánáimica.

Néese Judá yàasu cáli icuèriná rey* Amasías iyaté madécaná yáwanái camuí. Yá áibanái wenàiwica íináidawa Amasías íipunita, yá nanúacani. Néese iiri Azarías, áibaalí íipidená Uzías, icùaca Judá yàasu cáli yáamiricubàa.

La historia de Jonás
(2 Reyes 14.25; Jonás 1-4)

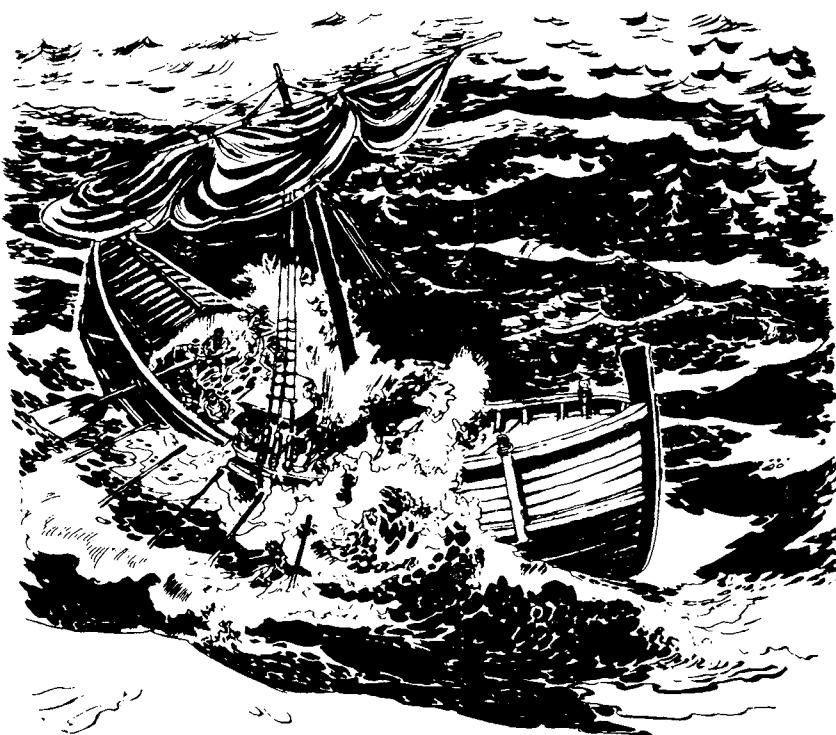
Aiba rey* Jeroboam icùacaalíté Efraín yàasu cáli, iyaté abéeri profeta* íipidenéeri Jonás. Dios ibànùaca Jonás icàlidáanápiná rey* Jeroboam iríni, imawènianápiná iríwa yùuwidenáíwa madécaná yàawiría, yéewanápiná yeedáca náicha Efraín yàasu cáli yéená àniwa Siria yàasu cáli íicha. Yásí Dios iyúudàaca rey* Jeroboam càide iyúwaté profeta* icàlidáaná irí. Yá Dios iyúudàaca Efraín yàasu cáli mìnanái.

Aibaalíté Dios ichùulia profeta* Jonás yàanápináwa Nínive iyàcalená néré. Asiria mìnanái íiwacali iyaca

irìcu yái yàcaleca. Dios iwàwa Jonás icàlida nalí Dios yáalíanáwa namànica madécaná báawéeri. Jonás càmíiri iwàwa yàacawa néré íná yéewa iwàlùacawa nave* lancha nacáiri irìculé yàacaténáwa méetauculéta, úni manuíri yáacubàa. Jonás iyúunáidaca càmíinápiná Dios iicápinátáni. Quéwa Dios yáaliériwa iyúwa Jonás imàníiná, yá Dios ibànùaca cáuli nave* iwalí. Níái nave* irìcuíyéica cáalu béecanáca nía. Iná náucaca náichawa suerte* náalíacaténáwa càinácaalí néená imàni báawéeri. Yásí needáca Jonás. Néese nasutáca néemìawani càinácaalí báawéeri idé imànica. Yá Jonás íimaca nalí:

--Núacata yái ichúuliawa Dios íicha. Piúcacué núa úniáculé wiúcaténá àniwani --íimaca nalí yái Jonásca. Quéechacáwa càmita nawàwa náucacani, quéwanáta cáuli ipùaca cachàiníiri iyú quirítá. Yá batéwaca nave* isawíacawa. Yásí needá náuca Jonás úniáculé. Yásí iyamáacawa

canánama cáulica. Iná macáita níái nave* irícuíyéica náalíacawa cachàinírica máiní yái Diosca.

Jonás yúuwàacaalíwa úniáculé, Dios ibànùaca abéeri cubái manuíri iwetúacaténáni. Yásí Jonás iyaca cubái idèericulé másiba èeri, másibata nacái catá. Iyacaalí néré, yá isutáca Dios. Yá yàaca Dios irí cayábéeri idécainá ibànùaca cubái ipíchaná Jonás iisicùmacawa.

Néese Dios ichùuliaca cubái yeequitáanápíná Jonás càina íinatalé. Yásí cubái yeequitácani. Néese Dios ichùuliaca àniwa Jonás yàanápínawa Nínive iyàcalená néré. Yásí Jonás imànica càide iyúwa Dios íimáaná irí. Yá yàacawa Nínive iyàcalená néré. Yá icàlidaca nalí Dios inùmalicuíse. Yá Jonás íimaca nalí:

--Cuarenta namanùbaca èeri irícu, yánica Dios imáalàidaca Nínive iyàcalená, pidécainácué pimànica báawéeri --íimaca nalí yái Jonásca. Níái wenàiwicaca néemiacaalí, yá máiní achúmaca nawàwa. Náiwacaliná íima nalí:

--Picácué pimàni báawéeri. Picácué nacái piyáa piyáacaléwa pisutácaténácué cachàiníiri iyú Dios imáalàidacáicha wayàcalewa --íimaca nalí yái náiwacalica. Néese Dios iicácaalí achúmaca nawàwa iwalíise yái báawéeri namànírica, yá yéemiacá nalí yái nasutáanáca. Yá càmita imáalàida nayàcale íipidenéeri Nínive.

Néese calúa Jonás íináidacawa iwàwa idécaalí yáalíacawa catúulécanáca Dios iicáca Nínive iyàcalená mìnanái. Báawa iicáca yái iyúwa catúulécanáaná Dios iicáca níái càmíiyéi israelitanáica*. Yá íima Dios irí:

--Núalíacatéwa pimàníinápinátē càita, íná yéewa nuchúuliacawa píicha. Núalíacatawa piicáaná èeri mìnánái napùalé quirítá, piwàwáaná nacái pimàcacaca piwàwawa nabáyawaná íicha. Máiní nuwàwa pimáalàidaca níade càmíiyéi israelitanái* nadécáiná namànica báawéeri. Máiní achúmaca nuwàwa. Pía, Nuíwacali, pimàni nulí cayábéeri, ¡péetáida núa! ¡Càmita nuwàwa nùyaca quirínama!

--íimaca Dios irí yái Jonásca. Néese Dios íima Jonás irí:

--Cayábacata nuicáaná napùalé, níade Nínive iyàcalená mìnánái, yá cayábacata nacái numàacáaná nuwàwa nabáyawaná íicha --íimaca Jonás irí yái Diosca.

La profecía de Amós

(Amós 1-9)

Rey* Jeroboam icùacaalíté Efraín yàasu cáli, Dios ibànuá áiba profeta* íipidenéeri Amós icàlidacaténá nalí Dios inùmalicuíse. Dios íima nalí:

--Píacué israelitanái*, nudétécué nuedáca pìawiri-náimi Egipto yàasu cáli íicha. Nudécué nuedáca pía áibanái èeri mìnánái íicha nucùacaténácué pía --íimaca nalí yái Diosca. Néese íima nalí àniwa:

--Píacué, israelitanái*, càmitatécué pìaca nucàaluí-niná cayába sacrificio* iyú, ofrenda* iyú nacái, pèepuní-caalítécuéwa cuarenta namanùbaca camuí chuirí cáli íinata. Núalíacawa pìaca nacàaluíniná, níái cuwainái yéenáwaná, pidéeyéicué pimànica piríwa pimànicaténácué nuícha nalí culto. Quéwanica, núucacué pía pìasu cáli íicha, alépiná déecuíséeyéi cáli --íimaca nalí yái Diosca. Néese íima nalí àniwa:

--Càmitacué pidé peebáidaca nutàacái íná nùuwichàidapinácué píawa. Iná numàaca nùasu profetanái* icàlidacuéwa piríni píalíacaténácuéwa núacata yùuwichàidéericué

pía. Yá nubànùacuéca piùwidenáipiná namawèniacaténácué píawa. Bàaluitté nubànùa máapicái piwalicué, úláicái nacái. Càmitacué nacái numàacaca unía yúuwàacawa pibànacale iwalí, càmitacué quéwa piwènùada píiwitáisewa peebáidáanápiná nutàacái. Iná yéewa mesúnamáitacué nùuwichàida píawa. Yácué nubànùa piùwidenáiwa. Yácué nanúaca madécaná pía. Yácué nuedáca píicha pìasu cálíwa. Piwàwacaalícué pìya cayába, iwàwacutátacué pìa nucàaluíniná. Iwàwacutácué piwènùadaca píiwitáisewa ídolonái* íicha níái cuwáinái mawèníiyéica --íimaca nalí yái Diosca. Néese Dios íima nalí àniwa:

--Báawacué nuicáca píiwitáise càmicáinácué piwàwa pimànica cayábéeri. Picàlidacué pichìwawa mamáalàacata. Càmitacué piwàwa piùwichàida níái cabáyawanéeyéica. Pichìwáidacué catúulécanéeyéi yéewanápiná càasucuéca pía. Quéwa núalíawa pimànínácué íná yéewa càmita numàacacué casíimáica piwàwa yáapicha yái plata peedéericué catúulécanéeyéi íicha --íima nalí yái Diosca. Néese Dios íima nalí àniwa:

--Piwàwacué macáita naicáca pinúanácué pipìrawa nulí sacrificio* iyú, càide iyúwacué achúma piwàwa pibáyawaná

ìwalitá. Quéwa báawa nuicáca piasu sacrificio*, càmicái-nácué báisí achúma piwàwa. Piwàwacaalícué piaca nucàa-luíniná báisíiri iyú, yásícué iwàwacutá pimànica cayábéeri áibanái wenàiwica irí. Pidécué piaca cuwainái icàaluíniná mamáalàacata. Iná nubànùacué pía áiba cáli déeculé piyacaténácué néré. Macáita wenàiwica idéeyéi càasuca catúulécanéeyéi yàasumi iyú, yásí nùuwichàidaca nía quéechacáwa. Báawacué nuicáca pía piyúunáidacáinácué máiní cayába áibanái íicha pía. Yásí nùuwichàidacuéca pía. Yá numáalàida macáita rey* Jeroboam yéenánái. Numáalàida nacái níái altar* pinúacatáicuéca pipirawa cuwainái irí --íimaca nali yái Diosca.

Yái sacerdote* cachìwéeri icuèri pacá yéenibe yéenáiwáná Betel iyàcalenálícu, idécaalí yéemìaca Amós icàlidáaná Dios inùmalícuíse, yá icháawàca Amós rey* Jeroboam irì. Yá ichùulia nacái Amós yàanápináwa Judá

yàasu cáli néré icàlidacaténá nalí néré Dios inùmalìcuíse. Quéwa Amós íima sacerdote* irí:

--Quéechatécáwa nucùaca nupìrawa ove janáiwa*. Néese Dios ichùuliaca nucàlidáanápina inùmalìcuíse Efraín yàasu cáli mìnánái iríni. Wáiwacali Dios Jehová icàlidaca wali macáita yái imànínápiná, wía yàasu profetanáica*. Càide iyúwa abéeri wenàiwica itatáanáwa icàlùniwa yéemìacaalí cháwi isàna càita nacái núa, nuémìacaalí Dios ichùulianá nucàlidaca tàacáisi inùmalìcuíse. Núalíacawa iwàwacutáaná nucàlidacani, ipíchaná Dios yùuwichàidaca núa. Càmita piwàwa nucàlida Dios itàacái, íná yéewa núuma pírí áibañánica inúa espada* iyú péenibe asianái, inanái nacái. Aibanái nacái naduìchúapiná piacawéetúamiwa chái yàcale-ricu. Yásí áibanái yeedáca pícha píasu bànakale. Aibanái nacái yeedáca píawa áiba cáliréwa déeculé. Yá péetácawa néré. Básítanica Dios ibànùaca Efraín yàasu cáli mìnánái áiba cáliréwa yùuwichàidacaténá nía néré --íimaca yái Amósca cuwáinái yàasu sacerdote* irí. Néese Dios íima Amós irí:

--Nùuwichàidanica macáita báawéeyéi iicáca nùasu culto, nawàwacáiná namusúacawa caaquialéta culto íicha nawénidacaténá nàasuwa náináidacáináwa mamáalàacata nawénidacalé iwalíwa. Càmita nawàwa nacùa culto idénáami, yá nacái èeriquéi sábado* nayamáidacatáicawa. Yá napésaidaca nàasuwa báawéeri peso iyú, namèlùdáanápina meedá wenàiwica íicha plata. Napésaidacaalí wenàiwica iwènianáca, yá nadènia áiba peso needáanápina náicha quirítá --íimaca yái Diosca. (Yáté èerica canácaté nali moneda ínáté yéewa iwàwacutá napésaidacani, yái iwèni.) Néese Dios íimaca Amós irí:

--Níái Tiro iyàcalená mìnánái, máinícáiná báawa náiwitáise, yánica nùuwichàida nía manuísíwata. Nubànùanica nàuwidenái neemácaténá nayàcale --íimaca yái Diosca. Néese Dios íimaca Amós irí àniwa:

--Aiba èeripiná Efraín yàasu cáli mìnanái nawàwanica néemìaca nutàacái. Quéwanica càmita nutàaní náapicha nùuwichàidacaténá nía. Nadéca nàaca cuwainái icàaluíniná íná yéewa nùuwichàidanica nía. Yánica nàuwichàa bëecaná-cawa. Yánica càmita náalimá nachúuliacawa íicha. Yásínica numáalàidaca Efraín yàasu cáli quéwa càmitanica numáalàida macái Efraín yàasu cáli mìnanái. Níái báawéeyéi càmíiyéi yeebáida nutàacái, níaca nùuwichàidanica, néetácawájá, quéwa áibanái numàacanica cátua nía. Néese rey* David itaquéerimi icuèripiná nía àniwa. Yánica nuèpùadaca Efraín yàasu cáli mìnanái nàasu cáli néréwa. Yásínica nàyaca néré. cayába. Càmita quirínama nuedáca nía néese. Néenialípiná nuèpuèripináwa néese àniwa, yánica numàacaca àniwa David itaquénáimi nacùaca Israel* yàasu cáli, yéewanápiná níái israelitanái* iyaméeyéicawa nasutáca núa àniwa, náapicha níái càmíiyéi israelitanái* yeebáidéeyéi nutàacái, níái wenàiwica nudéeyéica numáida-ca nulípináwa. Núa, Dios Jehová, idéca íimaca cài, yánica báisíta numànica macáita càide iyúwa nudéená núumaca --íimaca yái Diosca.

El reinado de Azarías (Uzías) en Judá
(2 Reyes 15.1-7; 2 Crónicas 26)

Rey* Jeroboam icùacaalíté Efraín yàasu cálica, rey* Amasías iirimi Azarías, áibaalí íipidená Uzías icùaca yáanirimi yáamiricubàawa Judá yàasu cáli. Uuculiricaalíni, yá yeebáidaca Dios itàacái. Yásí Dios iyúudàaca imawè-nianápiná madécaná yùuwidenáwi. Rey* Uzías imànica dàalanama capii yàasu úwinái irípináwa Jerusalén iyàcalená irícu manubacaténá úwinái icùaca Jerusalén iyàcalená mìnanái. Uzías imànica nacái dàalanama capii áibanái yàcale irícu iyéeyéica Judá yàasu cáli finata, úwinái iyamácatlépináwa, nacùacaténá nàasu cáliwa. Néese

càasucaalí yái rey* Uzíasca, manùbacaalí nacái yàasu úwinái, yásí íináidacawa iwaliwa càmíinápiná iwàwacutá yeebáida Dios itàacái. Yá imànica imalíawaléwa. Iwàwa iwàlùacawa Dios yàasu templo* iriculé yeemácaténá néré Dios irí pumèníyyéi isàni càide iyúwa sacerdotenái*. Aibanái sacerdotenái* nálimáidaca nawènùadaca íiwitáise ipíchaná imànica báawéeritá. Náimaca Uzías irí:

--Níawami sacerdotenáita* Aarón itaquénáimi yáalimá yeemáca pumèníiri isàni Dios yàasu templo* iriculé --náimaca Uzías irí. Càmita quéwa rey* Uzías yeebáida nalí, yá iwàlùacawa templo* iriculé, yái imàdáaná iyéerica mawiéni mabáyawanéeri Dios iyacatái irí. Néese, sacerdotenái* yàalàacaalí cachàiníiri iyúni, yái Uzíasca, yá calúaca báawanama náapichani. Yásí Dios yùuwichàidaca cháunási iyúni. Iná yéewa sacerdotenái* namusúadaca caaquialéta Dios yàasu templo* íichani, yái Uzíasca, ipíchaná Dios inúaca nía canánama, càmicáiná Dios itàacái imàaca cacháunéeyéi iwàlùacawa néré. Yá càmita quirínama Uzías yáalimá yàacawa mawiéni Dios yàasu templo* irí, éwita isutáanápiná Dios, càmita yàawa néré. Iwàwacutá nacái rey* Uzías imàacaca iiriwa icùaca Judá yàasu cáli yáamiricubàawa. Uzías iyacaté abéerita áibanái íicha càiripináta icapèerìcuwa, àta yéetáctatalétawa. Néese, yéetácadénáamiwa, iiri Jotam icùaca yáamiricubàa nía.

La profecía de Oseas

(Oseas 1-14)

Rey* Jeroboam icùacaalíté Efraín yàasu cáli, rey* Uzías nacái icùacaalíté Judá yàasu cáli, yásí Dios ibànuacaté profeta* Oseas icàlidacaténá nalí níái Efraín yàasu cáli mìnánái, Judá yàasu cáli mìnánái nacái. Yá

icàlidaca nali Dios inùmalicuíse mamáalàacata àta Judá yàasu rey* Ezequías icùacataléta. Dios íimaca profeta* Oseas irí:

--Aibaalípiná nàyapiná madécaná israelitanái*. Níái càmíiyéité nucùa bàaluité, níaca nucùanica áibaalípiná. Níái càmíiyéí nuwàwa bàaluité, níaca cáininánica nuicáca. Càmitanica quirínama núumacué pirí, "Núatacué, càmíiri picuèriná". Núumanicacué pirí, "Nuénibecué píajá, núa Dios Cáurica". Yánica èeriquéí Judá yàasu cáli mìnanái, Efraín yàasu cáli mìnanái nacái nàyaca abéeri cáli íinatatá. Yá cachàinica nía mamáalàacatawa --íimaca yái Diosca. Néese Dios íima Oseas irí àniwa:

--Nùuwichàidanica Efraín yàasu cáli mìnanáiwa nadécáiná nawènùadaca náiwitáisewa nuícha nàacaténá cuwáinái icàaluíniná. Càiyéide iyúwa inanái càmíichúaca cáininá iicá iníriwa éwita imànicáaníta ulí cayábéeri. Yá ùacawa ucutáca áiba asiali uimácaténá yáapicha. Càmíichúá bái imànica càiri. Càita nacái níái Efraín yàasu cáli mìnanáica nàaca cuwáinái icàaluíniná éwita Nacuèriná Dios imànicáaníta nali cayábéeri. Néese áiba èeritanica càmitanica quirínama nùuwichàidaca Efraín yàasu cali mìnanái. Yánica numànica nali cayábéeri àniwa. Yánica nàa nucàaluínináta, càmitanica quirínama nàaca cuwáinái icàaluíniná --íimaca yái Diosca. Néese Dios íima àniwa:

--Efraín yàasu cáli mìnanái iwàwacutánica nàyaca madécaná camuí máiwacalináta. Nàyanica nacái madécaná camuí masutácàaluta àta nàacataléta nucàaluíniná àniwa --íimaca yái Diosca. Néese, yá Oseas icàlidaca wenáiwica irí macáita yái càmíirica Dios iwàwa namànica. Yá íima nali Dios inùmalicuíse:

--Núa, Dios, icháawàacuéca píá pidéenácué pimànica báawéeri. Càmitacué pidé pimànica càide iyúwa picàlidáanácué nulítá. Pidécué pinúaca wenáiwica piyéedùacaténá

nàasumi. Pidécué piimáca áiba íinunái yáapicha. Inánica càmitacué numàacaca unía yúuwàacawa pìasu cáli iwalíwa. Yásícué chuìca macáita pibànacale. Aibanái náimacawa pèewiwa "Sacerdoteca* núa". Aibanái náimaca "Profetaca* núa", quéwacué càmita peebáida nutàacái. Càmita nacái nacái péewáida nutàacái wenàiwica irí. Macáita nàaca cuwáinái icàaluíniná, quéwa níái cuwáinái yéenáiwana namàniyéi meedá àicu íicha. Macáita naduìca níái asianái, inanái nacái imàniyéica cuwáinái irí báawéeri culto. Inánica nùuwichàidacué pía macáitawa. Níái Judá yàasu cáli mìnánái naái nadéca nacái namànica báawéeri. Inánica nùuwichàida nacái níawa. Néese nadété namànica báawéeri yáwanái càmicaalí nasutá tuyúudàanápiná níia. Nasutácáita Asiria yàasu cáli icuèriná iyúudàanápiná níia meedá --íimaca nalí yái Diosca. Néese Oseas íima nalí àniwa:

--Wacàlidacué Dios irí achúmáaná wawàwa iwalí yái wamànírica báawéerica. Wasutácué wíawa íicha yáasáidacaténá càide iyúwa iwàwáaná wamànica. Wasutácué wíawa íicha nacái imàcacaténá wàasu cáli mamáalàacata cachàini --íimaca yái profeta* Oseasca. Néese Dios íimaca Oseas irí àniwa:

--Níade Efraín yàasu cáli mìnanái, nía nacái Judá yàasu cáli mìnanái nawènùadaca náiwitáisewa nuícha ráunamáita. Nudéca nubànùaca nùasu profetanái* nàalàanápiná cachàiníiri iyú nía nuwàwacáiná náalíacawa nùwali neebáidacaténá nacái nutàacái. Nayúunáida càmita iwàwacutá namànica cayábéeri nanúacaalícáita nulí madécaná napìrawa sacrificio* iyú. Quéwa càmita nuwàwa nanúa napìracáitawa meedá. Nuwàwa neebáidaca nutàacái mamáa-làacata. Nuwàwa numànica cayábéeri nalí Efraín mìnanáica quéwa càmita numàni cài nadécainá namànica báawéeri. Nayúunáida càmíiná núalimá nuicá namàníinátá. Nuicácani, ínánica nùuwichàidaca níawa. Ewita nuedácáanítá náicha nacuèriná, néese níái wàlisàna nacuèrinánái càmíiyéita yàa nucàaluíniná. Nawàwacaalí namànica úwi, nacutáca áibanái iyúudèeyéipiná nía. Càmita nasutá núa. Báawa nuicáca níái pacá yéenibe yéenáiwana Jeroboammi imàniyyéicaté nàasu cuwáináipináwa. Níái Efraín mìnanáica yàaca pacá yéenibe icàaluíniná. Cuwáinái meedá nía, abéeri asiali imàniyyéi meedá. Efraín mìnanáica nadéca nawènùadaca nuícha náiwitáisewa. Nadéca namànica madècaná altar* nàacatáipiná ídolo* icàaluíniná. Inánica numáida áiba cáli mìnanái nàuwichàidacaténá Efraín yàasu cáli mìnanái. Yánica natéca nía nàasu cáli néréwa. Yánica nanúaca nacái israelitanái* yéenibe. Yánica israelitanái* náima dúli manuínaméyéi irí, ";Picalácuéwa wáinatabàa wéetácaténácatétawa!", náimaca. Néesenica dúli irí náimanica, ";Pibàliacué wíá!" cài náimanica --íimaca yái Diosca. Néese Dios yèepùa icàlidaca Oseas irí àniwa:

--Efraín mìnanái needácaalí nalíwa plata quirítá, yásí namànica cuwáinái yàasu altar* cayábéeri yáwanái. Inánica nùuwichàidaca níawa. Níái Asiria yàasu cáli mìnanái nàanàanica yeedácaténá pacá yéenibe yéenáiwana oroíyéi nàasu cáli nérépináwa. Yánica natéca nacái macáita Efraín yàasu cáli mìnanái nàasu cáli néréwa.

Yásínica cuwáinái yàasu altarmi* níaca Dios imáalàidanica. Tuírita meedá idàwinàacawa cuwáinái yàasu altarmi* iiwicáu. Quéwa namànicaalícáita cayábéeritá, yásínica numàaca nàyaca cayába mamáalàacatata --íimaca yái Diosca. Néese Dios íima nalí àniwa:

--Pisutácué nuícha numàacáanápiná píalíacawa nùwali. Néese pimànicué càide iyúwa nuwàwáaná. Yáasínica nubà-nùacué unía yúuwàacawa pibànakale ìwali. Numàni nacái pirícué cayábéeriwa. Néeni, pidécué piwènùadaca nuícha píiwitáisewa. Piyúunáidacué pìasu úwinái idé yáalimá iyúudàaca píatá. Iná yéewa pimànicaa lícué úwicái piùwidénai íipunita, yánica namawèniacuéca píawa --íimaca nalí yái Diosca. Néese Dios íima nalí àniwa:

--Piawirináimitécué iya Egipto yàasu cáli néeni. Bàaluité cáininá nuicáca níái israelitanáica*. Numáidaté Egipto néese nuìri. Nucuaté nía càide iyúwa abéeri asiali icùaná iiriwa. Quéwacué pidé piwènùadaca nuícha píiwitáisewa. Báawacué piicáca núa meedá, ínánica numàacaca Egipto yàasu cáli mìnanái, Asiria yàasu cáli mìnanái nacái natécuéca píawa nàasu cáli néréwa. Quéwa cáininácué nuicáca pía mamáalàacata, íná càmita numáalàidacué pía macáita. Aibaalí tàacawa nuedácué pía pìasu cáli néré àniwa. Iwàwacutácué piwènùadaca píiwitáisewa nulí báawéeri íicha. Pidécué pìa nucàaluíniná píibaida-caalítécué cachàiníiri iyú Egipto yàasu cáli néeni. Néese càasucaalícué pía, yá piwènùadaca nuícha píiwitáisewa, ínánica numàacacué piùwidénai yùuwichàidaca píawa. Canáca iyéeyéipiná Samaria iyàcalenálìcu. Quéwa áiba èeri tàacáwa nuwasàacué píawa, yácué càmita péetáwa quirínama. Néenialípinácué, píalimá píimaca cài, "Pía, Yéetácáisi, càmitanica quirínama píalimá péetáidaca wía. Càmitanica quirínama píalimá piùwichàidaca wía", cài píimacuénica --íimaca nalí yái Diosca. Néese Oseas íima nalí àniwa:

--¿Cánacué càmita pisutá píawawa Dios? Picàlidacué píichawa irí yái báawéeri pimàníiricuéra. Picàlidacué irí càmíinápiná pía ídolo* icàaluíniná quirínama níái cuwáinái yéenáiwana. Dios íimacuérpirí, "Nuyúudàanica Efraín yàasu cáli mìnanái. Yánica numàacaca nàyaca cayába. Yái èeriquéi càmitanica quirínama nàaca cuwáinái icàaluíniná", íimacuérpirí yái Diosca. Cáalíacáiyéicaalícué pía, péemiacuérpirí yéebáidaca Dios itàacái. Yá Dios imànica nali cayábéeri. Níái báawéeyéica íiwitáise namànica báawéeri meedá. Yásínica Dios imàaca nàuwichàacawa --íimaca nali Dios inùmalicuise, yái profeta* Oseasca.

La profecía de Isaías

Rey* Uzías idécaalité icùaca Judá yàasu cáli madécaná camuí, yá Dios ibàñuaca yàasu profetawa* Isaías icàlidáanápiná Judá mìnanái irí. Icàlidaca nacái Dios inùmalicuise áibanái wenàiwica irí iyéeyéica mawiénita Judá yàasu cáli irí. Dios ichùuliaca Isaías icàlidáanápiná tàacáisi nali níái Tiro iyàcalená mìnanái, Sidón iyàcalená mìnanái nacái, pucháiba yàcale manuínaméeyéi iyéeyéica Líbano yàasu cáli íinata. Báawaté Dios iicáca namàníiná, nàacáiná cuwáinái icàaluíniná, namànicáiná nacái báawéeri. Néeni, càmitaté neebáida Dios itàacái, íná yéewa Dios yùuwichàida úwicái iyú níá. Néese àniwa Isaías íimaca Judá yàasu cáli mìnanái irí Dios inùmalicuise:

--Níára israelitanáica* náimacáita meedá nàaná nucàaluíniná, quéwa càmita cáininá naicáca núa nawàwalícuísewa. Mawèníiri meedá nuicáca yái culto namàníirica nulí. Càmita néewáida nutàacái, néewáidacáita natàacáiwameedá --íimaca yái Diosca. Néese Dios íima Isaías irí:

--Mamáalàacata núalimáidaté nuwènùadaca náiwitáise báawéeri íicha, níade israelitanáica* càmíiyéi yeebáida nutàacái, càmíiyéi nacái iwàwa nucùaca nía --íimaca yái Diosca. Aibaalí Isaías íimaca nalí:

--Canácata yáaliméeri íináidawa càide iyúwa Wáiwacali Dios íináidáanáwa. Canácata idéeri yéewáida-caní, Wáiwacali Dios yáalíacáinátawa --íimaca nalí yái Isaíasca. Néese àniwa Isaías íimaca Dios irí:

--Wáiwacali, canácata yeebáidéeri walí watàacái wacàlidéerica nalí pinùmalìcuíse. Canácata yáaliériwa píiwitáise ichàini ìwali, càmicáiná neebáida pitàacái --íimaca yái Isaíasca. Aibaalí àniwa Dios íimaca Isaías irí:

--Péemìa cayába, áiba èeripiná macái wenàiwica nàanàanica nudaní. Iwàwacutánica macáita nabàlùacawa nulí nàuluì iyúwa nàacaténá nucàaluíniná. Yásí macáitaina nàaca nulí cayábéeri --íimaca yái Diosca. Néese àniwa Isaías íima wenàiwicanái irí:

--Dios íimaca yàasu templo* ìwaliwa, "Yáara nucapèeca nasutácatáipiná núatá", cài íimaca yái Diosca --íimaca yái Isaíasca. Aibaalí àniwa Isaías íima nalí:

--Càide iyúwa masicái idaluériwa imáalàanáwa ráunamáita, càide iyúwa nacái masicái íiwiná yúuwàanáwa caaquietéta masicái íicha, càita nacái wía wenàiwicaca canánama, éwita càasuýéicáaníta wía, cáalíacáiyéicáaníta nacái wía, quéwa wía meedá ìyéeyéi maléená èerita chái èeri irícu. Néeni, Wáiwacali itàacái iyaca càiripináta èeri càmíiri imáalàawa --íimaca nalí yái Isaíasca. Néese Dios íimaca nalí:

--Péemiacué nulí cayába, píacué israelitanái*, píacué nudéeyéi numáidaca. Núacata yái abéerita Dios. Núacata quéechéeri iyaca, núacata nacái imáalàidáaná canánama --íimaca nalí yái Diosca. Aibaalí àniwa Dios íima Isaías irí:

--Núa, Dios, itàaníripiná israelitanái* irí, quéwa áiba cáli mìnanái itàacái iyú. Nubànuèyéipiná càmíiyéi israelitanái* nacàlidáanápiná israelitanái* irí nunùmalícuíse, quéwa níade israelitanáica* càmitanica neebáida nutàacái --íimaca yái Diosca. Aibaalí Isaías íimaca:

--Càmicáinátē neebáida Dios itàacái, níade israelitanáica*, càmita Dios imàaca néemiacá itàacái siùcade. Nàyaca càide iyúwa wenàiwica idènièyéi ituíwa, yùuwi nacáiwa, quéwa càmita náalimá naicáca, càmita nacái náalimá néemiacá tàacáisi --íimaca yái Isaíasca. Néese Isaías íima nalí:

--Píacué báawéeyéi íiwitáise, Wáiwacali iyéeripiná-cué pirí càide iyúwa abéeri íba imàaqueeripinácué piuwàacawa iwalíise. Yánica Wáiwacali yùuwichàidacué píawa, yásícué madécaná péená néetácawa --íimaca nalí yái Isaíasca. Néese àniwa Isaías íima nalí:

--Yái Wáiwacali Dios cachàiníiri náicha canánama, càmicaalíté imàacaca walí wataquénáitá, yásí wadécaté wamáalàacawatá càide iyúwa níái Sodoma iyàcalená mìnánaimica, níái nacái Gomorra iyàcalená mìnánaimica --íimaca nalí yái Isaíasca. Aibaalí Dios íima nalí:

--Núacata yái Dios iyéerica chènuniré, máiní nacái achúméri nuícha èeriquéi. Canácata yáaliméeri imànica nucapèe nuyamáacatáipináwa, núacáiná máiní manuíri náicha canánama níade wawàsi nudàbéeyéica --íimaca nalí yái Diosca. Aibaalíté Dios íimaca Satanás* irí:

--Pía, mèlumèluíri iicácanáwa, pidéca piuwàacawa chènuníise. Nudéca núucaca pía cáli iwéré, pía idéericaté imawèniaca manùbéeyéi wenàiwicaca pichiwa iyúwa. Pínáidatéwa piwàwalícuísewa, "Núa íiriéripináwa chènuniré. Núa icuèripiná Dios yàasu ángelnái*. Núa icuèripiná macáita chènuniré. Núa íiriéripináwa Dios iyacatalé néré chènuniré. Núa Dios nacáiripiná", càicaté píináidacawa piwaliwa. Néeni, càmita pidé píriríacawa chènuniré.

Pidécaté picaláacawa yéetácáisi irìculé, aléi, máiní depuíwalé manuíri utàwi irìculé piùwichàacatalépináwa --íimaca yái Diosca. Néese Isaías íimaca nalí àniwa:

--Aiba èeri tàacáwa macái èeri mìnánái yàanèeyéipiná Dios yàasu templo* néré néewáidacaténáwa Dios iwalí. Càmitanica namàni úwicái quirínama. Quéwa ipíchawáise yái èeriquéi, yásí Judá mìnánái yùuwichèeyéipináwa. Yánica Dios yùuwichàidaca nía nadécainá nanúaca wenàiwica, nadécainá needáca nalíwa plata namànícatacéna báawéeri áibanái irí. Níái israelitanái* yùuwichèeyéipináwa manuísíwata. Yánica náucaca nàasu ídolowa* napiacatécaténátawa nabàacaténáwa. Níái Judá yàasu cáli mìnánáica, nía nacái Jerusalén iyàcalená mìnánáica namànica báawéeri béecaná càide iyúwaté Sodoma iyàcalená mìnánái imànínáté. Níái Judá íiwacanánai báawéeyéi yáwanái náicha nadécaíná namànica báawéeri catúuléca-néeyéi irí. Nachùuliaca nacái áibanái namànínápina báawéeri --íimaca yái Isaíasca. Yá Dios íimaca:

--Néese nudécaalí nùuwichàidaca Judá yàasu cáli mìnánái, yásínica numàacaca nuwàwa nabáyawaná íicha níái iyaméeyéipináacawa. Yásínica nucùaca nulíwa Jerusalén iyàcalená --íimaca yái Diosca. Néese profeta* Isaías icàlidaté wenàiwicanái iríni, abéeri tàacáisi. Yá íimaca nalí:

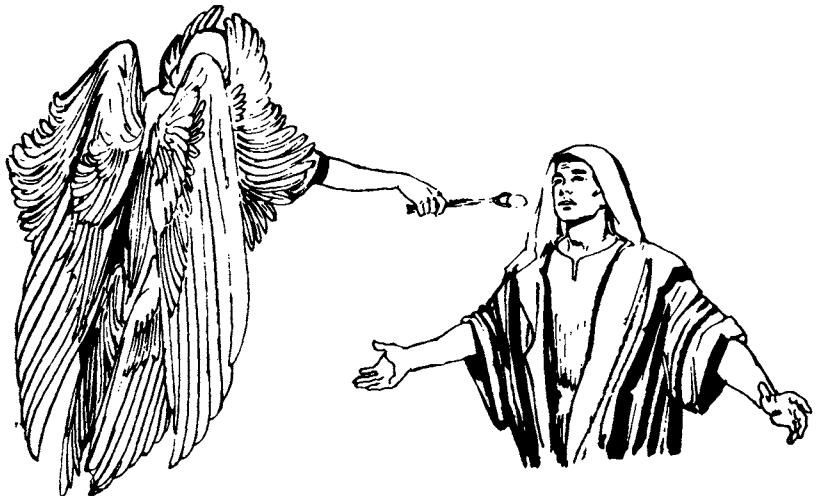
--Píacué Judá yàasu cáli mìnánáica piyacuéca càide iyúwa uva* ibànacalená. Ewita bànakale íiwacali ichùniacáaníta cayábani, canácata quéwa cayába iyacaná yeedé-ripiná. Yánica íiwacali imáalàidacájáni. Càicatécué Dios icùaca pía, quéwa càmitacué cayába pía. Càmitacué pimàni cayábéeri áibanái irí. Piyéedùacué áibanái yàasu cáli pidèniacaténácué manuí cáli. Níái jueznáica namànica báawéeri, needácainá nalíwa plata ipíchaná nàuwichàidaca níái càasuýéica imàníiyéica báawéeri. Inánica Dios

imáida áibanái déecu mìnanái nàanàanápina namànica úwi
Judá mìnanái íipunita --íimaca yái Isaíasca.

Yáté camuíquéi rey* Uzías yéetácaalítéwa, profeta* Isaías iyaca Dios yàasu templo* irícu. Yá iicáca abéeri yéenáwanási nacáiri Dios iwali. Yá níái chènuníiséeyéi ángel* quichái nacáiyéi íipidenéeyéi serafínnái*, náima nalíwáacawa:

--Mabáyawanéerisíwa yáara Wáiwacali Diosca, cacháiníiri náicha canánama --náimaca níái serafínnáica*. Néese Isaías íimaca ínáidacawa:

--Siùcatasica nuétawájá, nudécáiná nuicáca mabáyanéeri Dios, núa báawéeri íiwitáise wenàiwica itàaníiri báawéeri iyú --íimaca íináidacawa yái Isaíasca. Néese Dios ibànùa abéeri serafín* yeedácaténá abéeri catáli ùuléeri altar* íicha. Yá idunùaca Isaías inùma iwalí catáli ùuléeri iyú. Yá íimaca Isaías irí:

--Dios idé imàacaca iwàwawa pibáyawaná íicha --íimaca irí. Néese Dios íimaca:

--¿Cawinácaalí yàawa icàlidacaténá nunùmalícuíse? --íimaca yái Diosca.

--Núata pibànùa --íimaca yái Isaíasca. Iná Dios íima israelitanái* irí:

--Péemiatàacué mamáalàacatàatáni, quéwa canácatáitacué píalíawa iwalí càinácaalí íimáaná; piicátàacué mamáalàacatàatáni, quéwa canácatáitacué píalíawa piicácani --íima israelitanái* irí yái Diosca. Néese Dios íima Isaías irí:

--Níára wenàiwicaca, Israel* itaquénáimi, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Càide iyúwa màuwíiyéi, càmíiyéi iwàwa yéemìaca nutàacái. Nadé naimáidaca natuíwa, càmíiyéi iwàwa yáalíacawa càinácaalí íimáaná yáara nutàacáica, ipíchaná nawènùadaca náiwitáisewa báawéeri íicha, nuwasàacaténá níatá nùasu yùuwichài-

dacáisi íichawatá --íimaca yái Diosca. Néese Dios ichùulia Isaías icàlidáanápiná mamáalàacata yái tàacáisica àta imáalàidacatalétàacáwa yái Judá yàasu cálida.

Reinados de Jotam y Acaz en Judá

(2 Reyes 15.32-16.20; 2 Crónicas 27-28; Isaías 7.1-9.7)

Rey* Uzías yéetácadénáamiwa, yásí iiri Jotam icùaca Judá yàasu cálida yáamiricubàa. Cayábéeri íiwitáise yái rey* Jotamca. Yá yeebáidaca Dios itàacái íná Dios imàacaca cachàini mamáalàacatani. Yá Jotam imawèniaca níái amonitanáimica. Yá imànica capìi dàalanaméeyéi úwinái iyamáctalépináwa nacùacaténá Judá yàasu cálida. Yá imànica dàalawaca yáwanái quirítani, yái Jerusalén iyàcalená iwáináca. Yá icùaca Judá yàasu cálida dieciseis namanùbaca camuí, yásí Jotam yéetácawa. Néese Jotam iirimí Acaz icùaca yáamiricubàami nía àniwa.

Yái rey* Acaz máiníiri báawa íiwitáise. Càmíiri yeebáida quirínama Dios itàacái. Imànica báawéeri càide iyúwa níái icuèyéicaté Efraín yàasu cálida. Inúa nacái

yéenibewa, yá yeemáca nía sacrificio* piná cuwáinái irí. Iná Dios imàacaca Siria yàasu cáli úwinái, Efraín yàasu cáli úwinái nacái namànica úwicái Judá yàasu cáli íipunita. Yáté namawèniaca níái Judá yàasu cáli mìnánica. Níái Efraín yàasu úwinái náibàaca madécaná Judá yàasu cáli mìnánáimi, yá natéca nía nàasu cáliréwa. Diosta quéwa ibànùa profeta* Obed icàlidacaténá nalí namàacáanápiná Judá yàasu cáli mìnánái yèepùacawa nacapée néréwa àniwa yéenánáicáiná nía. Iná Efraín mìnánái imàacaca nèepùacawa àniwa. Rey* Acaz icùacaalíté Judá yàasu cáli, níái Edom yàasu cáli mìnánái namànica nacái úwi rey* Acaz íipunita.

Néese Siria yàasu cáli mìnánái, Efraín yàasu cáli mìnánái yáapicha namànica úwi Judá yàasu cáli mìnánái íipunita. Yá nabàlùacawa Jerusalén iyàcalená iwáiná itéese ipíchaná yàcale mìnánái namusúacawa. Iná Dios ibànùa profeta* Isaías itàanícaténá rey* Acaz irí. Yá íimaca Acaz irí:

--Picá cáalu piicáca Siria mìnánái, Efraín mìnánái nacái. Dioscáiná icuèripiná Jerusalén iyàcalená. Sesenta y cinco namanùbaca camuí idénáami, yánica canáca israelitanái* irí Efraín yàasu cáli --íimaca yái Isaíasca. Néese íima àniwa:

--Abéechúa manacàu càmíichúacáwa iduìca asiali, úata udéricucawa, yánica umusúada abéeri sumài. Néese namàníiripiná íipidená Emanuel, (íimáanáquéera "Dioscata wáapicha") --íimaca yái Isaíasca. Néese Isaías íima àniwa:

--Ipíchawáise yáalía càiná íináidacawa, yásínica Asiria yàasu cáli mìnánai namáalàidaca Siria yàasu cáli mìnánai, Efraín yàasu cáli mìnánai nacái --íimaca yái Isaíasca. Néese Isaías íima àniwa:

--Yánica Dios ibànùaca wàlisài icuèrinápiná, abéeri rey* David itaquéerimi. Yái rey* imàacanica Judá yàasu cáli mìnánai iyaca matúibanái. Yánica imàni cayábéeri. Yánica càasuca níái Judá yàasu cáli mìnánáica àniwa. Yánica nacái cachàinica íiwitáise --íimaca yái profeta* Isaíasca Dios inùmalicuíse.

Quéwa yái rey* Acaz càmita yeebáida iyúwa Isaías íimáaná irí. Càmita Acaz iwàwa Dios iyúudàacani, íná imáida Asiria mìnánai íiwacali rey* Tiglat-pileser imàníinápiná úwi náipunita níái Siria yàasu cáli mìnánai, Efraín yàasu cáli mìnánai nacái. Yá Acaz ibànùaca Tiglat-pileser irí plata, macái cawèníiri wawàsi nacái Dios yàasu templo* irícuíséerica. Iná Asiria yàasu úwinái namànica úwi Siria yàasu cáli mìnánai íipunita. Yá namawèniaca nía. Nanúa nacái náiwacalimi. Quéwa níái Asiria yàasu cáli mìnánáica càmita máiní nayúudàaca Judá yàasu cáli mìnánai, needácainá náicha plata camuí imanùbaca.

Néese rey* Acaz yàacawa Damasco iyàcalená néré, yái yàcaleca Asiria yàasu cáli íiwacali icuèrica. Yá rey* Acaz itàaníca néré yáapicha yái Asiria yàasu cáli íiwacalica. Iyacaalícawa néré, yá Acaz iicáca abéeri altar* cayábéeri iicácanáwa. Iná ibànùa sacerdote* Uriás irí cuyàluta ichùuliacaténá Uriás imàníinápiná Jerusalén iyàcalená néré abéeri altar* càiri iicácanawade

iyúwa Damasco iyàcalená néeréerica. Iná Urías ichùulia namànica abéeri altar*. Néese rey* Acaz ichùulia sacerdotenái* yeemáanápíná sacrificio* wàlisài altar* íinata. Càmita quirínama neemá íinata yái altar* Salomónmi imàníiricaté. Yái sacerdote* Urías abédanamata íiwitaise rey* Acaz yáapicha. Báawata quéwa Dios iicáca imàníná, yái Acazca. Néeseté rey* ibàliaca Dios yàasu templo* inùma. Yá namàacaca náichawa nanúanáca quirínama sacrificio* Dios yàasu templo* néré. Néese rey* Acaz imàni madécaná altar* Jerusalén iyàcalená irícu, yá israelitanái* nàaca cuwáinái icàaluíniná néré. Yátē Acaz icùaca Judá yàasu cáli dieciseis namanùbaca camuí. Néese Acaz yéetácawa, yá iiri Ezequías icùaca yáamirí-cubàami nía.

Isaías predica a Judá y Efraín
(Isaías 9.8-12.6)

Néese profeta* Isaías icàlidaca Efraín yàasu cáli mìnanái irí Dios inùmalicuíse. Yá íima nali:

--Píacué Efraín mìnanái piyúunáidasicué cayábaca pía, quéwanica Dios imàcacué máiní báica píawa. Dios idéca imàcacuéca piùwidénái imawèniaca pía, càicáanítacué càmita quirínama pía Dios icàaluíniná. Iná Dios yùuwichàidacué pía mamáalàacata pidécáinácué pimàacaca áibanái iyéedùaca catúulécanéyéi yàasu. Càmitacué piwàwa péemiacáca Dios itàacái. Inánica Dios ibànùa piásu cáli néré Asiria yàasu cáli íiwacali, yàasu úwinái yáapichawa. Yá máiní báawéeri íiwitáise quéwanica Dios ibànùacani, yùuwichàidacaténá Efraín yàasu cáli mìnanái, Judá yàasu cáli nacái. Yá imáalàidanica Samaria iyàcalená, yái yàcale Efraín yàasu cáli íiwacali iyacataléca. Néese imàni nacáiwa úwi Judá yàasu cáli íipunitawa. Idécaalí Dios yùuwichàidaca macái israelitanái*. yánica nacái

Dios yùuwichàidacawani, yái Asiria yàasu cálí mìnánáí íiwacalica. Yá Dios imàacaca cáuláicacani iyúunáidacáiná idé cachàiníiricaní Dios íicha. Néese níái Efraín yàasu cálí mìnánáica iyéeyéica quirítá, yánica nàaca Dios icàaluíniná. Másibéeyéimíinaca quéwa nía meedá. Càmíiyéi manùba càide iyúwa quéecha nía --íimaca yái profeta* Isaíasca. Néese profeta* Isaías icàlidaca Judá yàasu cálí mìnánáí irí Dios inùmalicuise. Yá íima nalí:

--Píacué Judá mìnánáí. Picácué cáalu pía Asiria mìnánáí yàasu úwináí íicha mesúnamáicáináta càmitacué quirínama nasàiwicaca pirí wawàsi. Aibaalínícájá Dios ibànùa abéeri rey* David itaquéerimiwa icuèripinácué píawa. Espíritu Santo iyúudèeripiná cáalíacáiricaní cayábéeri nacái íiwitáise. Yánica imànica cayábéeri macái irítá. Yánica cayábanaméeyéi macái cálí chái èeriquéi. Canánica inuéri áibanáí. Macáinica náalíacawa Dios iwalí. Macái èeri mìnánáí yéená nàwacawa nàacaténá-nica wàlisài rey* icàaluíniná. Yánica Dios iwacáidaca macái israelitanái* nèepùanápináwa nàasu cáliréwa. Néese, macái Efraín yàasu cálí mìnánáí, Judá yàasu cálí

mìnanái nacái nàyanica náapichawáaca Israel* yàasu cáli íinatájá. Nàanica Dios irí cayábéeri --íimaca yái profeta* Isaíasca.

La profecía de Miqueas
(Miqueas 1-7)

Rey* Jotam icùacaalíté Judá yàasu cáli, Dios ibànùa profeta* Miqueas icàlidacaténá nalí níái Judá yàasu cáli mìnanái, Efraín yàasu cáli mìnanái nacái Dios inùmalicuíse. Yá íima nalí:

--Péemiacué cayába, Dioscáiná yùuwichàidanica pía pibáyawaná ìwalíisewa. Pidécué piaca cuwáinái icàaluíniná, íná Dios imáalàidanica piyàcale Samaria. Samaria iyàcalená mìnanái yàaca ídolo* icàaluíniná, quéwacué níade piasu ídolo* isubèerièyéipináwa, yeeméeyéipináwa áiba èeripiná. Jerusalén iyàcalená mìnanái nacái namànica báawéeri càide iyúwa Samaria iyàcalená mìnanái. Nàa nacái cuwáinái icàaluíniná. Iná yéewa Dios ibànùanica áibanái úwi namawèniacaténá Efraín yàasu cáli mìnanái. Yánica náibàaca nía natécaténá nía. Yá nacái Dios ibànùanica áiba úwinái Judá yàasu cáli néré, yá namáa-làidanica Jerusalén iyàcalená. Dios yùuwichàidacué píawa pidécáinácué pimànica báawanama. Piyéedùacuéca áibanái icapèe, nàasu cáli nacái. Inánica Dios yùuwichàidacué pía. Píacué wenàiwica íiwicanánái, píalíacué càinácaalí pimàni cayábéeri, quéwa càmita piwàwa pimànica cài. Piwàwa pimànica báawéeri meedá. Iná pisutácaalícué Dios, càmita Dios yéemìa pisutáaná íicha --íimaca nalí yái Miqueasca. Néese Miqueas icàlida nalí tàacáisi, níái áibanái asìanái iwicùlidéyéicáita náiwitáise iyú meedáwa. Yá íima nalí:

--Píimacuéca piwaliwa iyúwa pitàaníiná Dios inùmalicuíse, quéwa pichiwa meedá. Càmitacué Dios iyúudàa

pía. Càmitacué pidènìa tàacáisi wenàiwicanái irípiná --íimaca nalí yái profeta* Miqueasca. Néese Miqueas íima nalí àniwa:

--Píacué wenàiwicaca íiwacanánai pimànica báawéeri mamáalàacata. Píacué asianái ichiwáidéeyéi wenàiwica, pidécué peedáca plata piùwichàidacáichacué níái imàníiyéica báawéeri. Càmitacué picàlida Dios inùmalicuíse. Piwicùlidacáita píwitáise iyúwa meedá plata iwaliná. Inánica Dios imáalàidaca Jerusalén iyàcalená. Dios imáalàidaca yàasu templowa* nacái. Ewitacué pímacáanita, "Dioscata wáapicha", càmita quéwa báisíta iyaca píapicha iyúudàanápiná píatá --íimaca nalí yái Miqueasca. Néese Miqueas icàlidaca nalí iwalí yái cayábéeri èeripiná Dios idécatáipinácaalí yùuwichàidaca nía. Yá íimaca nalí:

--Aibaalítanica, yái dúli Dios yàasu templo* iyacatái, yái dúli máiníiri iwàwacutácawa. Macái èeri minanái iwacawa néré néewáidacaténáwa Dios itàacái iwalí. Yánica èeriquéi, yá canáca úwicái. Diosnica iwacáidaca israelitanái* nàasu cáli néréwa macái níái iyéeyéi méetauculé. Siùcade áibanái úwinái namànicué píipunita úwi. Aiba èeri iwàwacutácué píyaca áiba cáli déeculéeri íipidenéeri Caldea. Néeseca àniwa, Dios imàacacué cachàiniíiri pía --íimaca nalí yái Miqueasca. Néese Miqueas íimaca àniwa:

--Pía, Belén iyàcalená, Judea yàasu cáli ínatéeri iyaca, cainawanéeri pía áibanái yàcale íicha iyéeyéica Judea yàasu cáli ínata, imusúacáinápináwa Belén iyàcalená irícu abéeri Náiwacalinápiná, icuèripiná nuénánáwa, níára Israel* itaquénáimica --íimaca yái profeta* Miqueasca. Néese Miqueas íimaca nalí:

--Dios icháawàacué pía macáita càmicáinácué pía icàaluíniná. Iwàwacutácue piwàwali iyúwa Dios idéená yeedáca piawirináimi Egípto yàasu cáli íicha. Idéca

nacái yàacuéca pirí Canaán yàasu cáli pìasupinácué. Dios càmita iwàwacué pinúacáita meedá pipìrawa irí sacrificio* piná càmicaalícué peebáida itàacái piwàwalícuísewa. Càmita nacái iwàwacué pinúa péenibewa irí. Iwàwa jueznái imànica cayábéeri. Iwàwa nacái macáita neebáidaca itàacái. Píacué càasuýéica piyéedùaca meedá catúulécanéeyéí íicha. Inánica Dios yùuwichàidacué píawa. Pidécué pimànica càide iyúwa rey* Acabmi imàníináté báawéeri icùacaalíté Efraín yàasu cáli, ínánica máinícué piùwichàacawa. Diosnica imàacacué piùwidenái imawèniaca píawa àta idécatalétacue yùuwichàidaca píawa pibáyawana íwalíisewa. Yánica yùuwichàidacuéca nacái piùwidenái. Yánica èeriquéi israelitanái* ìyéeyéipiná Judá yàasu cáli íinata àniwa. Manuíripiná quéwa, yái cálida. Manùba èeri mìnánái yàanèeyéipiná néré nàyaténá néeni --íimaca nalí yái Miqueasca. Néese Miqueas isutáca Dios israelitanái* irí. Yá íima Dios irí:

--Picùaca cayába israelitanái* càide iyúwa abéeri pastor* icùaná ipìranáíwa ovejanáíwa*. Pimàacaca wàyaca wàasu cáli íinatawa matuíbanáiri iyú. Pimànica walí cayábéeri mamáalàacata, yéewanápiná áiba cáli mìnánái yáalíacawa càinácaalí nàaca picàaluíniná. Píacata càmíiri càide iyúwa cuwáináitá caluéyéí íiwitáise. Pidéca pimàacaca piwàwa wabáyawana íicha. Núalíacawa pimàníinápiná càide iyúwaté picàlidáaná wàawirináimi Abrahammi irí, Jacobmi irí nacái. Yánica pimànica nacái walí cayábéeri àniwa --íimaca yái profeta* Miqueasca.

Caída de Samaria y destierro de Israel
(2 Reyes 14.26-29; 15.8-31; 17)

Rey* Jeroboam icùacaalíté Efraín yàasu cáli, Dios iyúudàa imawèniaca madécaná yùuwidenáíwa. Yásí Efraín yàasu cáli mìnánái ìyaca cayábata. Rey* Jeroboam icùaté

Efraín yàasu cáli cuarenta y uno namanùbaca camuí, yá Jeroboam yéetácawa. Néese iiri Zacarías icùa yáamirì-cubàami nía.

Báawéeri íiwitáise quéwa yái rey* Zacarías. Imàni báawéeri càide iyúwa áibanái icuèriná Efraín yàasu cáli. Idécaalí icùaca seis namanùbaca quéeri, yásí abéeri asiali íipidenéeri Salum inúacani. Yá Salum icùa yáamirì-cubàami nía. Càita Dios imànica càide iyúwa icàlidáanáté rey* Jehúmi irí imàcacáanápiná báinúaca Jehú itaquénáimi icùaca Efraín yàasu cáli.

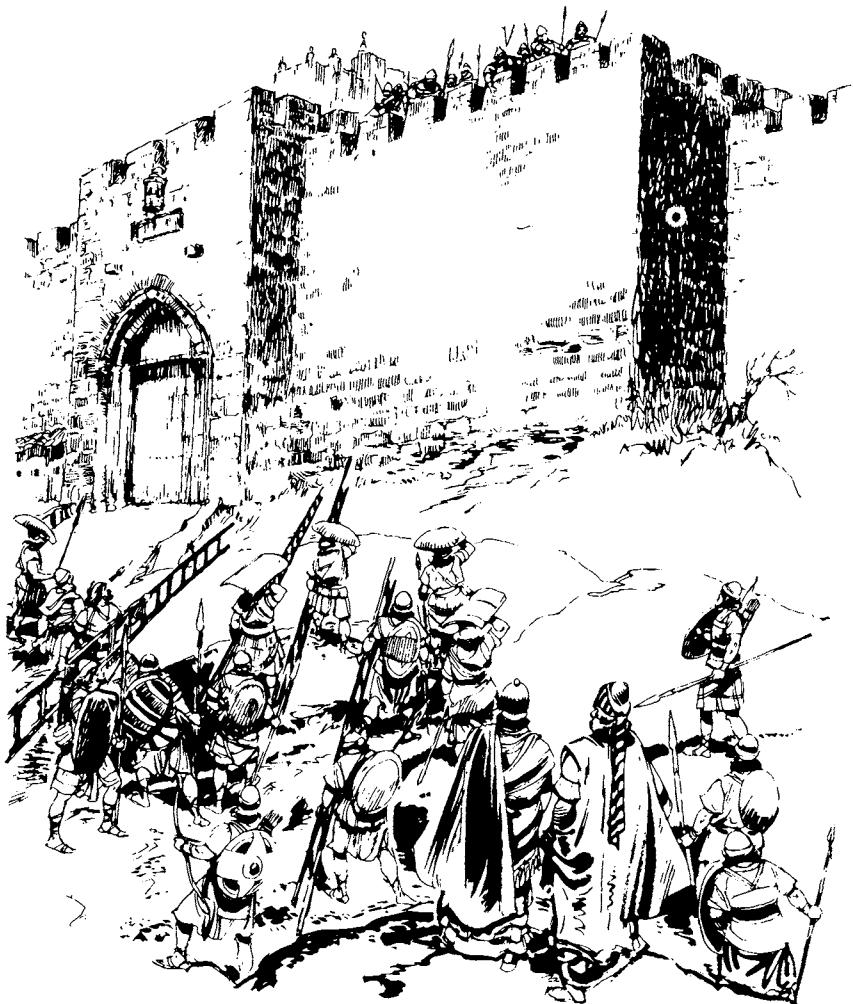
Rey* Salum icùaca abéeri quéeri meedá, yá abéeri asiali íipidenéeri Manahem inúacani. Néese Manahem icùaca yáamiricubàami nía.

Báawéeri íiwitáise yái rey* Manahem nacái. Icùacaalíté Efraín yàasu cáli, yái Asiria yàasu cáli mìnánai íiwacali imànica úwi íipunita, íná rey* Manahem yàaca irí plata camuí imanùbaca ipíchaná Asiria yàasu cáli mìnánai namáalàidaca nía. Rey* Manahem icùaté diez namanùbaca camuí, yá yéetácawa yái Manahemca. Néese iiri Pekaía icùaca yáamiricubàami nía àniwa.

Báawa rey* Pekaía íiwitáise nacái. Idécaalíté icùaca pucháiba camuí, abéeri úwisàiri íipidenéeri Peka imànica úwi rey* íipunita. Yá inúaca rey* Pekaía icùacatèná yáamiricubàami nía.

Yái rey* Peka áiba asiali báawéeri íiwitáise. Icùacaalíté Efraín yàasu cáli, yái Asiria yàasu cáli íiwacali rey* Tiglat-pileser imànica úwi Efraín yàasu cáli íipunita. Yá yeedáca Efraín mìnánai íicha máisis-basica yàcale. Yá nacái náibàaca Efraín yàasu cáli mìnánai yéená. Yá natéca nía Asiria yàasu cáli nérépiná. Néese rey* Peka idécaalíté icùaca Efraín yàasu cáli veinte namanùbaca camuí, abéeri asiali íipidenéeri Oseas imànica úwi Peka íipunita. Yá Oseas inúaca Peka icùaca-

téná yáamiricubàami nía. Idàbaté icùaca Efraín yàasu cáli, rey* Acaz icùacaalíté Judá yàasu cáli.

Báawata nacái rey* Oseas íiwitáise, quéwa càmita máiní báawa càide iyúwa áibanáimité. Oseas icùacaalítécawa, néese Asiria yàasu cáli íiwacali rey* Salmanasar imànica úwi Efraín yàasu cáli íipunita. Yá rey* Oseas ipáyáida íichawa iríni ipíchaná Asiria yàasu cáli imànica úwi Efraín yàasu cáli íipunita. Néeseté càmita iwàwa ipáyáidaca quirínama iríni, íná yéewa rey* Oseas ibàñuaca tàacáisi Egipto yàasu cáli íiwacali irí. Yá isutáca Egipto yàasu cáli mìnánái iyúudàanápináni. Yá Oseas imàacaca íichawa ipáyáidáaná Asiria yàasu cáli irí plata

quirínama. Néese Asiria yàasu cáli íiwacali yéemìacaalí Oseas iináwaná, yá yàaca íibàaca rey* Oseas presocaténá imànicani. Néese Asiria yàasu cáli úwinái imànica úwi Samaria iyàcalená íipunita. Máisiba camuí idénáami, yásí namawèniaca Samaria iyàcalená mìnánai. Natéca macáita Samaria iyàcalená mìnánai Asiria yàasu cáli néré. Yá namàacaca Samaria iyàcalená mìnánai iyaca Asiria yàasu cáli finatalé. Càité imáalàacawa yái Efraín yàasu cálida. Rey* Oseas icùaté nía nueve namanùbaca camuí. Yátaté namáalàidáaná icuèriná. Dios imàacaca báawéeri yúuwàacawa Efraín yàasu cáli mìnánai iwali càmicáiná neebáida Dios itàacái. Nàacaté cuwáinái icàaluíniná. Namànité altar* nanúacaténá napìrawa ídolo* irí sacrificio* piná. Nadéca namànica báawéeri càide iyúwaté Canaán yàasu cáli mìnánáimi imàníináté. Ewita Dios ibànùacáaníta yàasu profetanáiwa* nàalàacaténá cachàiníiri iyú Efraín yàasu cáli mìnánai, càmita quéwa neebáida Dios itàacái. Càmita neebá. Namànité pucháiba pacá yéenibe yéenáiwáná nàacaténá nacàaluíniná. Naduìca inanái, asianái nacái namànicaténá báawéeri culto cuwáinái irípiná. Nanúaté néenibewa neeméeyéipiná cuwáinái irí sacrificio* piná. Nàaca nacái nasutáca níawawa camàliacáiyéi íicha, iwicùlidéeyéi íicha nacái. Natàaní casaquèeri iyú Dios iwali. Báawa Dios iicáca macáita yái namànírica. Yá báawaca Dios iicáca náiwitáise, íná yéewa yùuwichàidaca níái Efraín yàasu cáli mìnánica. Abéerita Judá yàasu cáli mìnánica níái iya quiríta quéwa càmíiyéita yeebáida Dios macái nawàwali-cuíseda.

Néese Asiria yàasu cáli íiwacali yeedáca áiba càli mìnánai icuèyéipiná Efraín yàasu cáli Efraín mìnánai yáamiricubàa. Níái áibanái wenàiwicata itéeyéi yáapichawa yàasu ídolowa* nàacaténá nacàaluíniná, Efraín yàasu cáli néré. Néese nawàwa nàaca icàaluíniná, yái Dios

Efraín yàasu cáli mìnánái idènièricaté. Iná Asiria yàasu cáli íiwacali ibànùa néré abéeri sacerdote* Efraín yàasu cáli néeséeri. Ibànùacani yéewáidacaténá nanúaca napírawa Dios Jehová irí sacrificio* piná. Quéwa nàaca ídolo* icàaluíniná mamáalàacata íná càmita neebáida Dios itàacái báisíiri iyú.

Reinado de Ezequías en Judá

(2 Reyes 18-20; 2 Crónicas 29-32; Isaías 36-39)

Néese cayábéeri íiwitáise yái rey* Ezequíasca, yái rey* Acaz iirimi. Ezequías yeebáida Dios itàacái. Imáalàidaca madécaná altar* Judá yàasu cáli mìnánái

imàniyéicaté nàacaténá cuwainái icàaluíniná. Yáté quéechéeri camuíca icùacaalíté nía, yáí rey* Ezequías yéewáidaca Judá yàasu cáli mìnanái yàanápiná machacàníiri iyú Dios icàaluíniná, càmicáiná náaliawa. Níái icuèyéicaté cáli rey* Ezequías ipíchawáise nadété nàaca Dios icàaluíniná méetaculé íicha yáí iyúwaté Moisés mi icàlidáaná. Yá rey* Ezequías ichùuliaca nachùnianápiná Dios yàasu templo* inùma. Iwacáida canánama sacerdotenái*, levitanái* nacái namànicaténá macáita machacàníiri iyúni. Iimaca nalí:

--Dios idéca yùuwichàidaca wía Judá yàasu cáli mìnanáica, càmicáinácué pidé pimànika càide iyúwa Dios iwàwáaná --íimaca nalí. Iná levitanái* imànica culto masacàacaténá Dios iicáca nía. Yá needáca Dios yàasu templo* íicha macái wawàsi càmíiyéi Dios imàaca iyaca templo* irícu. Yá nachùniaca templo* yàasu yàalubáiná càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nadécaalí nachùniaca macáitani, yá rey* Ezequías ichùuliaca nanúanápiná pírái sacrificio* iyú Dios irí. Nanúaca pírái Dios irí nabáyaná ìwalíisewa. Néese rey* Ezequías ichùulià levitanái* íibaidáanápiná templo* irícu càide iyúwa rey* Davidmi

ichùulianátē nía. Càité rey* Ezequías ichùniaca Dios yàasu templo* namànicaténá culto càide iyúwa Dios iwàwáaná.

Néese rey* Ezequías imáidaca macái Judá yàasu cáli mìnanái, Efraín yàasu cáli mìnanái nacái namànicaténá culto Pascua*. Imànica culto manuíri béecaná áibanái culto canánama íicha. Macái Judá yàasu cáli mìnanái yàanàa Jerusalén iyàcalená néré. Máisibawanáita Efraín yàasu cáli mìnanái nàanàaté néré, neebáidacáiná Dios itàacái. Quéwa áibanái Efraín yàasu cáli mìnanái imàniyyéi iquíniwa meedá, néemìacaalí Ezequías itàacái imáidáaná culto néré nía, íná càmita nàawa néré. Namànicaalíté culto, níái wenàiwicanái nàaté nabaquiadaca altar* iyéeyéica Jerusalén iyàcalená néeni cuwáinái yàasu altar*. Abéerita namàcacaca yái altar* iyéerica bàacháwalé Dios yàasu templo* íicha. Náucaca nacái

inanábàà yáaculé níái altar* neemácatái pumèníiyéi isàni. Namáalàidacaté altar* yácainá Dios idéca ichùuliaca nàanápiná icàaluíniná yàasu templo* néréwa. Aibanái wenàiwica nèewi càmita masacàaca Dios iicáca nía. Iná rey* Ezequías isutá nalí Dios imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná íicha, nawàwacáiná nàaca Dios icàaluíniná. Yásí Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha, yá imàacaca namànica irí culto Pascua*. Néese nadécaalí namànica culto Pascua*, yá nàacawa áibanái yàcale Judá yàasu cálí néré namáalàidacaténá néré cuwáinái yàasu altar*. Namáalàida nacài altar* Efraín yàasu cálí néré. Néese nèepùacawa nacapèe néréwa. Rey* Ezequías ichùuliaca sacerdotenái* imàníinápiná mamáalàacata sacrificio* Dios yàasu templo* néré, càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yá ichùulia sacerdotenái*, levitanái* nacái náibaidáanápiná cayába Dios irí templo* irícu. Iná cayába Dios iicáca Ezequías imàníirica, yá Dios imàacaca Ezequías iyaca cayába.

Rey* Ezequías icùacaalíté Judá yàasu cálí, yái Asiria yàasu cálí íiwacali rey* Salmanasar imáalàidaca Samaria iyàcalená yái yàcale Efraín yàasu cálí íinatéerica, nacuèriná iyàcale. Yá itéca macáita wenàiwica Samaria iyàcalená íicha. Néese áiba diez namanùbaca camuí idénáami áiba Asiria yàasu cálí íiwacali icùaca nía rey* Salmanasarmi yáamiricubàami, íipidenéeri rey* Senaquerib. Yái rey* Senaquerib imànica úwi Judá yàasu cálí íipunita. Yá imawèniaca macái yàcale Judá yàasu cálí íinatéeyéica. Abéerita Jerusalén iyàcalená càmitàacáwa imáalàidaca. Néese rey* Ezequías yàaca irí plata ipíchaná inúaca macáita níái Jerusalén iyàcalená mìnánica. Yá rey* Ezequías yàaca irí macáita yàasu platura, yàaca irí nacái macái cawèniyéi wawàsica Dios yàasu templo* irícuíyéica. Iwàwacutá nacái yeedáca yái oro napusuéricaté Dios yàasu templo* inùma ìwalíise ipáyái-

dáanápинá. Quéwa yái rey* Senaquerib iwàwa mamáalàacata quirítani. Ibànùa yàasu wenàiwicawa Jerusalén iyàcalená néré natàanícatená rey* Ezequías yàapicha. Náimaca Ezequías irí:

--Càmíiyéita píalimá pimawèniaca wíaqueí pimànicaa-lícué úwi wáipunita. Ewita pisutácáaníta Egípto yàasu cáli fiwacali iyúudàanápинá pía, yá càmita yáalimá iyúudàaca pía. Pìasu Dios nacái càmita yáalimá iyúudàaca pía pidécáiná pimáalàidaca macáita yàasu altar* --náimaca Ezequías irí. Néese nacàlidaca áiba tàacáisi Jerusalén iyàcalená mìnánái irí. Náimaca israelitanái* irí:

--Péemìacué rey* Senaquerib íimáaná pirí, "Picácué peebá rey* Ezequías itàacái. Yàalàacué picùanápинá Dios iyúudàaca pía, quéwacué pìasu Dios càmita yáalimá iwasàaca pía. Wía Asiria yàasu cáli mìnánáica wadé wamáalàidaca áiba cáli mìnánáimi. Nàasu cuwáinái càmita náalimá nawasàaca níái wáicha. Iná iwàwacutácué pimàacaca wàasu úwináiwa nawàlùacawa Jerusalén iyàcalená irícu.

Yásícué piyaca matuíbanáica àta nùanàacataléta nutécaténácué pía áiba cáli néré --náimaca níái Senaquerib yàasu wenàiwicaca. Néese masànata náicha canánama níái Jerusalén iyàcalená mìnanáica, rey* Ezequías idécainá ichùuliaca masànáanápíná nía. Néese rey* Ezequías iwàlùacawa Dios yàasu templo* néré. Yá nacái ibànùa tàacáisi profeta* Isaías irí. Néese Isaías icàlidaca Ezequías irí iyúwa rey* Senaquerib yéemianápíná áiba iináwaná yàasu cáli néesewa namàníiná úwi néré, íná Senaquerib yèepùanápínáwa néré, yásí yéetáanápínáwa néré. Càita íimaca Ezequías irí yái profeta* Isaías Dios inùmalicuíse.

Néese àniwa rey* Senaquerib ibànùa yàasu wenàiwicaca Jerusalén iyàcalená néré. Yá natéca cuyàluta rey* Ezequías irí. Yái cuyàluta icàlidaca irí càide iyúwa quéechéeri tàacáísica íimáaná. Rey* Ezequías idécaalí iléecani, yá yàacawa Dios yàasu templo* néré, isutácaténá Dios. Ezequías íimaca Dios irí:

--Piwasàa wía Judá yàasu cáli mìnanái yáde Asiria yàasu cáli íiwacali, íná yéewanápíná macái èeri mìnanái yáalíacaténáwa piwali báisíiri Diosca pía --íimaca Dios irí. Néese profeta* Isaías ibànùa tàacáisi rey* Ezequías irí icàlidacaténá Dios yéemianá isutáaná, iyúwa nacái

níái Asiria yàasu úwinái càmíinápiná namàni úwicái Jerusalén iyàcalená íipunita. Néese catácaalí Dios ibànùa abéeri yàasu ángelwa* inúacaténá ciento ochenta y cinco mil namanùbaca Senaquerib yàasu úwinái. Yásí rey* Senaquerib yèepùacawa iyàcale néréwa íipidenéeri Nínive. Néese pucháiba Senaquerib yéenibe inúacani. Yá áiba iiri Esarhadón icùaca Asiria yàasu cáli yáamirìcubàa. Càité iyáaná yái tàacáisica profeta* Isaías icàlidéerica rey* Ezequías irí Dios inùmalícuíse.

Néesecáwa máiní cáuláicaca yái rey* Ezequías cháunási iyú. Yá Dios ibànùa profeta* Isaías icàlidacaténá Ezequías irí yéetáanápináwa. Quéwa rey* Ezequías íicháani isutáca Dios cachàiníiri iyú càmicáiná iwàwa yéetácawa. Iima Dios irí:

--Pimàni nulí cayábéeri, Nuíwacali. Piwàwali yái iyúwa nuebáidáaná macái pitàacái --íimaca Dios irí. Iná Dios ibànùa Isaías yèepùanápiná icàlidaca irí Dios idéená yéemìaca isutáaná iyacaténá áiba quince namanùbaca camuí quiríta. Néese rey* Ezequías itànàa abéeri canción yàacaténá Dios irí cayábéeri. Quéwa, yái quince namanùbaca camuí irícu, Ezequías yàacawéetúa imusúada irí abéeri sumài íipidenéeri Manasés, icuèripiná yáaniri yáamirìcubàamiwa. Yái Manasés máiníiri báawéeri íiwitáise áibanái icuèrinánái íichawa icuèyéicaté Judá yàasu cáli ipíchawáise. Càitaté Ezequías iyáaná càmicáiná iwàwa yéetácawa yàasu èeri irícuwa iyúwa Dios iwàwáaná.

Néese yái Caldea yàasu cáli íiwacali rey* Merodac-Baladán yéemìacaalí cáuláicaca rey* Ezequías, yá ibànùaca asianái nàacaténá irí cawèníiri wawàsi. Ipíchawáise nèepùacawa nàasu cáli néréwa àniwa, rey* Ezequías yáasáida naicáca macáita yàasu cawèníiriwa iwàwacáiná cáimiétacaná naicáca quirítani, yàasu cawèníiri iwalíise. Néese profeta* Isaías íimaca rey* Ezequías irí:

--¿Cáná pimàni càiri? Pidéca pimànica máiní málé-quéeri iyú. Aiba camuí tàacawa Caldea yàasu úwinái nàanàapiná natécaténá macáita pìasuwa nayàcale Babilonia néréwa. Natéeyéipiná nacái péenibewa náibaidacaténá Caldea yàasu cáli mìnári íiwacali irí --íimaca Ezequías irí yái Isaíasca. Càmita máiní achúma rey* Ezequías iwàwa yáalíacáináwa canácata iyáanápiná àta idécataléta yéetácawa. Yácata abéerita wawàsi Ezequías imàníiri máléquéeri iyú cárcaalícawani. Néese rey* Ezequías yéetácawa. Idéca icùaca Judá yàasu cáli veintinueve namanùbaca camuí. Yá iiri Manasés icùaca yáamiricubàami nía.

Los reinados de Manasés, Amón y Josías en Judá
(2 Reyes 21. 1-23.30; 2 Crónicas 33-35; Jeremías 1-6)

Yái rey* Ezequías iirimi rey* Manasés máiníiri báawa íiwitáise. Ibàlùada àniwa macáita cuwáinái

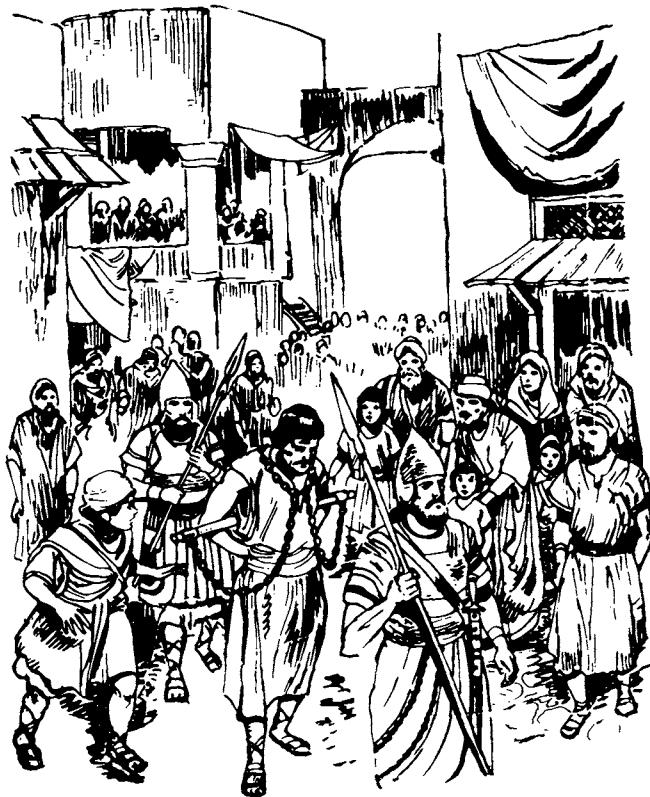

yàasu altar* àniwa, niái yáanirimí idété imáalàidaca. Rey* Manasés yàaca nacàaluíniná niái macáita Canaán yàasu cáli mìnanáimi yàasu cuwáináica. Imànica nacái cuwáinái yàasu altar* Dios yàasu templo* irìcu. Ibàlùadaca abéechúa cuwáisàatúa yéenáiwana templo* irìcu. Inúaca yéenibewa sacrificio* iyú yeemácaténá cuwáinái irí nía, niái yéenibenáimicawa. Isutáca yáawawa camàliquéeri íicha, iwicùlidéeri nacái. Ichùulia Judá yàasu cáli mìnanái namàníinápiná báawéeri. Imáidaca iwicùlidéeyéi náibaidáanápiná irí, nàwigùlidacaténá demonio* íiwitáise iyú, namáidacaténá irípiná wenàiwica iwàwanámi. Ichùulia áibanái namàlianápiná demonio* íiwitáise iyú. Iná máiní báawaca Dios iicáca Manasés íiwitáise, inúacáiná nacái manùbéeyéi wenàiwicaca mabáyawanéeyéimica.

Rey* Manasés idécáiná imànica báawéeri, Dios ibànùa yàasu profetanáiwa* nacàlidacaténá Judá yàasu cáli mìnanái iríni. Yá náima nalí:

--Rey* Manasés imàni máiní yáwanái báawéeri náicha niái amoreonáimica iyéeyéicaté quéecha chái. Yá ichùulia Judá yàasu cáli mìnanái yàanápiná ídolo* icàaluíniná. Inánica Dios yùuwichàidaca macái Judá yàasu cáli mìnanái. Yùuwichàida nacái Jerusalén iyàcalenáwa. Yánica imàcacuéca piuwidenái imawèniaca píawa. Namáalàida nacái Jerusalén iyàcalenáwa. Píacué Judá mìnanái pidécué pimànica báawéeri mamáalàacata pimusúacatáicatécuéwa Egipto yàasu cáli íicha àta siùcáisede àniwa. Inácué báawaca Dios iicáca píiwitáise mamáalàacata. Siùca quéwade rey* Manases idéca imànica báawéeri yáwanái áibanái íicha. Inánica máinícué Dios yùuwichàidaca píawa --náimaca nalí niái profetanáica* Dios inùmalícuíse.

Níái Judá mìnanái càmíiyéi yeebáida profetanái* itàacái íná Dios imàcacaca Asiria yàasu úwi íiwacanánái náibàaca rey* Manasés. Yá natéca nayàcale Babilonia néréwani. Yá yùuwichàacawa cárcel irìcu néré. Néese

isutáca Dios cáiwíiri iyú iwàwalícuísewa. Yá icàlidaca irí achúmáaná iwàwa ìwali yái báawéerica imànírica. Yá Dios yéemìaca isutáaná, yá imàacaca iwàwawa Manasés ibáyawaná íicha. Yá imàacaca Manasés yèepùacawa Jerusalén iyàcalená néré àniwa icùacaténáni. Càité rey* Manasés idéca yéewáidacawa Jehová ìwali báisíiri Dioscani. Yàanàacaalí Jerusalén iyàcalená néré, yá imáalàidaca macái altar* imàníiyéicaté cuwainái irí. Yeedáca nacái ídolo* Dios yàasu templo* irícuíse. Néese inúaca pírái sacrificio* piná Dios irí ibáyawaná ìwalíisewa. Yá yàalàaca Judá yàasu cálí mìnánái yàanápiná Dios icàaluíniná. Néese rey* Manasés ichùulia namànica Jerusalén

iyàcalená iwáiná máiní yáwanáipiná dàalawaca. Ichùulia nacái yàasu úwinái yéenáwa nacùacaténá áibanái yàcale idèniéyéi iwáináwa. Yá rey* Manasés icùaté Judá yàasu cáli cincuenta y cinco namanùbaca camuí, yásí yéetácawa. Néese Manasés iirimi, Amón icùaca yáamiricubàami nía.

Rey* Amón icùa Judá yàasu cáli pucháiba camuí. Báawéeri íwitáise, yèepùa yàaca ídolo* icàaluíniná càide iyúwa yáanirimi imànínáté ipíchawáise yùuwichàacawa. Yái rey* Amón imànica báawéeri yáwanái máiní yáwanái yáanirimi íichawa. Iná yàasu wenàiwicanái nanúacani. Néese Jerusalén iyàcalená mìnánái inúaca níái inuéyéica rey* Amónmi, yá namàacaca rey* Amón iirimi Josías icùaca yáamiricubàami nía.

Sumài meedá yái rey* Josías idàbacaalíté icùaca Judá yàasu cáli, quéwa iwàwéeri yéewáidacawa Dios itàacái

ìwali. Yá icùaca cayábéeri iyú Judá yàasu cáli. Ichùu-liaca namáalàidaca macái cuwáinái yàasu altar*.

Yá namáalàida macái altar* Jerusalén iyàcalená néeni, Judá yàasu cáli néré nacái. Néese nàaca namáalàidaca altar* Efraín yàasu cáli néré. Néese rey* Josías ichùulia nanúanápiná sacerdotenái* imàníiyéicaté báawéeri culto cuwáinái irípiná. Néese rey* Josías iwàwa nachùniaca Dios yàasu templo*. Yá ibànùaca áibanái íwacanánái nàacaténá plata sacerdotenái* íiwacali Hilcías irí, ipáyáidáanápiná níái ichùnièyéica templo*. Nachùniacaalí nàyaca Dios yàasu templo*, Hilcías yàanàa abéeri cuyàluta idènièri itànàawa Dios itàacái. Yá ibànùa rey* Josías iríni. Rey* Josías yáemiacaaalí càiná íimáanácaalí yái cuyàlutaca, yá máiní cáalu íináidacawa, nadécáiná

namànica nabáyawanáwa Dios irí. Yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa nasutácaténá Dios càinácaalípiná ìyáaná

Judá yàasu cáli irí. Rey* Josías yáalíawa Judá yàasu cáli mìnánái, Efraín yàasu cáli mìnánái nacái nàuwichàacawa mamáalàacata càmicáiná neebáida Dios itàacái itànèerica cuyàluta irícu. Iná yàasu wenàiwica yàacawa abéechúa profeta* néré íipidenéechúa Hulda. Yá nasutáca néemìawa úa càinácaalí Dios imàniinápiná israelitanái* irí. Yá úuma nalí Dios inùmalicuíse:

--Yánica nùuwichàida Jerusalén iyàcalenáwa báawanama càmicáinátē neebáida nutàacái. Nadécainá namànica ídolo* irí báawéeri culto. Quéwa càmitanica nùuwichàidaca nía àta rey* Josías yéetácatalétawa idécainá yéemìaca nutàacái, achúma nacái iwàwa Judá yàasu cáli mìnánái ibáyawana íwalíise --íimaca nalí yái Diosca. Néese nèepùawa nacàlidaca rey* Josías iríni.

Néese rey* Josías iwacáidaca macáita Judá yàasu cáli mìnánái Dios yàasu templo* néré. Yá iléeca nalí cachàiníiri iyú Dios itàacái. Néese rey* Josías icàlidaca Dios irí iyúwa iwàwáaná yeebáidaca Dios itàacái macái iwàwalìcuísewa. Yá macái Judá yàasu cáli mìnánái icàlidá caita nacái. Néese rey* Josías ichùulia namáalàidaca macái ídolo*, níái cuwáinái yéenáwanáca. Yá iyacaalíté yái Josíasca, yá wenàiwica namànica abéerita Dios irí culto, nàacaténá icàaluíniná. Rey* Josías idécalí icùaca nía dieciocho namanùbaca camuí, yá imànica culto Pascua* manuíri.

Báawacata quéwa Dios iicáca yái namànírica níái Judá yàasu cáli mìnánáica mamáalàacata, rey* Manasésmi inúacáináté manùbéeyéi wenàiwica mabáyanéeyéi. Iná Dios íináidacawa imáalàidáanápiná Judá yàasu cáli cайдe iyúwa idéená imáalàidaca Efraín yàasu cáli. Rey* Josías icùacaalícáwa Judá yàasu cáli, yá Dios ibànùaca profeta* Jeremías icàlidacaténá Judá yàasu cáli mìnánái irí Dios inùmalìcuíse. Yá Jeremías íimaca nalí:

--Dios íimaca càmitacué pidé peebáidaca itàacái. Pidécué pimànica báawéeri mamáalàacata. Pidécué piaca ídolo* icàaluíniná níái pimàníiyéicáitacué picáapi iyúwa. Piawirináimité nàaca Dios icàaluíniná iwasàacaalíté nía Egípto yàasu cáli íicha, nàyacaalíté nacái chuirí cáli finata. Bàaluité Dios yùuwichàida nàuwidenái. Néese Dios yàaté nalí yáara cayábéeri cálida nàyacatáipinát. Néese nawènùadaca íicha náiwitáisewa meedá. Níái sacerdotenái*, cachìwéeyéi profetanái* nacái namàacaca náichawa nàaná Dios icàaluíniná. Macáitacué piaca ídolo* icàaluíniná. Máinícué málíawáise píiwitáise. Pidécué piuwichàacawa pidécáinácué piwènùadaca píiwitáisewa Dios íicha. Aibanáicaalí iwàwa imàni úwi píipunitacué, yásícué piwàwa Dios iwasàaca náicha pía. Dios idéca imáalàidaca Efraín yàasu cáli quéwacué pía Judá yàasu cáli mìnánái

càmitacué pidé piwènùadaca píwitáisewa Dios irí àniwa éwitacué pidécáaníta piicáca Efraín yàasu cáli mìnánái yùuwichàacawa. Siùca èeri nawènùadacaalí nàiwitáisewa Dios irí àniwa, nacàlidacaalí náichawa nacái irí yáí báawéerica namànírica irí, yásinica imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha. Yánica yeedáca nía nàasu cáli néréwa àniwa. Píacué nacái Judá yàasu cáli mìnánái iwàwacutácué piaca Dios icàaluíniná àniwa. Càmicaalínica piwènùada píwitáisewa Dios irí, yásí ibànùaca áiba cáli néeséeyéí úwináica namáalàidacaténácué pìasu cáli nàuwichàidacaténácué pía. Canátacué pèewi imàníiri cayábéeri. Canáca iwàwéeri yeebá Dios itàacái. Inácué caná pirí wawàsi Dios iwasàanápinácué pía. Yánica imàaca úwinái yeedácué pía Judá yàasu cáli mìnánái áibalépiná --íimaca nalí yáí profeta* Jeremíasca.

Rey* Josías idéca icùaca Judá yàasu cáli treinta y uno namanùbaca camuí, yá yàaca imànica úwi Egipto yàasu cáli íiwacali rey* Necao íipunita. Rey* Necao iwàwa iyúudàaca Asiria yàasu cáli íiwacali imànica áiba úwicái. Iná rey* Necao càmita iwàwa imànica úwi rey* Josías íipunita. Quéwa rey* Josías iwàwa ipéliaca. Iná yéewa rey* Necao yàasu úwinái inúaca Josías. Néese Judá yàasu cáli mìnánái imàacaca rey* Josías iirimi Joacaz icùaca yáamiricubàami nía. Yá profeta* Jeremías itànàaca tàacáisi nawàwalíinápiná rey* Josíasmi.

La profecía de Nahúm

(Nahúm 1-3)

Asiria yàasu cáli mìnánái imáalàidacadénáami Efraín yàasu cáli, Dios ibànùa profeta* Nahúm icàlidacaténá tàacáisi Asiria yàasu cáli mìnánái irí. Yá yàacawa Asiria yàasu cáli íiwacali iyàcale néré íipidenácatelé Nínive. Yá íimaca nalí Dios inùmalícuíse:

--Yái Dios Jehová máiníiri cachàinica íiwitáise. Icùaca níái yeebáidéeyéica itàacái quéwa imáalàida macái yùuwidenáiwa. Siùcacué pía Asiria yàasu cáli mìnáná piínáidacuéwa pimàníinápiná úwicái Dios íipunita. Quéwanica imáalàidacué píawa. Quéwanica icùa nía israelitanáica* cáininácáiná iicáca nía. Ewita yùuwichàidacáaníta nía, yánica imáalàidaca nàuwichàanácwawa. Aiba camuí tàacáwa Diosnica ibànùacué piuwidenái imáalàidacaténácué pía Asiria yàasu cáli mìnánáica. Yánica needácué pía áiba cáli néré píibaidacatalépiná néré cachàiníiri iyú. Macáitanica yéemìacaalícué piináwaná piuwichàanáwa, yásí casíimáica nawàwa pidécáinácué piuwichàidacué áibanái mamáalàacata --íimaca nalí Dios inùmalicuíse yái profeta* Nahúmca.

La profecía de Sofonías
(Sofonías 1-3)

Rey* Josías icùacaalíté Judá yàasu cáli, Dios ibànùa profeta* Sofonías icàlidacaténá tàacáisi Judá yàasu cáli mìnánáí irí. Yá íima nalí:

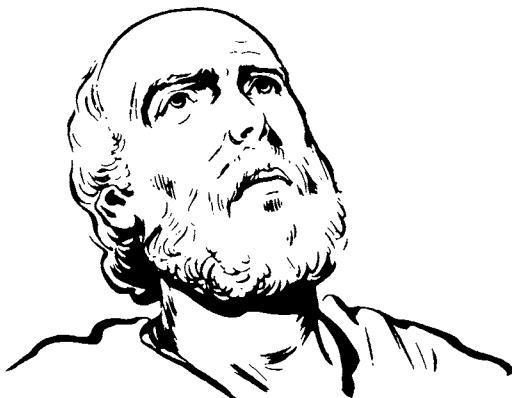
--Dios fímacué pirí imáalàidáanápiná níái yèeyéica ídolo* icàaluíniná. Imáalàida canánama macái cuwáináí yàasu wawàsi. Diosnica yùuwichàidacué pía Judá yàasu

cáli mìnanái íiwacanánái píacué nacái cacharéeronáica. Yùuwichàidacué nacái pía, cacàmacáiyéi, píacué nacái imàníiyéica báawéeri áibanái wenàiwica irí. Píacué Judá yàasu cáli íiwacanánái, pía nacái cachiwéeyéi profetanái*, píacué nacái sacerdotenái*, macáitacué pía imàníiyéica báawéeri, báawacué Dios iicáca pimàníirica. Yánica imàcacacuéca piùwidenái inúaca manùba péená. Néese níái cáuyéica, yá naté nía áiba cáli néré. Siùcade iwàwacutácué pidàba peebáidaca itàacái ipíchanácué máiní yùuwichàidacuéca pía imáalàidacatáipiná Judá yàasu cáli. Néesenica Dios yùuwichàida áiba cáli mìnanái nadécáinácué namànica pirí báawéeri. Yánica yeedáca israelitanái* cáuyéica Judá yàasu cáli néré àniwa. Yàaca pirícué piùwidenái yàasu cáliwa cáininácainácué iicáca pía. Yái èeriquéi níái israelitanái* nàyáanápiná matuíbanáita nàasu cáli íinatabàawa. Càmitanica namàni báawéeri quirínama. Yánica neebáida Dios itàacái. Casímáinica nawàwa Dioscáiná imàníripiná nalí cayábéeri àniwa --íimaca nalí yái profetaca* Sofonías.

La profecía de Habacuc
(Habacuc 1-3)

Ipíchawáise Dios imáalàida Judá yàasu cáli, ibànùa yàasu profetawa* Habacuc icàlidacaténá nalí tàacáisi. Yá Habacuc íimaca nalí:

--Nudécué nusutáca nuémìawa Dios cáná yéewaná càmita idé yùuwichàidacuéra pía. Pidécáinácué pimànica báawéeri. Càmitacué peebáida Dios itàacái. Càmitacué pimàni cayába áibanái wenàiwicanái irí. Níái báawéeyéica íiwitáise nàyaca càasuýéi iyú náicha níái cayábéeyéica íiwitáise. Iná yéewa Dios íimaca nulí, "Nubànùanica Caldea yàasu cáli mìnánái nàuwichàidacaténá Judá yàasu cáli mìnánái. Máinícáiná cachàinica nía, máiní nacái báawaca náiwitáise, íná yéewanápiná namáalàidacuéra pìasu cáli macáita", íimaca nulí yái Diosca. Néese nusutáca nuémìawa Dios cánánica yéewa ibànùa Caldea mìnánái nàuwichàidacaténá Judá yàasu cáli mìnánái. Níái Caldea yàasu cáli mìnánái báawéeyéi máiní íiwitáise Judá yàasu cáli mìnánái íicha. Néese Dios íima nulí, "Iyaca nacái abéeri wawàsi quirítá numàníripiná. Nùuwichàidaca nía macái báawéeyéi íiwitáiseca, càide iyúwa níái Caldea yàasu cáli mìnánái. Yánica numàacaca áibanái yùuwichàidaca níawa càide iyúwa nàuwichàidáanáté áibanái. Yá èeriquéi níái báawéeyéica càmitanica náaliawa càinápinácaalí namànica, quéwa níai yeebáidéeyéica nutàacái, yásí nacùanica nuyúudàanápiná nía. Yánica macái èeri mìnánái náaliawa nùwali cachàinírica nuíwitáise", íimaca nulí yái Diosca --íimaca yái profetaca* Habacuc. Néese àniwa Dios íimaca nalí:

--Péemìacué cayába, píacué báawéeyéica iicáca núa. Picalùadacuéwa, néese, péetácuéwa, mesúnamáicáináta numàníiyéipiná madécaná cáulenéeyéi peebáidaca naináwaná iwali, éwita áibanái icàlidacáaníta pirícué naináwaná iwali --íimaca nalí yái Diosca. Aibaalí Dios íima nalí:

--Mesúnamáisíwata yàanàaca yái yèeripinácawa néese. Càmitanica idècuniawa. Nùasu wenàiwica cayábéeri íiwitáise mamáalàacata icùanápiná yái yèeripinácawa néese --íimaca yái Diosca. Néese profeta* Habacuc yèepùa íima nalí àniwa:

--Máalíawáiseca nía meedá níái imàníiyéica ídolo*, yái cuwáisàiri yéenáiwana, néese nacùa cuwáisàiri iyúudàanápiná niatá. Quéwa càmita ídolo* yáalimá iyúudàaca nía càmicáiná cáuni. Quéwa Dios Jehová cáuri. Iyaca yàasu templo* néréwa. Iwàwacutá macái èeri mìnánai nàaca Dios icàaluíniná néré. Yá nudéca nutàaníca Dios yáapicha. Núalíacawa iwali máiníiri cachàinica yáaliméeri yùuwichàidaca wenàiwica. Quéwa nacái iwàwéeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáywana íicha. Ewita càmicáaníta càasuka wía, yánica nùaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata ichàiniadacáiná núa. Iwasàaca nacái nùawa yàasu yùuwichàidacáisi íichawa --íimaca yái profetaca* Habacucca.

Los reinados de Joacaz y Joacim en Judá
(2 Reyes 23.31-24.7; 2 Crónicas 36.1-8;
Jeremías 22.11-12; 25-26; 31; 36)

Rey* Josías yéetácadénáamiwa, yásí iiri Joacaz icùaca Judá yàasu cáli yáamiricubàami. Icùaca másiba quéeri meedáni. Néese Egipto yàasu cáli íiwacali rey* Necao ichùulia Judá mìnánai ibànuaca irí plata. Iibàaca itéwa nacái rey* Joacaz Egipto yàasu cáli néré. Yá imàacaca rey* Joacaz yéenásàiri Joacim icùaca yáamiricubàami nía. Yái profeta* Jeremías íimaca rey* Joacim

irí yái iyúwa rey* Joacaz càmíinápiná quirínama yèepùawa Judá yàasu càli néré, néese, yéetacaténáwa meedá Egipto yàasu cáli néré. Càité rey* Joacazmi yéetácawa Egipto néeni. Yái rey* Joacim càmita yeebáida Dios itàacái. Idàbacaalíté icùaca Judá yàasu cáli, Dios ibànùa profeta* Jeremías icàlidacaténá tàacáisi Judá mìnanái irí:

--Càmicaalícué pimàaca píichawa báawéeri, yá Dios imàacacuéca piùwidenái imáalàidaca Jerusalén iyàcalená mìnanái --íimaca yái Jeremíasca. Néese Dios íima nalí niái wenàiwica íiwacanánáica, sacerdotenái* nacái:

--Pidécué piwènùadaca cayéedéeyéi yàalu iyúni, yáara nuicapèeca --íimaca nalí yái Diosca, nawàlùacáináwa Dios yàasu templo* iriculé nadécanáami namànica báawéeri áibanái irí, nadécanáami nacái namànica culto cuwáinái irí.

Néese niái wenàiwicaca, sacerdotenái* nacái, profetanái* cachìwéeyéi nacái néemìacaalíni, yásí nawàwa nanúaca profeta* Jeremías. Néese Judá mìnanái íiwacanánáí icàlidaca nalí:

--Profetami* Miqueas idété icàlidaca walí càiri tàacáisica cien namanùbaca camuí siùcáisede. Yáté èeriquéi càmita nanúani --náimaca nalí. Iná nawènùadaca

náiwitáisewa càmíinápинá nanúa Jeremías. Aibaalí Dios íimaca nalí:

--Piwàwacaalícué canùmaséecuéca pía, picácué pitàaní piináwaná iwali, iyúwa máiníná cáalíacáica píacué, iyúwa nacái càasúunáca píacué, iyúwa nacái picùanáca manùbéeyéi wenàiwica. Piwàwacaalícué pitàaníca piináwaná iwaliwa, yá picàlidacáitacué píalíanawa nùwali, píalíanawa nacái núacata yái abéerita Dios, yái cáininéeri iicáca wenàiwica, imàníiri nacái macái wenàiwica irí cayábéeri --íimaca yái Diosca.

Néese rey* Joacim idécaalí icùaca nía másiba camuí, yá Jeremías icàlidaca nalí àniwa Dios inùmalícuíse. Yá fíma nalí:

--Nudécué nucàlidaca pirí Dios itàacái veintitres namanùbaca camuí, quéwacué càicáaníta càmitacué peebáidani. Dios íimaca pimàacacaalícué píichawa báawéeri, yásí imàcacacuéca piyaca càiripinátawa piawirináimi yàasu cáli finata. Quéwacué piaca ídolo* icàaluíniná mamáalàacata ínánica Dios imàaca Caldea yàasu cáli mìnánai íiwacali rey* Nabucodonosor imànica úwi píipunita. Yánica imawèniacuéca píawa --íimaca nalí yái Jeremíasca. Néese Jeremías íimaca nalí àniwa:

--Ramá iyàcalená mìnánai náicháanínica báawanama. Níái nacái Belén iyàcalená mìnánai máinínica achúma nawàwa néenibe fininámi iwaliwa. Canácata yáaliméeri isíimáidaca nía, néenibemicáiná nadénica néetácawa náicha --íimaca nalí yái Jeremíasca. Néese Jeremías íimaca nalí àniwa:

--Iná setenta namanùbaca camuípiná píacué israelitanái* iwàwacutácué piyaca áiba cáli finatalé. Diosnica nacái imàaca rey* Nabucodonosor imawèniaca macái cáli Judá yàasu cáli itéeséeyéica. Néesenica setenta namanùbaca camuí ichàbacaalíwa yásínica Dios yùuwichàidaca Caldea yàasu cáli mìnánai. Yásínica canáca iyéeyéica

Caldea yàasu cáli íinata --íimaca yái profetaca* Jeremíasca. Aibaalí tàacawa Jeremías icàlidaca nalí àniwa:

--Dios íimaca iwàwacué imànica píapicha áiba wawàsi píacué israelitanáica*. Iwàwa imànica áiba wawàsi quirítia méetauculé íicha yái imàníricaté piawirináimi yáapicha yeedácaalíté nía Egipto yàasu cáli íicha. Iwàwacué imànica píapicha wàlisàita wawàsi pidécáinácué piúcaca yái quéechéerica --íimaca yái Jeremíasca. Néese Dios íima Jeremías irí:

--Aibaalípiná numàníiripiná náapicha áiba wawàsi nucùacaténá nía. Càitanica numànica, numàacanica náalíacawa nutàacái iwali nawàwalicuíseda, yéewanápiná neebáidaca machacànita iyúwa nuchùullianá nía. Yá nacái numàacanica nuwàwa nabáyawaná íicha. Càmita quirínama nuèpùa nuwàwalica yái báawéerica namàníiricaté --íimaca yái Diosca.

Aibaalí àniwa Jeremías icàlidaca Dios itàacái Baruc irí. Yái Baruc itànàaca cuyàluta irìculéni. Dios iwàwa icùaca quirítia àta Judá yàasu cáli mìnánai namàacacataléta náichawa báawéeri yéewanápiná càmita iwàwacutá yùuwichàidaca nía. Yá Baruc itéca iléewa yái cuyàluta rey* Joacim irí. Néese rey* Joacim yéemìacaalí itàacái,

càmita achúma iwàwa iwalí yái ibáyawanácawa. Yá yeemáca yái cuyàlutaca yásáidacaténá càmita yeebá Dios itàacái. Iná Dios ichùulia Jeremías itànàaca yái tàacáisi àniwa. Ibànùa nacái Jeremías icàlidacaténá rey* Joacim irí Dios yùuwichàidáanápináni, càmínápiná nabàlia rey* Joacim ichèecami, yéetácadénáamiwa.

Rey* Joacim idàbacaalíté icùaca Judá yàasu cáli, yá iwàwacutá ipáyáidaca íichawa plata iyúni, irí yái Egipto yàasu cáli íiwacalica íipidenéeri rey* Necao ipíchaná Necao imànica Joacim íipunita úwicái. Iná rey* Joacim yeedáca Judá mìnánai íicha madécaná plata ipáyáidacaténá rey* Necao irí yàasu. Néesecáwa Caldea yàasu cáli íiwacali rey* Nabucodonosor imawèniaca Egipto yàasu cáli yàasu úwinái. Iná rey* Joacim iwàwacutá ipáyáidaca íichawa plata iyúni, rey* Nabucodonosor irí. Néese másiba camuí idénáami, càmita quirínama rey* Joacim ipáyáidaca íichawa plata iyúni Nabucodonosor irí. Néese Dios imàacaca áibanái cáli mìnánai namànica úwi Judá yàasu cáli íipunita. Néese rey* Nabucodonosor imàni nacái úwi Judá yàasu cáli íipunita. Yá íibàaca rey* Joacim. Yá itéca áibanái Judá yàasu cáli mìnánai Babilonia iyàcalená néré. Yeedáca nacái quírápiali oroíyéi

Dios yàasu templo* íicha. Yá itéca nía icapèe néréwa Babilonia iyàcalená néré. Yá rey* Joacim iiri, íipide-néeri Joaquín, icùaca Judá yàasu cáli yáamiricubàami.

El sueño del rey Nabucodonosor

(Daniel 1-3)

Rey* Nabucodonosor itécaalíté rey* Joacim Jerusalén iyàcalená néese, íibàaca nacái áibanái quiríta itécaténá nía iyàcale néréwa íipidenéeri Babilonia. Báinúaca ùuculiyéi nèewi níái itéeyéica íipidenéeyéi Daniel, Sadrac áiba nacái, Mesac áiba nacái, Abed-nego áiba nacái. Rey* Nabucodonosor iwàwa néewáidacawa náapicha níái áibanái ùuculiyéica cáalíacáicaténá nía. Yásí Dios iyúudàaca níái báinúaca ùuculiyéi Judá yàasu cáli mìnanái. Yá nacái cáalíacáica nía. Iyúudàaca nacái Daniel yáalíacaténá càiná íimáanácaalí yái áibanái yáamacanírica. Yá cayábaca rey* Nabucodonosor iicáca nía mánícáiná cáalíacáica nía. Yá casíimáica isutáca yéemìawa nía, càinácaalí nàalàanácani.

Aibaalíté àniwa rey* Nabucodonosor yáamacani. Yá áiba èeri àniwa, isutáca yéemìawa áibanái cáalíacáiyéi nacàlidacaténá iríni. Iwàwa yáalíacawa càiná íimáanácaa-líni, quéwa idéca iimáichaca yái iiquéerica yáamacani iricuísewa. Náimaca irí:

--Càmicaalí píalimá picàlidaca walí yái píamacanírica, yásí càmita wáaliawa wacàlidaca piríni. Néese calúaca rey* Nabucodonosor náapicha. Yá ichùulia yàasu úwináiwa nanúanápìná macái cáalíacáiyéi Babilonia iyàcalená irícu. Iná úwinái yàanàa Danielnái yàatalé náibàacaténá nía. Néese Daniel íima úwi íiwacali irí:

--¿Cáná rey* iwàwa imànica cài? --íimaca yái Danielca. Néese úwi icàlidaca iríni. Néese Daniel yàacawa

rey* Nabucodonosor yàatalé. Yá isutáca íicha wawàsi icùanápинá achúmáana tàacáwa.

--Uwé --íimaca yái reyca*. Néese Daniel yèepùa icapèe néréwa, yá icàlidaca nalíni, níái másiba yàaca-wéeyéinácawa, níái Sadrac, Mesac nacái, Abed-nego nacái. Yá nasutáca Dios. Néese Dios icàlidaca Daniel irí càide iyúwa rey* Nabucodonosor iicáaná yáamacani irìcuísewa. Icàlida nacái iríni càiná íimáanácaalíni. Néese Daniel yàaca icàlidaca úwi íiwacali irí:

--Picá pinúa níái cáalíacáiyéica. Pité quéwa núa rey* yàatalé --íimaca yái Danielca. Iná Daniel yàacawa rey* Nabucodonosor yàatalé. Yá íimaca Nabucodonosor irí:

--Canáca cáalíacáiri yáalimá icàlidaca píamacaní-rica quéwa yái Dios cáuri imàacaca píamacani yásáidacaténá píalíacawa càinácaalí iyáanápинá. Pidé piicá abéeri manuíri yéenáíwanási píamacani irìcuísewa. Yái íiwitaca

oro yáawamita. Yái yàanaca, yùucuta nacái yáawami platata. Iwaliabàa idumèe, yáawami bronceta*. Icuuchuí idèraba yáawami hierrota. Yái yàabàli yèewìadéeriwa hierro iyú cáli yáapicha. Néese abéeri íba imusuériwa dúli yèewíise, yá inúaca yéenáwanási yàabàli. Iná yéenáwanási yúuwàacawa isùberiacawa macáita. Yá cáuli ipùa yáalaidawani. Néese yái íbaca idàwinàacawa manuíri dúli iyú. Càita pidé piicáca píamacani irìcuísewa. Yáca íimáaná yáara. Píata rey* Nabucodonosor pìya càide iyúwa íiwitami oroíri cachàiníiricáiná picùa macái cáli mìnánái. Néesenica áiba cáli icuèyéipiná píamiricubàami macái èeri mìnánái, quéwa càmíiri máiní cachàini càide iyúwa píatá. Néese àniwa áiba cáli icuèyéipiná macái cáli mìnánái. Néese áiba cáli icuèyéipiná máiní cachàiníiri iyú macái cáli mìnánái. Néese yái cálida isùberièripinácáitawa càmicáiná cachàini macáitani, càide iyúwa cáli meedá yèewìadéeriwa hierro iyú. Néesenica Dios imànica abéeri cáli càmíiripiná imáalàawa quirínama --íimaca yái Danielca.

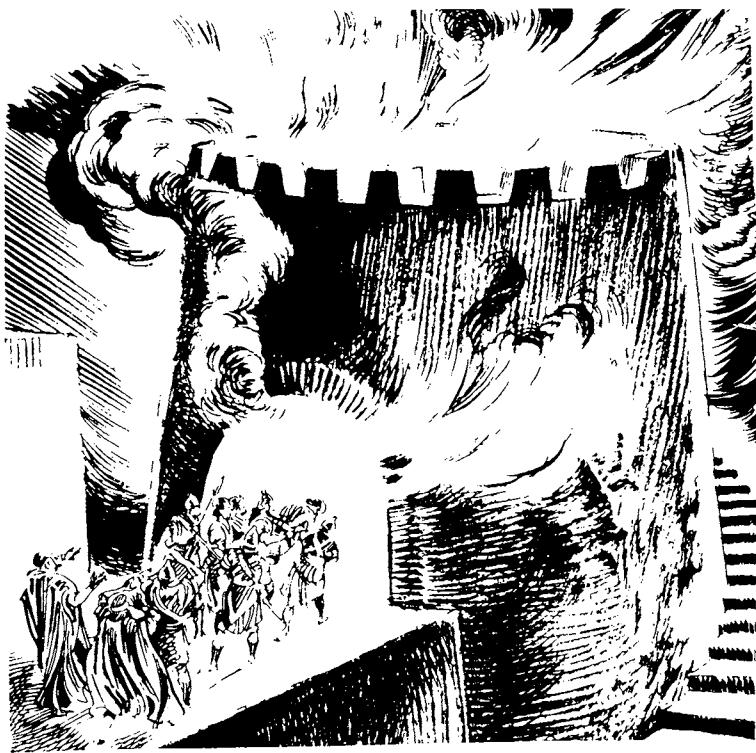
Aibaalíté àniwa Daniel idécaalí yàacawa áibalé maléená èericáwa, yá rey* Nabucodonosor imàni abéeri yéenáwanási cáaleeri yáawami orota. Néese ichùulia macái wenàiwica nàaca yéenáwanási icàaluíniná. Iimaca nalí:

--Aibanáicaalí càmita nàaca yéenáwanási icàaluíniná, yá nuchùulia úwinái yúucáanápiná nía quichái irìculé --íimaca yái reyca*. Quéwa Sadrac, Mesac nacái, Abed-nego nacái càmita nawàwa nàaca yéenáwanási icàaluíniná, Dios Jehovácáiná càmita imàaca israelitanái* imàni cài.

Néese rey* Nabucodonosor ichùulia nía abé yàawiría àniwa nàanápiná yéenáwanási icàaluíniná. Yá náimaca Nabucodonosor irí:

--Yái Dios cáuri yái wèerica icàaluíniná yáalimérica iwasàaca wía quichái íicha, iwàwacaalí imànica cài. Néeni, éwita càmicáaníta Dios iwàwa iwasàaca wía, càicáaníta càmita wàaca pìasu yéenáwanási icàaluíniná --náimaca Nabucodonosor irí. Yásí máiní quéwanáta calúaca yái rey* Nabucodonosor. Yá ichùuliaca yàasu úwináwa imànínápiná quichái manuíri. Náibàaca nadacùawa bapisi iyú nacáapi, nàabàli nacái níái másiba israelitaná*. Yá náucaca quichái irìculé níái másiba ùuculiyéica. Yá máiní ùulequéi quicháica, íná yéewa isicúata úwinái néetácawa iperùa iyú, níái úwináimica yúuquéeyéica ùuculiyéi quichái irìculé. Quéwa níái ùuculiyéi náuwàa-

cawa idacuèyéicáwa quichái irìculé. Néese rey* Nabucodonosor máiní icalùadacawa iicáca quichái irìculé. Néese isutáca yéemìawa yàasu wenàiwicawa:

--¿Càmitasica wadé wáucaca quichái irìculé másiba asìanái idacuèyéicáwa? --íima yái Nabucodonosorca.

--Jáacani, wadéca wáucaca néré másiba --náimaca.

--Quéwa, nuicáca báinúaca asìanái iwasèeyéicawa, nèepunícawa quichái irìcu. Canácata quéwa nàyáaná. Néeni, yái báinúacáaná níái asìanáica càica iicácanáwade iyúwa Dios iiri --íimaca yái Nabucodonosor, máiní icalùadacawa iicáca nía. Néese Nabucodonosor yàaca mawiénita quichái irí, yá imáidaca nalí:

--¡Píacué, Sadrac, Mesac nacái, Abed-nego nacái, píacué íibaidéyéica Dios irí, yái Dios cachàiníiri íiwitáise náicha canánama níái cuwáináica, aquielécué, pimusúacuéwa síisara --íimaca yái rey* Nabucodonosorca. Yásí níái másiba asìanáica namusúacawa néese. Canáta yeemáaná nía. Càmita nacái ísa isàni nía. Néese rey*

Nabucodonosor ichùulia macáita càmíinápинá natàaníca báawéeri iyú Dios iwali yái Sadracnái nàaca icàaluíniná.

El reinado de Joaquín en Judá
(2 Reyes 24.8-17; 2 Crónicas 36.9-10;
Jeremías 22.24-30; 29.1-14)

Rey* Joacim iirimi Joaquín icùaca Judá yàasu cálí másiba quéeri meedá. Càmíiri yeebáida Dios itàacái íná Dios ibànùa profeta* Jeremías icàlidacaténá irí tìacáisi áibanái yeedáanápинá áiba cálí néréni, yásí nacái yéetáanápинáwa néré. Néese Dios ibànùa Caldea yàasu cálí íiwacali Nabucodonosor imànicaténá úwi Jerusalén iyàcalená íipunita. Yá rey* Joaquín càmita quirínama imàni úwicái, íná rey* Nabucodonosor íibàacani. Yá itéca Babilonia iyàcalená néréni. Itéca nacái macái Jerusalén iyàcalená íiwacanánái, yàasu úwinái nacái, níái nacái imàníiyéica wawàsi hierro íicha, àicu íicha

nacái, oro íicha nacái. Imàacaca Judá yàasu cáli néré niái catúulécanéeyéica. Yá rey* Nabucodonosor imàacaca rey* Joaquín yáaniriná Sedequías icùaca yáamiricubàami nía.

Néese profeta* Jeremías ibànùa nalí cuyàluta niái israelitanái* rey* Nabucodonosor itéeyéica Babilonia iyàcalená néré. Yá íima nalí:

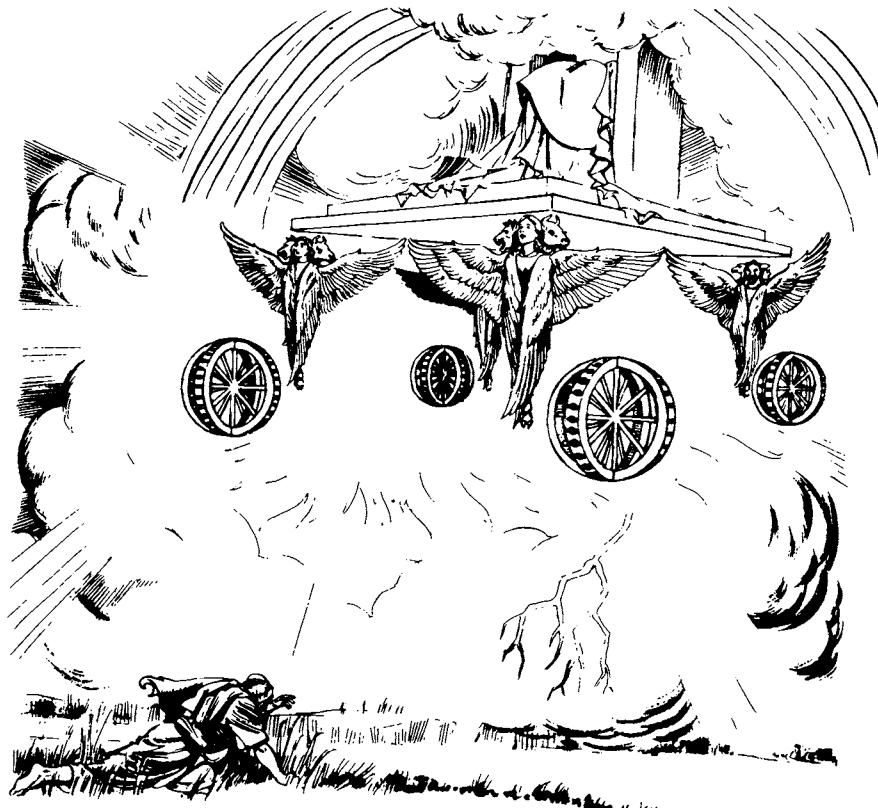
--Pimànicué picapèewa néré. Pibànacué nacái pibànacalewa. Peedácué piacawéetúanáipináwa nacái, piyacáinácuénica néré setenta namanùbaca camuípiná. Néese Dios imàacacué pèepùacawa Judá yàasu cáli néré àniwa --íimaca nalí yái Jeremíasca.

La profecía de Ezequiel
(Ezequiel 1-24)

Abéeri asiali ìya nèewi niái israelitanái* rey* Nabucondonosor itéeyéicaté Babilonia iyàcalená néré íipidenéeri Ezequiel. Néese Babilonia iyàcalená néré

Dios imàacaca Ezequiel iicáca Dios, quéwa yéenáiwánási nacáiri irícuíse, yáalíacaténáwa Dios iwalí, máiní cayábacani, yái Diosca. Yá Dios icàlidaca Ezequiel irí iwàwáaná Ezequiel itàaníca Dios inùmalícuíse Judá yàasu cáli minanái irí. Yá íima Ezequiel irí:

--Nubànùa picàlidacaténá Judá yàasu cáli minanái irí tàacáisi. Quéwa báawéyéi íiwitáise càmíiyéi yeebáidanica pitàacái. Quéwanáta càmicaalí picàlida nalí nùuwichàidáanánica níawa, yásínica nàuwichàacawa nabáyaná iwalíisewa. Nàuwichàacanicawa nadécáiná namànica báawéeri quéwa nàuwichàa nacáiwá càmicáiná pidé pialàaca níia. Néese picàlidacaalí nalí nutàacái, yásí càmita

cabáyananá pía iwalíise nàuwichàanácawa. Néese càmicaalí pialàa abéeri asiali cayábéeri íiwitáise càmíinápíná imànica báawéeri, yánica cawàwacanáta imànica báawéeri. Imànicaalí báawéeri, yásí yùuwichàacawa. Quéwanica ibáyaná iwalíisetawa yùuwichàacawa, pibáyananá iwalíise

nacái càmicáiná pidé pìalàacani imànicáicha báawéeri. Pìalàacaalíni, yásí cawàwacanáta yeebáidaca. Yásí càmita imàni báawéeri. Càmita nacái yùuwichàawa. Yásí pidé pimànica càide iyúwa nuwàwáaná pimànica --íimaca yái Diosca. Néese Dios ichùulìa profeta* Ezequiel icàlidáanápiná Judá yàasu càli mìnánái irí Dios inùmalicuíse. Yá Ezequiel íimaca nalí:

--Diosnica imàaca Caldea yàasu càli yàasu úwinái imáalàidaca Jerusalén iyàcalená. Nanúa nacái madécaná wenàiwica. Aibanáinica yéetácawa máapicái iyú. Aibanáinica yéetácawa úláicái iyú. Iwàwacutá áibanái néená nàacawa preso iyú déecuíséeri cáliré. Diosnica yùuwichàida nía nadécáiná nawènùadaca íicha náwitáise. Nadéca nàaca ídolo* icàaluíniná. Nadé nacái nàaca ídolo* icàaluíniná Dios yàasu templo* iriculé. Inánica Dios imàaca Caldea yàasu càli mìnánái yeedáca níawa nàyaténa Babilonia iyàcalená néré. Ewitanica rey* Sedequías yáalimáidacáaníta ichúuliacawa náicha, càicáaníta nacái natéca àniwani Babilonia iyàcalená nérépiná, quéwa matuíri meedá. Másibawanáita Judá yàasu càli mìnánái ìyanica nacàlidacaténá iináwaná iwalí. Yásínica náalíacawa Jehovácata yái Dios cáurica --íimaca yái profetaca* Ezequiel. Néese Dios íima Ezequiel irí:

--Quéwanica abéerita níái imàníiyéica báawéeri nàuwichàacawa. Càmita nùuwichàida asiali yáaniri ibáywana iwalíisewa, iiri ibáywana iwalíisewa nacái. Nùuwichàidacájáni ibáywana iwalíisetawa meedá. Quéechacaalité imàni báawéeri, néese iwènùada íiwitáise báawéeri íicha, yásínica numàacaca nuwàwa ibáywana íicha. Càmita máiní nuwàwa nàuwichàacawa, nuwàwacáita nawènùadaca náwitáise báawéeri íicha. Quéwa abéericaalí cayábéeri íiwitáise iwènùada íiwitáise cayábéeri íicha, yásínica nùuwichàidéeripinánica, yá nuimáichanica yái cayábéerica imàníiricaté quéechatécawa --íimaca

yái Diosca. Néese Dios íima Ezequiel irí àniwa:

--Numusúadacadénáami israelitanái* Egipto yàasu cáli íicha, yá càmita namàni càide iyúwa nuwàwáaná. Iná nudé numàacaca Asiria yàasu cáli mìnánai imáalàidaca Efraín yàasu cáli. Quéwa níái Judá yàasu cáli mìnánai namànica báawéeri mamáalàacata. Inánica numàaca Caldea yàasu cáli mìnánai imáalàidáaná Judá yàasu cáli mìnánai --íimaca yái Diosca. Néese profeta* Ezequiel íimaca nalí:

--Máiní mesúnamáita yái Caldea yàasu cáli íiwacali rey* Nabucodonosor itéeyéipiná Judá yàasu cáli néese áibanái péená israelitanái*. Yásícué píalíacawa báisícatani, yáara nutàacáica --íimaca nalí Ezequielca.

Caída de Jerusalén

(2 Reyes 24.18-25.21; 2 Crónicas 36.11-20;

Jeremías 21; 24; 27.12-28.17; 32-35; 37-39;

Ezequiel 17.11-18)

Rey* Sedequías càmita yeebáida Dios itàacái. Yá profeta* Jeremías íima irí:

--Pimàni càide iyúwa rey* Nabucodonosor iwàwáaná. Diosnica imàaca nàyaca cayába macáita níái Nabucodonosor itéeyéicaté Babilonia iyàcalená néré. Quéwanica Dios yùuwichàida macái níái iyaméeyéicawa Judá yàasu cáli íinata. Yùuwichàida nacái níái ichúuliéyéicawa Egipto yàasu cáli nérépiná. Dios nacái imàaca rey* Nabucodonosor íibàa pía itécaténá Babilonia iyàcalená néré pía. Yánica péetácawa néré matuíbanáita --íimaca yái profetaca* Jeremíasca. Rey* Sedequías càmita yeebáida Jeremías icàlidáaná. Nàyaca néré áibanái iwicùlidéeyéi cachìwée-yéi. Yá náima rey* Sedequías irí:

--Diosnica càmita imàaca rey* Nabucodonosor imáalàida Jerusalén iyàcalená. Quéwa mesúnamáitanica nèepùada walí Dios yàasu templo* irìculé níái quírápieli oroíyéi-

ca, templo* yàasunáca --càité náimaca nacàlidaca nachì-wawa niái cachiwéeyéica iwicùlidéeyéica. Néese Jeremías íimaca Sedequías irí àniwa:

--Yái rey* Nabucodonosor yèepùacanicawa itécaténá macáita wawàsi iyéerica Dios yàasu templo* irìcu Babilonia iyàcalená néré. Yá nàyaca néré àta Dios iwàwacataléta nèepùadaca nía Dios yàasu templo* irìculé --íimaca yái Jeremíasca. Néese rey* Sedequías yeebáida cachiwéeyéi irí Jeremías íicha. Càmita imàni càide iyúwa rey* Nabucodonosor ichùulianáni. Yá Sedequías isutáca Egipto yàasu cáli fiwacali iyúudàanápináni.

Iná Dios imàacaca rey* Nabucodonosor yèepùacawa imànicaténá úwi àniwa Jerusalén iyàcalená íipunita. Nabàlùacawa Jerusalén iyàcalená itéese ipíchaná wenàiwica namusúacawa néese. Nàyaca néré abéeri camuí, seis namanùbaca quéeri yáapicha. Yá namànicaalícawa úwi, rey* Sedequías yúucaca Jeremías utàwi irìculé, cárcel nacáiri, icàlidacáiná mamáalàacata Caldea yàasu cáli mìnánai imáalàidáanápiná Jerusalén iyàcalená. Yá Jeremías icàlida quirítá báisíiri iyú Dios itàacái. Aiba èeri rey* Sedequías isutáca yéemiawa Jeremías íicha càinácaalí iwàwacutá imànica. Yá Jeremías íima irí:

--Picá pimàni úwi quirínama. Pimàni càide iyúwa rey* Nabucodonosor ichùulianá pía --íimaca yái Jeremíasca. Quéwa cáaluca rey* Sedequías imàni cài. Néese máiní-caalí máapica niái Jerusalén iyàcalená mìnanáica, yá abéeri catá rey* Sedequías, yàasu íiwacanánai yáapichawa, yéenibe pucháiba yáapichawa nacái, nachúuliacawa yàcale íicha. Nawàwa napiacawa Caldea yàasu úwinái íicha. Quéwa úwinái íibàaca nía. Yá úwinái imàacaca Sedequías iicáca náibàaca yéenibe pucháiba icanápi, yá néetácawa náaniri idaníwa. Néese namusúadaca rey* Sedequías ituí. Yá natéca Babilonia iyàcalená néréni. Càide iyúwaté yái profeta* Jeremíasca, profeta* Ezequiel nacái nacàlidáaná, yá

càicata iyáaná càide iyúwa náimáaná Dios inùmalìcuíse. Néese Caldea yàasu cáli yàasu úwinái imáalàidaca Dios yàasu templo*, rey* icapèemi nacái, macái càasuýéi icapèe cayábanaméyéi nacái. Namáalàidaca Jerusalén iyàcalená iwainá nacái. Nanúa madécaná wenàiwica nacái. Néese natéca madécaná iyéeyéica quirítia Babilonia iyàcalená nérépiná.

El grupo restante huye a Egipto
(2 Reyes 25.22-26; *Jeremías 40-44;
Ezequiel 29-32)

Caldea yàasu cáli íiwacali rey* Nabucodonosor imàacaca abéeri asiali íipidenéeri Gedalías icùanápiná níái Judá yàasu cáli mìnanái iyaméeyéicawa Judá yàasu cáli néeni. Yái profeta* Jeremías iya nacái néré úwinái íiwacali idécáiná imàaca Jeremías yèepùacawa néré. Yá Gedalías icàlida wenàiwicanái irí iwàwacutáaná namànica càide iyúwa rey* Nabucodonosor iwàwáaná. Yásí càmita iwàwacutá cáalu nía íicha. Néese abéeri asiali íipidenéeri Ismael inúaca Gedalías, yásí cáaluca níái israelitanáica* náicha, níái rey* Nabucodonosor yàasu úwinái. Iná Judá yàasu cáli mìnanái náináidacawa nàanápináwa Egipto yàasu cáli néré nachúuliacaténawa úwinái íicha. Néese níái israelitanái* íiwacanánai náima Jeremías irí:

--Pisutá péemìawa Dios càinápinácaalí iwàwacutá wamànica. Yásínica wamànica càide iyúwa Dios ichùulianá wíá --náimaca irí, càmita quéwa báisí quirínama nawàwa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, nawàwacáiná nàacawa Egipto yàasu cáli néré. Iná Jeremías íimaca nalí Dios inùmalicuíse:

--Iwàwacutátacué piyamáacawa chái Judá yàasu cáli néeni. Yásínica Dios imàacacuéca piyaca cayába. Picácué cáalu pía rey* Nabucodonosor íicha càmicáiná Dios imàaca yùuwichàidacuéca pía. Picácué piawa Egipto yàasu cáli néré. Piyúunáidacué piyapináca cayába néré. Piacaalícué néré càmitacué piya cayábawa. Aibanáicué pèewibàa néetácawa máapicái iyú néré. Néese níái náiwacanánai càmita neebáida iyúwa Jeremías icàlidáaná. Yá nàacawa macáita Egipto yàasu cáli néré. Jeremías yàacawa náapicha. Néese nàyacaalí Egipto yàasu cáli néré Dios ichùulia Jeremías icàlidaca israelitanái* irí. Yá íimaca nalí Dios inùmalicuíse:

--Mesúnamáita rey* Nabucodonosor yàanàaca Egipto yàasu cáli néré. Yánica yàaca imawèniaca níade Egipto yàasu cáli minanáica. Yásí macáitacué pía israelitanái* iyéeyéi chái, yá péetácuécawa piacainá Egipto yàasu ídolo* icàaluíniná --íimaca nalí yái Jeremíasca. Néese Babilonia iyàcalená néré yái profeta* Ezequiel icàlidaca israelitanái* irí, níái iyéeyéica néré. Yá profeta* íima nalí Dios inùmalicuíse:

--Diosnica imáalàidaca Egipto yàasu cáliwa. Yá imàacaca rey* Nabucodonosor yàaca inúaca madécaná wenàiwica néré. Yánica yeedáca náicha macáita nàasu plata, macáita nàasu cawèníiyéimi nacái. Néese itéca Babilonia iyàcalená nérewaní --íimaca nalí yái profetaca* Ezequielca.

Otra profecía de Ezequiel
(Ezequiel 33-34; 36-48)

Dios ichùulia profeta* Ezequiel icàlidáanápiná mamáalàacata israelitanái* irí, níái iyéeyéica Babilonia iyàcalená néré Caldea yàasu cáli úwinái namáalàidacaalíté Jerusalén iyàcalená. Néese áiba israelitanái* yàanàa Babilonia iyàcalená néré Jerusalén iyàcalenámi néese. Yá nacàlidaca nalí Jerusalén iináwanámi. Néese Dios ichùuliaca Ezequiel icàlidáanápiná nalí tàacáisi. Ezequiel íimaca nalí:

--Píacué israelitanái* pimànicué báawéeri macái iicácanawata. Yásicué piyúnáidacué iwàwacutáca Dios imàacaca piyaca Judá yàasu cáli néré càicáináté Dios icàlidaca piawiri Abrahammi irícué. Néeni, pidécué pimànica báawéeri mamáalàacata, ínánica Dios imáalàida macái Judá yàasu cáli. Piicácaalícué Judá yàasu cáli imáalàacawa, yásicué píalía Dios iwalí, báisírica Dioscani --íimaca nalí yái Ezequielca. Néese Dios íima Ezequiel irí:

--Manùba wenàiwica nawàwa néemìa nutàacái quéwa càmíiyéi iwàwa yeebáidaca nutàacái --íimaca yái Diosca. Néese Dios ichùulìa Ezequiel icàlidáanápiná israelitanái* íiwacanánái irí tàacáisi. Yá íimaca nalí Dios inùmalicuíse:

--Báawacué Dios iicáca píiwitáise, píacué israelitanái* íiwacanánái, càmicáinácué picùa nía cayába. Piwàwacué peedáca wawàsi pirípinátawa. Càmitacué piwàwa piyúudàaca níára wenàiwicaca. Píacué càiyéide iyúwa níái báawéeyéi íiwitáise icuèyéica áiba irí yàasu pírái ovejanái*, iyúwa níái inuéyéica nayáawa ovejanái*, càitacué pía meedá. Càmita picùa nía cayába. Inánica Dios càmitacué imàaca picùa quirínama israelitanái*. Diosnica yàawa ìwacáidacaténá israelitanái* macái cáli íicha nàyacaténá Israel* yàasu cáli íinata. Yátanica icùa nía cayába. Yánica imàaca abéeri rey* David itaquéerimi icùaná nía. Yánica nàyaca cayába Dioscáiná iyúudàa níawa --íimaca nalí Dios inùmalicuíse, yái Ezequielca. Néese Ezequiel íima nalí níái israelitanái* iyéeyéica Babilonia iyàcalená néré:

--Dios yùuwichàidéeyéipiná macái cáli mìnánai idéeyéicatécué yùuwichàidaca pía israelitanái*. Yánica ìwacáidacuéca pía pìasu cáli néréwa. Yánica imàcacuéca piyaca cayába néré --íimaca nalí yái Ezequielca. Néese Dios íima Ezequiel irí:

--Nudé nùuwichàidaca níade israelitanái* nadécáiná nàaca nuícha cuwáinái icàaluíniná. Ináté báawa nuicáca namàníirica. Nàuwichàacatéwa nabáyawaná ìwalíisewa. Ewita nubànùacáaníta nàyaca áiba cáli íinatalé, càicáaníta nàaca nacái nuícha cuwáinái icàaluíniná néré. Quéwa càmíiyéita numàaca yéetácawa macáita. Yánica nùwacáidaca nía Israel* yàasu cáli íinatalé. Numàni cài nulípináwa càmita nalípináwa. Néese áiba wenàiwica naicácaalí numàníiná cài, yásínica náalíacawa nùwali núacata Dios

cáuri. Néesenica numàaca nuwàwawa israelitanái* ibáyawaná íicha. Yánica nuwàlisàidaca nawàwa. Nubànùanica nacái nalí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá nía, yéewanápíná nawàwa neebáidaca nutàacáí. Yásinica nàyaca cayába nàasu cáli íinatawa. Pìa picàlida macáita israelitanái* irí --íimaca yái Diosca Ezequiel irí. Néese Ezequiel yàaca icàlidaca nali.

Aibaalíté profeta* Ezequiel iicáca yéenáiwani nacáiri. Iicá manacúali ipuniériwa wenàiwica yáapimi iyú. Yá Dios icàlidaca Ezequiel irí yái yáapisimica nèepùanápíná cárca nía àniwa. Néese Dios icàlida Ezequiel irí càinácaalí iwàwacutá Ezequiel íima yáapisimi irí. Yá idécaalí Ezequiel íimaca cài nali, yá iicáca náapimi yàanàaca iwérémáaca àniwa. Néese yàanàaca nainá àniwa. Néese náimami ìya àniwa. Quéwa càmíiyéítàacáwa cárca nía.

Néese Dios icàlida Ezequiel irí càinácaalí iwàwacutá íimaca nali àniwa. Néese idécaalí íimaca cài nali àniwa, yásí cárca nía. Yá namichàa nabálùacawa càide iyúwa manùbéeyéi úwináí. Néese Dios icàlida Ezequiel irí càinácaalí íimáanáquéi yéenáiwani nacáirica. Níai yáapisináimi iyaca càide iyúwa israelitanái* nacàlalia-náwa macái cáli íinata. Néese wenàiwica cáuyéica nàyaca càide iyúwa Dios iwacáidáaná israelitanái* nàyacaténá nàasu cáli íinatawa àniwa. Yánica Espíritu Santo iyúudàaca níawa. Néese Dios icàlidaca Ezequiel irí áiba tàacáisi. Diosnica imàaca macái israelitanái* nàyaca abéerita nàasu cáli àniwa, yái Israel* yàasu cáli. Néese abéeri rey* David itaquéerimi icùa níawa.

Néese Dios icàlida nacái Ezequiel irí israelitanái* namawènianápíná naliwa nàuwidenáiwa canánama. Néese abéeri asiali íipidenéeri Gog itéeyéipiná yàasu úwináiwa yàasu cáli néesewa, iyéerica norte iwérémá Israel* yàasu cáli íicha. Yái Gogca imàníripiná úwicái israelitanái* íipunita. Néese Dios yùuwichàidéeyéipiná Gognái Israel*

yàasu cáli néré. Yánica Dios imáalàidaca macáita Gog yàasu úwinái néré.

Catorce namanùbaca camuí Jerusalén iyàcalená imáalàacadénáamiwa, Dios ibànùa áiba yéenáiwani nacáiri Ezequiel irí. Yá yáasáida irí càide iyúwa israelitanái* yàasu cáli iicácanáwapiná. Yá Ezequiel iicáca wàlisài templo* iyéeripiná Jerusalén iyàcalená irìcu. Iicá càide iyúwa namàniínápináni, iyúwa imanuícicapináwa nacái. Ezequiel iicáca nacái sacerdotenái* íibaidaca templo* irìcu càide iyúwa Dios ichùulianá. Iicáca nacái macái Israel* itaquénáimi iyéeyéi Israel* yàasu cáli íinata. Abéeri rey* icùaca nía.

La locura del rey Nabucodonosor

(2 Reyes 25.27-30; Daniel 4)

Aibaalíté Caldea yàasu cáli íiwacaliná rey* Nabucodonosor iimácaalí iicáca yáamacani irìcuísewa abéeri àicu manuíri béecaná nadéeri nàucaca quéwa. Néese profeta* Daniel icàlida irí càinácaalí iimáaná yái yáamacaníirica. Yá icàlida rey* Nabucodonosor irí máaliawáiséenápiná íiwitáise siete namanùbaca camuí, iyáanápiná iyáacaléwa masicái càide iyúwa pacánái iyáaná iyáacaléwa masicái. Yásínica yáalíanápináwa abéerita Dios imàacáaná asianái icùaná cáli minanái. Càité iyaca irí. Aibaalí tàacáwa rey* Nabucodonosor yèepunícaalíwa icapée íinatabàawa, yá íináidacawa iwaliwa:

--Núata cayábéeri, bàsabàséeri íiwita, cáalíacáiri nacái. Nudé numànica Babilonia iyàcalená cachàinísíwéericáiná nuíwitáise. Nudé numànica yáara yàcaleca nulípináwa --íimaca cài. Iná Dios yùuwichàidaca rey* Nabucodonosor idécáiná cachàiníiri iicáca yáawawa. Yá Dios imàacaca máaliawáise íiwitáise siete namanùbaca camuí. Máaliawái-

secadénáamini, yá icùaca nía àniwa. Quéwa yáaliéri Dios iwali cachàiníiricaní, cayábaca nacáini.

Néese rey* Nabucodonosor yéetácadénáamiwa, yásí iiri Evil-Merodac icùaca Caldea yàasu cáli yáamiricubàami. Yá yeedáca cárcel íicha yái Judá yàasu cáli íiwacalica rey* Joaquín. Yá imàacaca Joaquín iyaca càide iyúwa Caldea yàasu cáli íiwacanánái.

La profecía de Daniel

(Daniel 7-8)

Abéeri rey* Nabucodonosor itaquéeri íipidená rey* Belsasar. Icùacaalité Caldea yàasu cáli, Dios yáasáida profeta* Daniel irí pucháiba yéenáwanási nacáiri icàlidacaténá irí càinácaalí iyáanápiná. Abéeri yéenáwanási nacáiri irícu, yá iicáca báinúaca cuwèesináí imusuéyéiwa manuíri úni puiwéeri yáacuise. Néese Daniel isutáca yéemìawa abéeri ángel* ibàluèriwa mawiénita irí càinácaalí íimáaná yái yéenáwanási nacáirica. Yá ángel* íimaca irí:

--Níái báinúaca cuwèesináí nàyaca càide iyúwa báinúaca cáli íiwacanánái nacùaná áibarái cáli. Yái

báinúacaná cuwèesi máiní cachàiníiri yáwanái áibanái cuwèesi íicha. Idènièri diez namanùbaca ichàlewa. Níai ichàle nàyaca càide iyúwa diez namanùbaca íiwacanáiái icuèyéipiná diez namanùbaca cáli. Néese yái ichàle imusuéricawa nèewíise iyaca càide iyúwa abéeri íiwacaliná quirítá imàníiripiná úwi Dios íipunitawa. Yánica nacái yùuwichàida níai yèeyéica Dios icàaluíniná. Néesenica dios yùuwichàidawa yái íiwacaliná báawéerica. Yánica Dios ibànùaca acalèe yèewíise èeri mìnánái ibèeri icuèripiná èeri mìnánái càiripináta --íimaca Daniel irí yái ángelica*.

Pucháiba camuí idénáami, Dios yáasáida Daniel irí áiba yéenáiwánsi nacáiri. Daniel iicáca abéeri oveja* asiali idènièri pucháiba ichàlewa. Abéeri ichàle cáláeeri yáwanái áiba íicha. Máiníiri ichàini yái oveja* asialica quéwa abéeri cabra* asiali yàanàaca. Yá cabra* asiali imawèniaca oveja* asiali. Yái cabra* asiali idènièri abéeri ichàlewa. Yá imalàacawa íicha yái ichàleca. Néese báinúaca ichàle imusúacawa yáamiricubàami. Néese abéeri ichàle iricuíse, imusúacawa abéeri ichàle achúméreríinaca. Yái iyaca càide iyúwa abéeri asiali máiníiri inùmase. Idéca imáalàidaca Dios yàasu templo*, càmita imàaca namànica sacrificio* néré quirínama. Néese áiba ángel* icàlidaca Daniel irí nachùnianápiná àniwani yái Dios yàasu temploca*. Néese Dios ibànùa áiba ángel* íipidenéeri Gabriel icàlidacaténá Daniel irí càinácaalí íimáaná yái yéenáiwánsi nacáirica. Yá íimaca Daniel irí:

--Yái oveja* asiali iyaca càide iyúwa Media yàasu cáli Persia yàasu cáli íiwacanánái nacái. Yánica nacùaca èeri mìnánái áiba èeri tàacáwa. Yái cabra* asialica nacái iyaca càide iyúwa Grecia yàasu cáli mìnánái icuèyéipiná cáli áiba èeripiná tàacá àniwa. Yái quéechéeri ichàleca iyaca càide iyúwa quéechéeri Grecia yàasu cáli íiwacalica. Níai báinúaca ichàleca yèepuèyéica

imusúacawa àniwa nàyaca càide iyúwa báinúaca íiwacanánái naseriéyéipiná nàwaliwáaca yèewi yái cálida quéechéerimicaté icùaca. Yái ichàle achúméraca iyaca càide iyúwa íiwacaliná báawéeri íiwitáise, yánica imàníripiná báawéeri nalí, níái yèeyéica Dios icàaluíniná --íimaca Daniel irí yái ángelca*.

La estritura en la pared
(Daniel 5)

Abéeri catá rey* Belsasar imànité fiesta manuíri. Mil namanùbaca asianái, inanái nacái nacàma béecanáca, naduica níawáacawa. Rey* Belsasar ichùuliacaté yàasu wenàiwicawa needáanápiná macái quírápieli nacáiyéi, bacàa nacái rey* Nabucodonosormi idéeyéicaté yeedáca Dios yàasu templomi* íicha. Néese macáita Belsasarnái nàira uva* ituní máiní ipuírica Dios yàasu quírápieli irícuíse, bacàa irícuíse nacái, natéeyéicaté Dios yàasu templomi* íicha. Yá nacàlida nalíwáaca nàasu cuwainái ìwaliwa cayábáaná nía Dios Jehová íicha. Néese isicúata naicáca abéeri icáapi. Yái icáapi itànàaca tàacáisi capìi iwáiná ìwali. Rey* Belsasar iicácaalíténi, yásí

máiní cáalucani. Néese imáidaca yàataléwa macái yàasu camàliquéeyéicawa, yàasu iwicùlidéeyéica nacáiwa. Yá ichùulia nacàlidáanápiná irí càinácaalí íimáaná yái tàacáisi itànèerica iwáiná iwalí. Càmita náalía nalée-

cani. Néese Belsasar yáatúa uwàwali yái profeta* Daniel, yá ucàlidaca rey* irí Daniel iináwaná iwalí. Néese rey* Belsasar imáida yàataléwa Daniel. Yá íima Daniel irí:
--Picàlidacaalí nulí yáara iyúwa íimáaná, yásínica nùa pirí cawènìiyéi. Numàaca nacái picùanápiná nùasu cáli yéená --íimaca yái Belsasarcá.

--Càmita nuwàwa píicha pìasu cawèníiyéica, quéwanica nucàlidaca piríni. Cachàiníirité íiwitáise pìawirimica icùacaalíté pìasu cáli, quéwaté Dios imàaca máaliawáisecani, iyáacaté iyáacaléwa masicái siete namanùbaca camuí àta yáalíacatalétatéwa Dios ìwali cachàiníirica íiwitáise. Ewita píalíacáaníta ìwali, pía rey* Belsasar, piyúunáida mamáalàacata cachàiníirica pía Dios íichatá. Pidé píiraca uva* ituní ipuíri Dios yàasu bacàa irícuíse natéeyéicaté Dios yàasu templomi* irícuíse. Pidé picàlidaca pìasu cuwáinái ìwaliwa cayábáanáté nía Dios íicha. Càmita píalíawa Dios icùaná macái cáli. Iná idé itànàaca pirí yáara tàacáisisca. Iiméeriquéera, "Iputàacawéera, Ipésaidacawéera, Iseríacawéera". Yáara tàacáisi "Iputàacawéera" íimáanáca "Dios idéca iputàaca càsimalénà èeripiná picùaca pìasu cáliwa quirítá". Mesúnamáita pìasu cáli càmita cachàininica áibanái íichani. Yáara tàacáisi "Ipésaidacawéera" íimáanáca "Dios íináidacawa piwali càide iyúwa asianái ipésaidacaalí ituínási, Dios yáalíacawa piwali càmíná iwàwa pía". Yáara tàacáisi "Iseríacawéera" íimáanáca "Naseríanica pìasu cálida náí Media yàasu cáli mìnánái, Persia yàasu cáli mìnánái nacái" --íimaca yái Danielca.

Yáté catáca úwinái inúaca rey* Belsasar. Néese Media yàasu cáli mìnánái, Persia yàasu cáli mìnánái nacái nawàlùacawa Babilonia iyàcalená néré nacùacaténá Caldea yàasu cáli mìnánái. Yá namàaca Media yàasu cáli néeséeri Darío icùaca néré nía.

Daniel en el foso de los leones
(Daniel 6)

Rey* Darío imàacaca áibanái icùanápiná yáapicha yàasu cáliwa, nayúudàacaténáni. Daniel nacái icùaté cáli náapicha. Cayába yáwanái Daniel icùaca áibanái

íiwacanánái iicha, íná rey* Darío íináidacawa imàacáaná-piná Daniel áibanái íiwacalinápiná. Iná áibanái íiwacanánái báawa naicáca Daniel. Yá nawàwa naicáca abéeri báawéeri Daniel imànínáca nacháawàanápiná rey* Darío irítáni. Canáta naiquéeri imànica máinícáiná Daniel icùaca cayába nía. Néese náináidawa náibàanápináni, isutácáiná Dios másibàawiría macái èeri imanùbacata. Iná nàalàaca rey* Darío ichùulianápiná macái wenàiwica cài, "Canácata náaliméeri nasutáca áiba rey* Darío iicha abéeri quéeripiná. Nasutácalí níawa áibatá, yá iwàwacutá wáucaca leonnái* cháwi quíiréeyéi nacáiyei ibànalículé nía". Yá casíimáica máiní iwàwa yái rey* Daríoca, cachàiníiricáiná iicáca yáawawa. Càmita quéwa yáalíawa Daniel yùuwidenái iwàwáaná náibàaca Daniel. Daniel isutáca yàacawa Dios másibàawiría macái èeri imanùbaca mamáalàacata càide iyúwaté idéená imànica. Ewita yéemiacáaníta yái rey* itàacái, Daniel isutáca Dios mamáalàacata. Néese yùuwidenái iicácani, yá nacháawàaca rey* iríni. Rey* Darío yáalíacaalí Daniel idéená isutáca Dios méetaculéta rey* íicha, yá máiní achúmaca rey* Darío iwàwa Daniel ìwali. Càmita iwàwa yùuwichàidaca Daniel, quéwa idéca ichùuliaca cài íná iwàwacutá imàacaca yàasu wenàiwicawa yúucaca Daniel leonnái* cháwi quíiréeyéi nacáiyéi yèewiré càide iyúwaté íimáaná. Yá íima Daniel irí:

--Cawàwacanáta Dios icùaca pía, yái pisutéerica --íimaca yái rey* Daríoca. Néese yàasu wenàiwica yúucaca leonnái* cháwi nacáiyéi ibànalículéni, yái Danielca. Yá nabàliaca utàwi inùma íba manuíri iyú néré. Yá nachànàidaca rey* íipidená néré ipíchaná áibanái imusúadaca néese Daniel. Néese catácaalí càmita rey* Darío yéewa iimáca íináidacáináwa iwàwawa táiyápinama Daniel ìwali.

Néese amalácaalí àniwa rey* Darió ipiacawa utàwi
néré. Yá imáidaca Daniel irí:

--Pía Daniel, ¿Diossica idé icùaca pía, yái
pisutéerica? --íimaca yái reyca*.

--Jáa. Dios idéca ibànùaca yàasu ángelwa* nùatalé.
Càmita imàacata cháwi iyáaca núa. Dios idé icùaca núa
càmicáiná numàni báawéeri --íimaca yái Danielca. Yásí
casíimáica iwàwa rey* Darioca. Yá ichùulìa yàasu wenài-
wicawa namusúadáanápiná Daniel utàwi irícuíse. Iná

namusúadani, yá canácata icháuná. Néese rey* Darío ichùuliá náucáanápíná Daniel yùuwidenái utàwi iriculé, náapicha nacái níái yàacawéeyéiná, néenibe nacái canánama. Yásí cháwinái ipisìa náinatabàa, yá namàdáidaca nainá ipíchatàacá nacaláacawa cáli iwéré. Néese rey* Darío ichùuliaca wenàiwica àniwa. Yá íimaca cài:

--Macái iwàwacutá nàaca Dios icàaluíniná, yái Dios cáurica, Daniel isutéerica yáawawa --íimaca yái rey* Daríoca.

Profecía de las setenta semanas

(Daniel 9-12)

Yáta idàbanáta camuíquéi rey* Darío icùacaalítécáwa, yái profeta* Daniel iléeca iyaca Dios itàacái. Yá íináidacawa ìwali profeta* Jeremíasmi itànèericaté. Jeremías itànàacaté iwàwacutáanápíná israelitanái* nàyaca setenta namanùbaca camuí néré, néese nèepùanápináwa nachùniacaténá Jerusalén iyàcalená, cài itànàacaté profeta* Jeremiasmica. Idécalí Daniel iléecani, yá imàacaca íichawa iyáacaléwa isutácaténá Dios. Yá íima Dios irí:

--Pía Dios pimàaca piwàwawa íicha yái báawéerica wamàníirica, wía israelitanáica*. Pimàaca wàyaca wàasu cáli nérétawa àniwa. Núalíacawa pidéca piùwichàidaca wía israelitanáica* càide iyúwa Moisésmi icàlidáanáté wàawirináimi irí. Núalíaca nacáiwa pidéca piùwichàidaca wía wadécainá wawènùadaca píicha wáiwitáisewa --íimaca yái Danielca Dios irí. Néese Dios ibànùa Daniel yàatalé abéeri ángel* íipidenéeri Gabrièl icàlidacaténá Daniel irí càinápinácaalí iyáaná áiba èeriwa. Yá íima Daniel irí:

--Setenta namanùbaca semana idènièyéica siete namanùbaca camuínama ichàbéeyéipináwa ipíchawáise

imáalàacawéi yái èerica. Yái èeripináca wenàiwica namàaca náichawa namànica nabáyawanáwa. Yánica macáita èeri mìnánái namànica cayábéeri mamáalàacata càiripináta. Macái tàacáisi níái profetanáimi* icàlidéeyéicaté iyáanápiná càide iyúwaté nacàlidáanáté. Yánica iyaca àniwa Dios yàasu templo* nasutácàalupiná mabáyawanéeri Dios. Mesúnamáitanica abéeri rey* ichùuliaca israelitanái* ichùniánápiná Jerusalén iyàcalená àniwa. Néese siete namánùbaca semana, sesenta y dos namanùbaca semana yáapicha, idènièyéica siete namanùbaca camuínama, ichàbéeyéipináwa àta Nacuèrinápiná yàanàacataléta, yái Náiwacalinápiná Dios ibànuèripináca nalí. Néese, sesenta y dos namanùbaca semana idénáami, nanuérripiná Náiwacaliwa, yánica nacái nàuwidenái imáalàidanica Jerusalén iyàcalená, Dios yàasu templo* nacái. Néesecáwa yái semana imáalàidáanápiná canánama, setenta semananácani, yásí nàuwidenái íiwacaliná imàníiripiná wawàsi manùbéeyéi israelitanái* yáapicha. Bamuchúamicaalí yái semana iwalí, yái nàuwidenái íiwacali càmitanica imàaca nanúaca napiranáwa sacrificio* piná Dios irí. Yái íiwacaliná máiníiri báawa íwitáise, ichùulièripiná namànica máiní báawéeri Dios yàasu templo* irìculé, altar* idaní iyéerica mawiénita irí yái mabáyawanéeri Dios iyacatáica. Néese imáalàacaalíwa yái semanaca, yánica Dios imàacaca èeri mìnánái nàuwichàacawa càide iyúwa idéená íináidacawa iwalí, yái èeri imáalàacatáipináca --íimaca Daniel irí yái ángelca*.

Néese àniwa Persia yàasu cáli mìnánái íiwacali rey* Ciro icùacaalíté, Dios imàacaca Daniel iicáca áiba yéenáwanási nacáiri. Máiní cáulená Daniel íicha yéemiérica, càmita yáalíawa càinácaalí íimáaná. Iná Daniel isutá Dios imàacáanápiná yéemiacani. Yásí Dios ibànuá ángel* icàlidéeripiná Daniel iríni. Quéwa yái ángel* càmita yáalimá ichàbacawa demonio* íicha, yái demonio*

icuèrica Persia yàasu cáli. Napéliaca másiba semana. Néese abéeri ángelnái* íiwacaliná cachàiníiri íipidenéeri Gabriel yàanàaca iyúudàacaténá quéechéeri ángel*. Yásí imawèniaca demonio*. Néesesí yái ángel* yàanàaca Daniel yàatalé. Yá íima Daniel irí:

--Máiní cáininá Dios iicáca pía, Daniel, íná iwàwacutá péemìa cayábani, yái nucàlidéeripináca píri. Nàyáanápiná báinúaca nacuèrinánái rey* Ciro yáamirì-cubàami. Yái báinúacáanáca nacuèriná máinínica càasucani, cachàini íiwitáise nacáiwa. Quéwanica icùacaalípiná yàasu cáliwa, abéeri úwisàiri Grecia yàasu cáli néeséeri imawèniacani. Yá icuèripiná cáli yáamiricubàami. Yái úwisàiri idécaalí inúaca macáita yùuwidenáiwa, yásínica yéetácawa. Méenibéericáináni, yásínica áibanái nasería nàwaliwáaca yàasu cálimi báinúacawacapiná yèewi. Yánica báinúaca asìanái icùaca yàasu cálimi. Yái Siria yàasu cáli íiwacali icùa yái cáli iyéerica norte iwéré Israel* yàasi cáli íicha. Yánica báawa iicáca Egipto yàasu cáli íiwacali. Néesenica Siria yàasu cáli mìnánái namànica úwicái Egipto yàasu cáli íipunita mamáalàacata. Aibaalínica Egipto yàasu cáli imawèniaca Siria yàasu cáli. Néesenica áibaalí Siria yàasu cáli imawèniaca Egipto yàasu cáli. Néese abéeri asiali inuéyéipiná manùbéeyéi wenàiwica, ichiwáidéeyéipiná nacái áibanái àta icùacata-léta Siria yàasu cáli. Néesenica imànica úwi Egipto yàasu cáli íiwacali íipunita. Yánica Egipto yàasu cáli imawèniacani, yái Siria íiwacali, íná yéewa calúaca báawanamani, yái Siria íiwacali. Néese yèepùacaalíwa Siria yàasu cáli néré, yá calúacani israelitanái* yáapicha. Yánica ichùulia yàasu úwináiwa nàanápináwa Dios yàasu templo* néré. Yá càmita namàaca israelitanái* inúa ipirawa quirínama sacrificio* iyú Dios irí. Uwinái imàninica báawéeri néré, yái càmíirica Dios imàaca wenàiwica imànica templo* irícu. Yái Siria yàasu cáli

íiwacali máini báawa íiwitáise. Aibanái israelitanái* abédanamata náiwitáise yáapicha, yái Siria yàasu cáli íiwacali. Yá namàni càide iyúwa iwàwáaná. Aibanáinica israelitanái* quéwa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yánica namànica úwi íipunita, yái Siria yàasu cáli íiwacalica. Néese áibaalí tàacáwa, yá yéetácawa. Néese yái ángel* íipidenéeri Miguel yáta icuèri israelitanái* yàanàaca néré. Néesenica áibañai nawàwa namàni úwi israelitanái* íipunita quéwanica Dios iwasàaca israelitanái* yùuwichàacáisi íicha. Aibaalí àniwa yéetéeyéimiwa yèepuèyéipiná cáucawa. Aibanáinica nàyaca Dios yáapicha càiripináta. Aibanáinica nacái yùuwichàacawa càiripináta --íimaca Daniel irí yái ángelca*.

Otra profecía de Isaías
(Isaías 40-66)

Yái profeta* Isaías itànàaté Dios itàacái cuyàluta irícu. Yá itànàaca tàacáisi nalípiná níái yèepuèyéipiná-cawa Babilonia iyàcalená néese Jerusalén iyàcalená nérépiná. Yá íimaca nalí:

--Dios ichùuliaca nucáucáidáanápinácué piwàwa, píacué israelitanái*. Pidécué piuwichàacawa pibáyawaná iwalíise. Abéeri wenàiwica imáidéeripiná aléde canácatalé yàcale. Iiméeripiná, "Puchùniacué píiwitáisewa irípiná Wáiwacali, yàanèeripiná wàatalé, peebáidacaténácué itàacái. Iwàwacutácué macáita piwènùadacué píiwitáisewa pibáyawaná íichawa. Yánica macáitacué piicáca yái Dios ibànuèrica walí, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàidacáisi íicha", cài íiméeripiná. Néese macái èeri mìnánái naiquéeripiná cayábacájáni. Wenàiwica nàyaca achúma èerita meedá càide iyúwa íiwinási, quéwa Dios itàacái iyéeri càiripináta. Píacué wenàiwica icàlidéeyéi Dios itàacái Jerusalén mìnánái irí, iわwacutácué píriríacawa

dúli íinatalé picàlidacaténácué nalíni cachàiníiri iyú. ¡Máiní cayába waicáca nàanàanáca, níái itéeyéica walí tàacáisi cayábéeri! Picàlidacué Judá yàasu cáli mìnáná irí Dios iyáaná náapicha. Yàanàanica icuèripináca nía. Icuèripiná israelitanái* càide iyúwa abéeri asiali icùaná ipira ovejanáiwa* --íimaca nalí yái Isaíasca. Néese íima nalí àniwa:

--Diosta máiníiri cachàiníirica, máiníiri cáalíacáica nacái. Diosta manuíri íicha èeriquéi. Diosta quéwa càmíiri càide iyúwa ídolo* cuwáisàiri yéenáwaná wenàiwica imàníirica. Neemá àicu yéená quichái iyú. Aiba yéená iyú namànica ídolo* nàasu cuwáisàiripináwa, nasutéeripiná níawawa íicha. Càmíiyéi yálíawa málíawáiséeyéica nía meedá. Níái ídolo* càmíiyéi yéewa yèepunícawa, íná càmita yéewa nayúudàaca wenàiwica. Dios quéwa máiníiri manuíca íicha èeriquéi. Canáta áiba inacáiri. Picácué píima Dios iwalí càmíiná iicáca wía. Càmíiri cadapùleta. Yéemìa macáita. Weebáidacaalí itàacái, yánica ichàiniadaca wía chamàlecaalí wía --íimaca yái Isaíasca. Néese, Dios íimaca:

--Iwàwacutátá macái èeri mìnánái yàaca nucàaluíniná nucùacáiná macái èeriquéi. Quéwa cáininá nuicáca israelitanái* áiba cáli mìnánái íicha. Nudé nùwacáidaca nía macái cáli íicha nàasu cáli nérépináwa. Yá núumaca nàwali nùasu wenàiwicaça nía --íimaca yái Diosca. Néese Dios íimaca israelitanái* irí:

--Picácué cáalu pía, núacáinátacué píapicha. Núata iyúudèerikuéca pía. Yái èerité, piwàwacutácatáicué nuyúudàaca pía, yásícué nuémiaté pisutáaná nuícha. Yácué nuyúudàacaté pía, yái èerité piwàwacutácatáicué nuwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàidacáisi íicha. Yánica nùuwichàidaca macáita níái imàníiyéicuéca pirí báawéeri. Ewitacué másibacáanítacué pía meedá, yá máinícué

nuyúudàaca pía --íimaca yái Diosca. Néese àniwa Isaías íimaca:

--Abéechúa manacàu càmíichúacáwa iduìca asiàli, úata idéricuichúapináwa, yánica umusúadaca abéeri sumài. Néese, namàníiripiná íipidená Emanuel, íiméeriquéera "Dioscata wáapicha" --íimaca yái Isaíasca. Néese Dios íimaca àniwa:

--Yácata nùasu wenàiwica íibaidéeri nulí, nudéeri nuedáca íibaidáanápiná nulí. Yácata nuwàwéeri, yácata casíimáiri nuicáca. Iyéeripiná irí Espíritu Santo, icàlidanica nutàacái càmíiyéi israelitanái* irí. Càmitanica icuíséeri nía, càmitanica yéemíanícawa, càmitanica caluéri íiwitáise. Imàníiripiná canánama irí cayábéeri, iiquéeripiná nacái napùalé quirítá. Níái càmíiyéi israelitanái* neebáidanica itàacái, icuèyéipiná nacái nía --íimaca yái Diosca. Néese Dios yàasu wenàiwica íimaca:

--Espíritu Santo, yái Dios ibànuèrica nulí, yáta yàacawéerida núa, idécainá ichùuliaca nucàlidáanápiná cayábéeri tàacáisi nalí níái catúulécanéeyéica. Idéca ibànuaca núa nuwasàanápiná nía Dios yàasu yùuwichàidacáisi íicha, catuícaténá namànica níái matuýéica, nucàlidáanápiná nalí Dios iwàwáaná iyúudàaca nía siùcade --íimaca yái Dios yàasu wenàiwicaca. Néese Dios yàasu wenàiwica íimaca walí àniwa:

--Macáitacué pía iwàwéeyéica picáuca càmíiri imáalàawa, aquielécué nùatalé, peebáidacué nutàacái, càide iyúwa abéeri macàléeri iwàwa iiráaná úni --íimaca walí yái Dios yàasu wenàiwicaca. Néese Dios íima yàasu wenàiwica iríwa:

--Nudéca nuedáca pía péewáidacaténá nía, càmíiyéi israelitanái*, càide iyúwa abéeri camalási icànaaná nàwali, picàlidáanápiná nalíni, iyúwa nuwàwáaná nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàidacáisi íicha, macái èeri mìnánai iyéeyéica macái cálí déecuíséeyéi --íimaca yái Diosca.

Aibaalí Isaías íima Dios yàasu wenàiwica ìwali:

--Ichùnìaca wía, wía machawàaquéeyéica, yeedá wáicha úláicái --íimaca yái Isaíasca. Néese àniwa Isaías íimaca ìwali, yái Dios yàasu wenàiwicaca:

--Natéca nanúawani, càide iyúwa nanúaná sacrificio* iyú abéeri napìrawa oveja*. Níái quéwa imànifyéica irí báawéeri, càmita itàaní nalí, càmita nacái icuísá nía. Náicáaní iquíniná, càmita namàaca icàlidaca iináwanáwa. Canácata itaquénáipiná, nadécainá nanúacani. Yèepùada icáucawa yéetáanápináwa. Nàuwichàida báawéeyéi yáapichani, éwita yùuwichàacáanítawa manùbéeyéi ibáyawaná ìwali --íimaca yái Isaíasca. Aibaalí àniwa Dios íima yàasu wenàiwica ìwaliwa:

--Càide iyúwa abéeri wenàiwica yeedáaná cayábéeri íba manuíri idàbacaténá imànica capìi dàalanama, càita nacái nubànuèripiná israelitanái* irí abéeri nacuérinápiná máiníiri cayábaca. Níái yeebáidéeyéica itàacái, níacata iyéeyéipiná cayába. Quéwanica, áibanái càmíiyéi yeebáida itàacái, nayúunáidanica mawèníirica meedátáni, càide iyúwa áibanái náináidáaná abéeri íba ìwali báawacatáni, capìi pinátá, yá nacái náucaca méetaculéni. Néese àniwa náuwàacawa ìwalíise, yái íbaca náuquéerica, yásí nàuwichàacawa. Càita nacái nùuwichàidéripiná níái càmíiyéi yeebáida itàacái, yái nacuérinápináca nubànuèripiná israelitanái* irí --íimaca yái Diosca. Néese àniwa Isaías íimaca israelitanái* irí:

--Yái Jehová báisíirita Diosca. Yánica yùuwichàidaca macái wenàiwica yèeyéica cuwáinái icàaluíniná, ídolo* nacái. Jehová, yáta abéerita Dios, canáta áiba --íimaca yái Isaíasca. Néese Dios íimaca nalí:

--Ewitacué pía israelitanái* pidécáanítacué piwènùadaca píiwitáisewa nuícha, yánica numàacacuéca nuwàwawa pibáyawaná íicha nulípináwa. Yánica numàacaca unía yúuwàacawa pìasu cáli ìwalicué. Nubànùa nacái Espíritu

Santo yàacawéeridéeripinácué pía. Yánica numàacacuéra pirí Jerusalén iyàcalená caináwanéeri àniwa. Yánica numàacaca rey* Ciro imànica càide iyúwa nuwàwáaná, éwita càmicáaníta yáalíawa nùwali. Icùacaalípinácawa, yánica imàacacué pèepùacawa Jerusalén iyàcalená néré àniwa. Yánica pichùniacuéra nùasu templo* àniwa. Néesenica nùuwichàidaca Caldea yàasu cáli mìnánái, namànicáinátécué pirí báawéeri, máinícáiná nacái cachàiniíri naicáca níawawa --íimaca yái Diosca. Néese àniwa Dios íimaca:

--Nùasu wenàiwica iyanica cayába. Yánica máiníiri iwàwacutácawa. Manùba cáli mìnánái cáalu nawàwa naicácani, naicácáiná áiba wawàsi càmíiri nadé néemiacá iináwaná iwalí. Báawéeri iicácanawéera, nadécáiná nàuwichàidaca báawanamani, íná yéewa càmitanica cài iicácanáwa quirínama iyúwa wenàiwica. Macáitanica báawa naicácani. Nayúunáida nacái mawènífíricatáni. Yánica yùuwichàacawa báawanama --íimaca yái Diosca. Néese Isaías íimaca nalí:

--Yánica Dios yàasu wenàiwica yùuwichàacawa wabáyaná iwalí, ipíchaná Dios yùuwichàida wía. Yánica nanúacani wabáyananá iwalíise. Yùuwichàanica wàwalinápíná Dios yàasu yùuwichàidacáisi. Inánica idécáiná yùuwichàacawa wabáyananá iwalí, yásínica Dios imàacaca iwàwawa wabáyananá íicha. Macáita wía wadéca wamànica báawéeri, quéwanica Dios imàacaca yùuwichàacawa wabáyananá iwalíise. Yánica masànanacatanica, yá yùuwichàacawa wiúta. Nanúanicájáni, éwitanica càmicáaníta idé imànica báawéeri. Néescáwa macáitanica náalíawa iwalí idéená icàlidaca nalí báisíiri iyúni. Yéetéeripináwa wàwalinápíná, ínánica Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyananá íicha --íimaca yái Isaíasca. Néese Dios íimaca àniwa:

--Macáitacué pía iwàwacutéeyéica, iwàwacutácue pisutáca nuícha, yásínica nucùacuéra pía. Píacué wenàiwica càmíiyéica yeebáida nutàacái, éwita píibaida-

cáanítacuéca cachàiníiri iyú, càicáaníta canáca pirí iwèni. Quéwacué peebáidacaalí nutàacái, yásínica numàa-
cacuéca piyaca cayába. Yánica numànicuéca píapicha abéeri wawàsi càiripináta. Cáininánica nuicácuéca pía mamáalà-
cata. Píacuénica yéewáidéeyéi macái èeri mìnánái nùwali --íimaca yái Diosca. Néese Isaías íimaca nalí:

--Yàacawéeridacué pía mamáalàacata. Yánica imàacaca iwàwawa ibáyawaná íicha, yái iwènùadéerica íiwitáisewa báawéeri íicha yeebáidacaténá Dios itàacái. Dios càmita imàni càide iyúwa waináidáanáwatá. Imànica cayábéeri yáwanái íichéi waináidáanácawa. Icalidacaalí càinápiná-
caalí iyáaná, yásí iyaca càide iyúwa icàlidáanáté --íimaca yái Isaíasca. Néese Isaías íimaca nalí àniwa:

--Dios íimaca iwàwacutáaná wamànica abéerita yái cayábéerica. Iwàwacutá nacái wayamáidacawa yái èeriquéi wayamáidacatáicawa. Diosnica icùaca níái càmíiyéica israelitanái*, níái cáininéeyéica iicácani, neebáidacaalí nacái itàacái. Nálimá nanúaca napìrawa nàacaténá Dios icàaluíniná yàasu templo* néré. Yánicájái temploca* macái wenàiwica isutácaalu Dios --íimaca yái Isaíasca. Néese Dios íimaca àniwa:

--Aibanái israelitanái* nachiwáidaca níawawa, càide iyúwa nàaca nucàaluíninátá, quéwa imàniyyéi báawéeri nàasu wenàiwica iríwa. Iwàwacutácué pimànica cayábéeri wenàiwicanái irí, catúulécanácué piicáca níái càmíiyéi càasu. Picácué piaca nucàaluíniná pichiwa iyúwa --íimaca nalí yái Diosca. Néese Isaías íimaca àniwa:

--Dios iyúudèeripiná yàasu wenàiwicanáiwa cayába, quéwanica imàaca néetácawa níái cabáyawanéeyéica yèeyéica Dios íicha cuwainái icàaluíniná. Aiba èeripiná macái wenàiwica iyéeyéipiná matuíbanái mamáalàacata. Yánica èeriquéi cháwi iyáaca iyáacaléwa masicái pírái yéenibe yáapicha matuíbanáita. Canácatanica imàníiri báawéerica --íimaca yái Isaíasca. Néese àniwa Dios íimaca:

--Numàníripiná macáita càide iyúwaté núumáaná David irí, numàacáanápiná abéeri itaquéerimi icùaca israelitanái* càiripináta --íimaca yái Diosca. Isaías nacái íimaca:

--Abéeri David itaquéerimi imichèeripináwa icùacaténá niái càmíiyéi israelitanái*. Yácasí neebáidéeripiná itàacái --íimaca yái Isaíasca. Néese Isaías íimaca:

--Yái iwasèeripiná israelitanái* nàuwidenái íichawa, yúucanica náicha nacái nabáyawaná --íimaca yái Isaíasca. Néese Dios íimaca àniwa:

--Níái wenàiwicaca càmíiyéité isutá núa, siùcata neebáidaca nutàacái. Nudéca numàacaca náalíacawa nùwali niái càmíiyéicaté isutáca natàaníinápiná nùapichatá --íimaca yái Diosca. Dios íimaca nacái:

--Nuéwáidacuénica péenibe canánama. Yásínica nàyaca máiní cayába --íimaca yái Diosca.

El decreto de Ciro

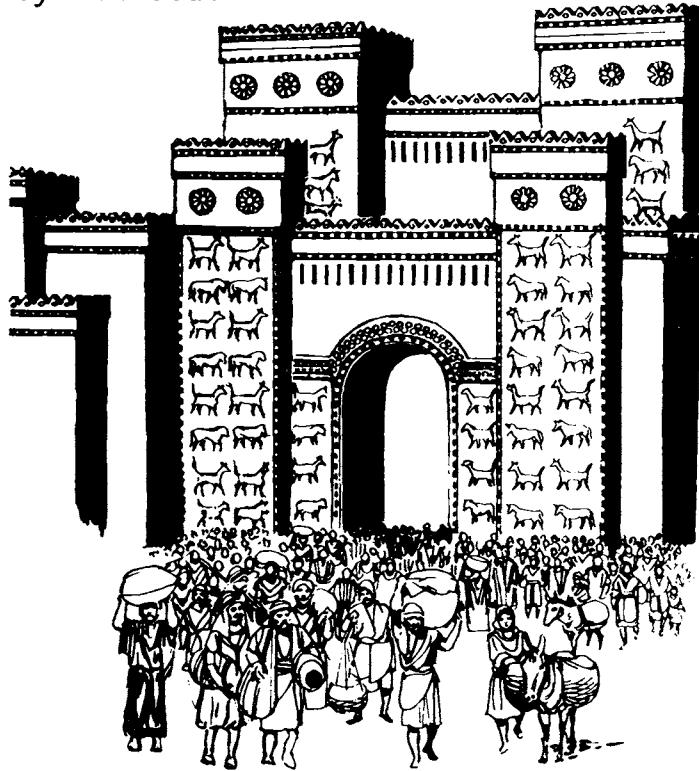
(2 Crónicas 36.20-23; Esdras 1-2)

Caldea yàasu cáli íiwacali rey* Nabucodonosor itécaté Judá yàasu cáli mìnanái Babilonia iyàcalená néré. Yá ichùuliaca náibaidaca irí càide iyúwa yàasu wenàiwica. Yá nàyacaté néré setenta namanùbaca camuí càmicáináté nadé namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yái profeta* Jeremíasmi idécaté icàlidaca nalí cài. Yá nàuwichàacawa càide iyúwa Jeremíasmi icàlidáanáté nalí.

Namáalàacaalítéwa niái setenta namanùbaca camuícá, niái Caldea yàasu cáli mìnanáimica càmíiyéi icùa èeri mìnanái quirínama. Níái Media yàasu cáli mìnanái, Persia yàasu cáli mìnanái náapicha nacùaca cáli náamiricubàami. Yá Persia mìnanái íiwacali íipidená rey* Ciro. Yái

idàbéeri camuíca rey* Ciro icùaca nía Dios imàacaca cáinináca Ciro iicáca níái israelitanáica*. Yá rey* Ciro itànàaca tàacáisi. Yá íimaca:

--Yái Dios cáuri idéca imàacaca nucùaca macái èeri mìnanái. Idé icàlidaca nulí nuchùulianápiná namànica yàasu templo* àniwa Jerusalén iyàcalená néeni. Iná numàaca macái israelitanái* iyéeyéica nùasu cálí íinata nèepùacawa Jerusalén iyàcalená néré. Yásínica namàni Dios yàasu templo* àniwa. Nuchùulia nacái macái iyéeyéica mawiénita Judá yàasu cálí irí nàanápiná nalí iyúwa nasutáaná namànicaténá Dios yàasu templo*, nanúacaténá nacái napìrawa Dios irí sacrificio* piná --íimacaté cài, yái rey* Ciroca.

Néese níái Judá itaquénáimi íiwacanánái, níái nacái Benjamín itaquénáimi íiwacanánái, sacerdotenái* nacái, levitanái* nacái nachùniaca nàasuwa nèepùacaténáwa nàaca namànica Dios yàasu templo*. Níái iyéeyéica mawiénita

nalí nàaca nalí cawènìiyéi nayúudàanápiná namànica Dios yàasu templo*. Rey* Ciro yèepùadaca israelitanái* íiwacali Zorobabel irí níái quírápieli, bacàa nacái rey* Nabucodonosormi itéeyéicaté Dios yàasu templo* irìcuíseme. Iná cuarenta y dos mil namanùbaca wenàiwica yèepùacawa Judá yàasu cáli néré. Aibanái néená iyamáacawa Jerusalén iyàcalená néré. Aibanái iyamáacawa yàcale irìcu, iyéeyéica Judá yàasu cáli íinata.

Comienza la reconstrucción del templo
(Esdras 3-6; Hageo 1-2)

Yá sietena quéeri irìcu yá camuica israelitanái* yèepùacatáicawa Judá yàasu cáli néré, yá nàwacacawa

Jerusalén iyàcalená néré. Yá namànica culto íipidenéeri Enramadas*. Yái sacerdotenáí* íiwacali Josué, yái nacái Zorobabel, Judá itaquénáimi íiwacali, namànica abéeri altar* nanúacaténá napiranáíwa Dios irí sacrificio* piná. Yá namànica altar* bàacháwalé templomi* íicha aléde iyacatalécaté manuíri altarmi*. Càité namànica altar* namànicaténá culto càide iyúwa Moisésmi icàlidáanáténi.

Néese áiba camuí àniwa Josué, Zorobabel nacái nachùuliaca wenàiwicanái imànínápiná Dios yàasu templo* àniwa. Nadécaalíté nàulùaca dàalanama naliadéeripináca íinata templo* iwainá, yá casíimáica máiní nawàwa. Yá namànica nasànawa nacántàaca nacái nàacaténá Jehová irí cayábéeri.

Aibanái wenàiwica iyéeyéica Judá yàasu cáli íinata càmíiyéi israelitanáí*. Yái Asiria yàasu cáli íiwacali-mité idécaté yeedáca nía áibanái cáli íicha nàyacaténá Judá yàasu cáli íinata israelitanáí* yáamiricubàami. Níai wenàiwica israelitanáí* yùuwidenáica. Yá nàanàaca Jerusalén iyàcalená neré nasàiwicacaténá israelitanáí* irí wawàsi. Yá náimaca:

--Wawàwa wayúudàacuéca pía nacái pimànica Dios yàasu templo* --náimaca nalí quéwa nachìwa meedá. Néese Zorobabel, Josuénáí nacái náimaca nalí:

--Càmita iwàwacutá càmíiyéi israelitanáí* imànica Dios yàasu templo*. Wawàwa wamànica wiatani càide iyúwa rey* Ciro ichùulianá wamànicani --náimaca nalí. Yásí israelitanáí* yùuwidenáí báawa nawàwa. Yásí nacutáca wawàsi nasàiwicacaténá nalí wawàsi ipíchaná namànica Dios yàasu templo*. Napáyáidaca Persia yàasu cáli íiwacanánáí nacàlidacaténá báawéeri tàacáisi israelitanáí* iwalí. Natànàa nacái cuyàluta rey* Artajerjes irí nacàlidacaténá nachìwawa càide iyúwa israelitanáí* iwàwáaná imànica úwi rey* íipunitatá. Yái rey* Arta-

jerjes icùaca Persia yàasu cáli rey* Ciromi yáamiricubàami. Rey* Artajerjes yéemìa nasutáaná, íná yéewa ichùuliaca israelitanái* namàacáanápiná namànica Dios yàasu templo* àta pucháibáaná rey* Darío icùacataléta Persia yàasu cáli.

Rey* Darío icùacaalítécáwa, Dios ibàñuaca yàasu profetanáiwa* Hageo, Zacarías nacái nacàlidacaténá israelitanái* irí tàacáisi. Yá Hageo íimaca Zorobabel irí, Josué irí nacái:

--Píacué israelitanái*, pitàaní mamáalàacata càmíná iwàwacutá wamànica siùcade Dios yàasu templotá*. Quewacué pidéca pimànica picapèewa cayábanama. Iná yéewa Dios càmita idé imàacaca unía yúuwàacawa pibànakale iwalicué. Yásicué càmita piya cayába. Canáca máiní cayába pibànakale, canácué cayába piyáacalé. Canácué cayába pibàlecué nacái. Inácué pìa peedáca àicu pimànicaténácué Dios yàasu templo* --íimaca nalí yái profeta* Hageoca. Néese Zorobabel, Josué nacái néemiacaaalíni, yá cáaluca nía. Yá profeta* Hageo íimaca nalí:

--Picácué cáalu pía, Dioscáiná iyúudàacué píawa --íimaca nalí yái Hageoca. Néese Dios iyúudàaca nía nèepùacaténá namànica yàasu templo*. Yásí maléená èeri idénáami, yá macáita idàba náibaidaca àniwani.

Néese áiba quéeri tàacá àniwa, Dios yàaca profeta* Hageo irí áiba tàacáisi icáucáidacaténá israelitanái* nawàwa. Yá Dios íimaca nalí:

--Yáara pimàníricuéca càmita idé càicani iyúwaté áiba quéechéeri templomi*. Quewacué picá cáalu pía. Núatanica iyéeripiná chái. Yáara templo* cayábéerinica íichéi quéechéerimica --íimaca nalí yái Diosca.

Néese pucháiba quéeri idénáami, Dios yàaca profeta* Hageo irí áiba tàacáisi wenàiwicanái irípiná. Yá icàlidaca nalí Dios imàacáanápiná nàyaca cayába nadécainá nèepùa namànica yàasu templopiná*. Aibaalí àniwa Hageo

icàlidaca nalí abéeri tàacáisi Dios inùmalicuise, iwalí yái èeripiná Dios imáalàidacatáipiná macáita. Dios íima nalí cài:

--Abé yàawiría quirítanica, numàaquéeripiná cáli icusúacawa. Càmitanica abéerita cáli icusúacawa, néeni numàaquéeripiná capiraléeri cáli icusúacawa nacái --íimaca nalí yái Diosca.

Israelitanái* imànicaalítécáwa Dios yàasu templo*, áiba nàuwidenái, Persia yàasu cáli íiwacanánái nàanàaca néré. Yá náimaca israelitanái* irí:

--¿Cainácué ichùulia pimàníinápiná Dios yàasu templo* àniwa? --náima israelitanái* irí.

--Rey* Ciromita, yácata ichùulierité wamànica templo* --náimaca níái israelitanáica*. Iná nàuwidenái nabànùaca cuyàluta rey* Darío irí yái icuèrica Persia yàasu cáli. Nasutá néemìawani náalíacaténáwa báisícaalí idé rey* Ciromi ichùuliaca israelitanái* imànica Dios yàasu templo* àniwa. Néese israelitanái* nacùacaalíté néemìawa tàacáisi, náibaidaca mamáalàacatani, Dioscainá iyúudàa níá. Rey* Darío iléecaalí yàasu bàaluisàimi cuyàlутawa, idènièrica nàawirináimi itàacái, yá yàanàaca tàacáisi rey* Ciromi itànanáté. Iná rey* Darío itànanàaca israelitanái* yùuwidenái irí cuyàluta. Yá íimaca nalí:

--Pimàcacué namàníquéi Dios yàasu temploca*, níái israelitanáica*. Piacué nacái nalí plata, yàacàsi nacái piyúudàacaténácué níá. Càmicaalícué peebáida nutàacái, yásí nùasu úwináí nabàlùadanica picapèericulécué abéeri àicu catuíréeri ipùata chènuniré. Yánica namudùacué pía àicu ipùata iyú chènuniré --íimaca nalí yái rey* Daríoca. Càité israelitanái* yùuwidenái iwàwacutáté nayúudàaca níá. Càitaté nadéca namànica templo* níái israelitanáica* yái seinsná camuí idénáami rey* Darío icùacaalíté Persia yàasu cáli.

Nadécaalí namànicani, níái israelitanái*, yá namànica culto manuíri namàacáanápiná méetauculéeri yái temploca* Dios irípiná. Nanúa madécaná napírawa sacrificio* iyú Dios irí. Yásí casíimáica nawàwa macáita. Néese nachùulia sacerdotenái*, levitanái* nacái nacùanápiná templo* càide iyúwa Moisés ichùulianátē namànica. Néese áiba camuí tàacáwa namàni culto íipidenéeri Pascua*. Yásí casíimáica nawàwa macáita Dioscáiná idéca iyúudàaca namànica yàasu templo* àniwa.

La profecía de Zacarías
(Zacarías 1-14)

Yái camuíca profeta* Hageo icàlidacaalíté Dios itàacái israelitanái* irí, yá profeta* Zacarías icàlidaca nacái Dios itàacái nalí. Yá fíima nalí Dios inùmalicuíse:
--Wawènùadacaalí wáiwitáisewa Dios irí àniwa, yánica iyúudàaca wíawa. Càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa wàawirináimi imànínátē. Nadété néemiacá profetanáimi* icàlidáanátē nalí, namàacáanápiná náichawa namànica báawéeri, quéwa càmita neebáidani. Inátē Dios yùuwichàidaca nía. Imàacaté báawéeri yúuwàacawa nàwali càide

iyúwa icàlidáanáté nalíni. Néese náalíacawa nàwaliwa cabáyawanáca nía íná yéewa iwàwacutá nàuwichàacawa --íimaca nalí yái Zacaríasca, Dios inùmalicuíse.

Néese Dios yáasáida profeta* Zacarías iicáwa yéenáwanási nacáiri càinácaalí iyáanápiná àiba èeriwa. Abéeri yéenáwanási nacáiri yáasáidaca càinácaalí Jerusalén iyàcalená iyáanápiná. Yá cayábanamapiná àniwani. Profeta* Zacarías icàlidaca nalí nacái ìwali, abéeri nacuèrinápiná. Yá Dios íimaca Zacarías irí:

--Picàlida Sión iyàcalená mìnanái irí, níái iyéeyéica Jerusalén iyàcalená irícu, "Piicácué, píwacalicué yàanàaca piatalé, cáimiétaquéeri, càmíiri canùmase, yàanàa matuíbanáiri iyú, éeréeri iyú. Yàanàaca ùuculiri burro ínata, yái pírái ìiri yèepunídéerica wenàiwica yàasu", cài píima nalí --íimaca yái Diosca. Néese àniwa Dios íimaca yàasu wenàiwica ìwaliwa:

--Nunúanica yái icuèrica nupíra ovejanái*, néesenica nupíra ovejanái* naméeràacawa --íimaca yái Diosca. Néese àniwa Zacarías íimaca nacái:

--Níái Jerusalén iyàcalená mìnanái naicáidanica irí, yái asialimi nadéericate nasutàaca, yásínica náicháanínica íininámi ìwali, cài ide iyúwa wáicháaníná abéerita wàirimí iwalíwa --íimaca nalí yái Zacaríasca. Aibata àniwa Zacarías íimaca:

--Quéwanica Dios imàaquéeripiná iwàwawa israelitanái* ibáyawaná íicha. Yánica yeedáca macái ídolo* cuwáinái yéenáiwana Judá yàasu cáli íicha. Yánica ibàlùacawa dúli ipùata irìcu, yái dúli íipidenéerica Olivos aceituna* inàlima. Yánica yái dúli Olivosca ibacácawa yèewiwa. Yánica Dios icuèripiná macái èeri mìnánái. Yánica yùuwichàidaca macáita israelitanái* yùuwidenái --íimaca nalí yái Zacaríasca.

Ester es elegida reina
(Ester 1-2)

Rey* Asuero icùacaalíté Persia yàasu cáli, imànica abéeri fiesta manuíri. Yá imáidacaalíté yàacawéetúawa Vasti, càmita uwàwa ùanàaca néré. Yásí máiní calúaca úapichani, yái rey* Asueroca. Iná yéewa yàasu wenàiwica cálíacáiyéi yàalàaca rey* icutáanápiná áibata wàlisàu yàacawéetúapináwa Vasti yáamiricubàa. Yá náimaca irí:

--Iwàwacutá piúcaca úa càmicáiná umàni iyúwa piwàwáaná, yásí macái inanái nàaca naníri íimiétacanáwa --náimaca irí. Yásí cayába rey* Asuero yéemiacani. Yá ichùulìa yàasu wenàiwicanáwa nacutáanápiná madécaná manacànái cayábanaméeyéi iicácanáwa natécaténá nía rey* yàatalé, yéewanápiná yeedáca iríwa nèewíise abéechúa wàlisàu yàacawéetúapináwa.

Yái rey* Asueroca idèniaca icapèe manuíriwa Susa iyàcalená néeni, yái yàcale iyéericate Persia yàasu cáli íinata. Iyaté Susa iyàcalená néré abéeri israelita* íipidenéeri Mardoqueo. Yái Mardoqueo idé icùaca yéenásàatúanáwa íipidenéechúa Ester idéechúa yáanirináimi yéetácawa uícha, íná yéewa Mardoqueo icùaca úa càide iyúwa íiduwa. Cayábéechúa uicácanáwa úái Esterca. Yá rey* Asuero yàasu wenàiwicanái itéca úa rey* icapèe néréwa madécaná áibanái manacànái úapicha. Néese yái

icuèrica manacànái càmita yáalíawa ùwali israelitanái* yéenáca úa, Mardoqueocáiná idéca yàalàaca úa càmíinápинá ucàlida uináwanáwa israelitáaná* úa. Néese natécaalí Ester rey* Asuero yàatalé, yá cayába iicáca úa áibanái manacànái íicha. Yá yeedáca iríwa úa wàlisàu yàacawéetúapináwa. Quéwa càmita yáalíawa israelitanái* yéenáca úa.

Mardoqueo y Amán

(Ester 3-4)

Aibaalí tàacáwa Mardoqueo yéemiada pucháida rey* yàasu úwinái íiwacanánái natàaníca nanúanápинá rey* Asuero. Yásí Mardoqueo icàlidaca Ester iríni. Yá ucàlidaca rey* Asuero irí Mardoqueo idéená yàanàaca áibanái iwàwéeyéica inúaca rey*. Néese rey* Asuero isutáca

yáalíanápiná báisícani. Yá báisícani. Iná yéewa ichùulliaca úwinái idacùanápiná nacanápi iwalíise níái pucháiba cabáyawanéeyéica néetácaténáwa. Yá rey* Asuero yàasu wenàiwica itànàaca nacái Mardoqueo iináwaná rey* Asuero yàasu cuyàluta irìcu, iyúwa Mardoqueo icháawàaná rey* Asuero irí yùuwidenái naináwaná iwalí.

Néesecáwa cayábaca rey* Asuero iicáca abéeri yàasu wenàiwicawa nèewi íipidenéeri Amán, abéeri Agag itaquéerimi, yái Agagmi rey* Saúlmi càmíiri iwàwa inúaca bàaluíté, càide iyúwaté Dios ichùulianá Saúlmi inúacani. Yá rey* Asuero imàacaca Amán icùanápiná manùbéeyéi wenàiwica. Yá rey* Asuero ichùuliaca macáita nabàlùanápináwa nàului iyúwa Amán idaní càide iyúwa cuwáisàiri, yái Amánca. Yá macáita namànica cài, abéerita Mardoqueo càmita iwàwa imànica cài, càmicáiná Dios imàaca israelitanái* nàaca wenàiwica icàaluíniná Dios íicha. Amán yáalíacaalíwa Mardoqueo iwalí, yásí calúaca yáapichani. Yá Amán iwàwa inúaca Mardoqueo, macái israelitanái* nacái. Iná yéewa Amán ichùuliaca áibanái yúucaca suerte* nacutácaténá abé èeripiná nanúanápiná israelitanái*. Néese Amán yàacawa rey* Asuero yàatalé. Yá íimaca rey* irí:

--Iyaca áibanái wenàiwica yaawiría chái piasu cáli íinata càmíiyéi yeebáida iyúwa pichùulianá. Iná iwàwacutátá néetácawa canánama --íima icàlidaca ichiwawa yái Amánca. Néese rey* Asuero íimaca Amán irí:

--Pìa pitànàaca manùba cuyàluta macái nùasu wenàiwicanái irí, nanúanápiná níái áibanái wenàiwicaca canánama --íimaca yái rey* Asueroca. Yá iwatàaca Amán irí yàasu anillowa, yá yàaca Amán iríni. Yái anilloca idèniaté rey* Asuero íipidená yéewanápiná Amán ichànàidaca rey* Asuero íipidená cuyàluta irìcu. Iwàwacutá macái wenàiwica yeebáidaca iyúwa Amán ichùulianá nía, cuyàlutanáiná idèniyéi rey* Asuero íipidená. Iná yéewa Amán ibànùa cuyàluta macái cáli íiwacanánai irí, níái cáli rey* Asuero icuèyéicaté. Amán ichùuliaca nanúanápiná macái israelitanái* yái èerica yeedéerica suerte* iyú. Càmita quéwa Amán yáalíawa rey* Asuero yàacawéetúa Ester iináwaná iwali, israelitanái* yéenáaná úa.

Néese Mardoqueo yéemìacaalíni, yá máiní achúma iwàwa càita nacái macáita níái israelitanái*. Aibanái Ester yàasu wenàiwica nacàlidaca ulí máiníná achúmaca Mardoqueo iwàwa. Néese ubànùa abéeri ùasu wenàiwicawa isutácaténá yéemìawa Mardoqueo cáná yéewaná achúma iwàwa. Yásí ùasu wenàiwica yàacawa Mardoqueo yàatalé isutácaténá yéemìawani. Néese Mardoqueo icàlidaca irí Amán yàasu

cuyàluta ìwali. Néese Mardoqueo íimaca Ester yàasu wenàiwica irí:

--Píté yáara cuyàlutaca Ester irí, picàlidacaténá ulíni ùacaténá usutáca rey* íicha iwasàanápiná israelitanái* yéetácáisi íicha --íimaca yái Mardoqueoca. Yásí Ester yàasu wenàiwica yèepùacawa ùatalé. Yá icàlidaca ulíni iyúwa Mardoqueo íimáana irí. Néese ubànùaca áiba tàacáisi Mardoqueo irí. Yá úuma irí:

--Canáca yáaliméeri yàacawa rey* yàatalé àta rey* imáidacatalétani. Aibacaalí yàanàa néré, yá nanúacani, càmicaalí rey* imichàida irí yàasu àicu oroíriwa yáasáidacaténá iwàwáaná cáucani. Càmita idé imáidaca yàataléwa núa abéeri quéeri --úumaca úái Esterca. Néese Mardoqueo yéemìacaalíni, yá ibànùaca áiba tàacáisi àniwa Ester irí. Yá íimaca ulí:

--Yánica nanúaca píawa, éwita rey* yàacawéetúacáaníta pía, yái èeripiná nanúacatáipiná wía israelitanái*. Càmicaalí piaca rey* Asuero yàatalé, yásínica Dios ibànùaca áiba iwasèeripiná wía israelitanái* yéetácáisi íicha. Cawàwacanáta Dios idéca imàaca rey* yàacawéetúaca pía piyúudàacaténá péenánáiwa siùcade --íimaca ulí yái Mardoqueoca. Néese ùasu wenàiwica yèepùacawa ùatalé. Yá icàlidaca ulíni yái iyúwa Mardoqueo íimáanáca. Néese uèpùaca ubànùaca áiba tàacáisi àniwa. Yá úumaca irí:

--Uwé. Numànica càide iyúwa píimáaná éwita cawàwacanácáaníta nanúaca núa. Quéwa ipíchawáise nùacawa rey* Asuero yàatalé, nuwàwa piwacáidaca macái israelitanái* iyéeyéica Susa iyàcalená néeni. Yánica namàacaca nayáacaléwa, éwita únipiná, càmírita nàirawa másiba èeripiná, másiba catá nacái, nasutácaténá nulí Dios cachàiníiri iyú --úumaca Mardoqueo irí. Yásí Mardoqueo imànica càide

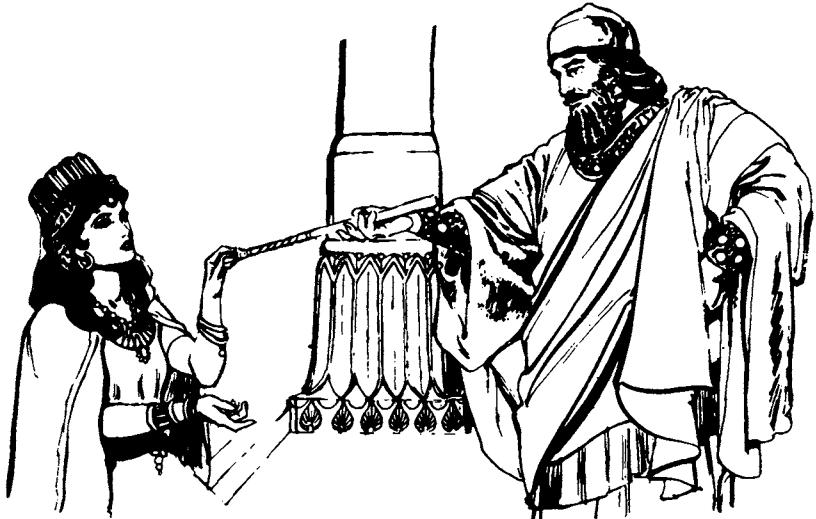

iyúwa uwàwáaná. Ester nacái, ùasu wenàiwicanái inanái yáapichawa nacái namàacaca nayáacaléwa másiba èeri, másiba catá nacái, nasutáca mamáalàacata Dios.

Ester se presenta al rey

(Ester 5-7)

Idécaalí umálàidaca umàacáanáca uyáacaléwa, yásí Ester uchùuliaca ùasu wenàiwicawa namànínápiná yàacàsi cayábéeri rey* Asuero irípiná, Amán irípiná nacái. Néese ùwalicaté cawèníiri unaawanícawa cayábéeri, abéechúata rey* yàacawéetúa idènièchúani. Yá ùaca ubàlùacawa rey* yàatalé inùmalícu yéewanápiná rey* iicáca néese úa. Idécaalí iicáca úa, máiní cáininá iicáca úa, yásí imichàidaca ulí yàasu àicu oroíriwa, udunùacaténá àicu ipùata iwali, iwàwacáiná cárca úa. Iná yéewa Ester uwàlùacawa néré. Yá rey* Asuero íimaca ulí:

--¿Càinásica piwàwa numànica pirí? --íimaca ulí.
Néese umáidani iyáacaténá iyáacaléwa úapicha. Yá umáida Amán nacái. Néese rey* ibànùa yàasu wenàiwicawa namáidacaténá Amán. Yá rey* Asuero, Amán nacái nayáaca nayáacaléwa úapicha. Néese Ester yèepùa umáida àniwa nayáanápiná nayáacaléwa úapicha áiba èeri àniwa. Uumaca ucàlidáanápiná càinácaalí uwàwa rey* Asuero imànica ulí.

Yá èerica Amán yèepùacaalíwa icapèe néréwa, máiní cachàiníiri iicáca yáawawa Estercainá idéca umáidacani áiba èeripiná iyáacaténá iyáacaléwa náapicha àniwa. Quéwa ipíchacáwa Amán yàanàaca icapèe néréwa, yá ichàbaca Mardoqueo, quéwa càmita Mardoqueo ibàlùawa yùului iyúwa Amán irí yàacaténá Amán icàaluíniná. Iná máiní calúaca Amán Mardoqueo yáapicha. Yá Amán yàanàaca icapèe néréwa needá. Yàanàacaalí icapèe néréwa, yá imáidaca yàacawéetúawa, macái yàacawéeyéná nacáiwa. Yá íimaca nalí:

--Máiní cayábaca núa báawanama. Nudènia madécaná plata. Nudènia manùba nuénibewa. Nucùaca rey* Asuero yáapicha wàasu cálida. Siùcade bawiná rey* yàacawéetúa Ester idéca umáidaca nuyáanápiná nuyáacaléwa rey* yáapicha. Yá tawicha àniwa, yá nuyáaca nuyáacaléwa náapicha àniwa. Quéwa yácani macái mawènírita nulí

meedá, nuicácaalí yái israelita* Mardoqueoca íibaidéeri rey* irí --íimaca yái Amánca. Néese Amán yàacawéetúa, yàacawéeyéiná nacái náimaca irí:

--¿Cáná càmita pichùulia nabàlùadáanápiná àicu cáaléeri pidacùacaténá Mardoqueo icanápi ìwalíise? Néese, mapisáisíwata iwàwacutá pisutáca rey* Asuero ichùulianápiná nadacùaca Mardoqueo néré, yéewanápiná piacawa casíimáiri iyú piyáacaténá piyáacaléwa Esternáí yáapicha --náimaca Amán irí. Yásí cayába Amán yéemiacani. Yá ichùuliaca yàasu wenàiwicanáwa nabàlùadáanápiná àicu cáaléeri, idacùacaténá néré Mardoqueo.

Catácaalí rey* Asuero càmita yáalimá iimáca. Yá ichùuliaca abéeri yàasu wenàiwicawa iléenápiná irí reynáí* yàasu cuyàluta. Yásí yàasu wenàiwica iléeca irí Mardoqueo iináwaná ìwali, icháawàanáté rey* irí naináwaná ìwali, niái pucháiba úwináimi iwàwéeyéicaté inúaca rey* Asuero. Néese rey* Asuero isutáca yéemìawa yàasu wenàiwicanáwa:

--¿Wadésica wamànica Mardoqueo irí cayábéeri ìwali? --íimaca yái rey* Asueroca.

--Càmírita --náimaca irí niái yàasu wenàiwicanáica. Yáta Amán iwàlùacawa rey* icapèericulé isutácaténá rey* íicha wawàsi ichùulianápiná nadacùaca Mardoqueo icanápi ìwalíise Amán yàasu àicu ìwali idéeri ibàlùadaca icapèe ibàacháwalená irícuwa. Quéwa ipíchawáise Amán itàaní rey* yáapicha, yá rey* Asuero íimaca Amán irí:

--Pía, Amán. ¿Càinásica cayába numàníripiná abéeri asiali irí nuwàwacáiná numànica irí cayábéeri, yéewanápiná macái wenàiwica yàaca íimiétacaná? --íima yái rey* Asueroca. Néese Amán iyúunáida rey* iwàwa imànica irí cayábéeritá, íná yéewa Amán íimaca rey* Asuero irí:

--Cayábasica pimàacacaalí yái asiali ìwalica pibàle cayábéeri cawèníiri, pìasu corona* nacáiwa. Pimàaca nacái yàacawa pipìra caballo cayábéeri íinata. Néese

pichùulia áiba náiwacali cáimiétaquéeri itéenápínáni bamuchúamibàa yàcale iriculéni, yái asiali piwàwéeri pimànica irí cayábéeri. Yái náiwacaliná cáimiétaquéeri yéemíanícawa cài, "Càita wamànica asiali irí, yái asiali rey* Asuero iwàwa wenàiwica yàaca íimiétacaná" --íimaca yái Amánca. Yásí cayába rey* Asuero yéemiaca Amán itàacái. Yà íimaca Amán irí:

--Pìa pichùnìa macáita. Néese pimàni irí càita yái israelita* Mardoqueoca --íimaca Amán irí. Iná iwàwacutá Amán imànica macáita yái cayábéerica yùuwíde iríwa. Yá íiyaca Mardoqueo ìwali rey* Asuero ibàle cayábéeri. Yá íiyaca rey* yàasu corona* Mardoqueo íiwita ìwali. Néese imàacaca Mardoqueo yáawinacawa rey* Asuero ipìra caballo ínatalé. Yásí Amán itéca Mardoqueo Susa iyàcalená bamichúamibàa. Yá Amán íima imáidáidaca yèepunícawa:

--Càita wamànica asiali irí, yái asiali rey* Asuero iwàwa wenàiwica yàaca íimiétacaná --íimaca yái Amánca. Idécaalíté imànica cài Mardoqueo irí, yásí máiní achúma Amán iwàwa. Yásí yèepùacawa icapée néréwa. Yá icàlidaca yàacawéetúa iríwa yàacawéeyéiná iríwa nacàini. Càmita idé yáalimá isutáca rey* Asuero íicha imàacáanápíná

Amán idacùaca Mardoqueo icanápi ìwalíise àicu ìwali. Néese yàacawéetúa, yàacawéeyéiná nacái náimaca Amán irí:
--Israelitacaalí* Mardoqueo, yásí càmita píalimá pimawèniacani. Yánica imawèniacáicata pía meedá --náimaca irí.

Isicúata rey* Asuero yàasu wenàiwicanái yàanàaca namáidacaténá Amán Ester yàatalépiná iyáacaténá iyáacaléwa rey* yáapicha. Néese nadàbacaalí nayáaca, yá rey* isutáca yéemìawa Ester càinácaalí uwàwa imànica ulí. Yá úumaca rey* irí:

--Báisícaalí cáininá piicáca núa, pimàni nulí cayábéeri piwasàaca núa, nuénánái nacái yéetácáisi fícha, nanúapinácáiná wía macáita. Nawénidacaalícáita wía meedá áibanái nàasu wenàiwicapiná, yásí càmita nudé nusàiwica pirí wawàsitá. Quéwa nawàwa namáalàidaca macáita wía --úumaca úái Esterca.

--¿Càinásica iwàwa máiní imàni càiri? --íima ulí.

--Yáara báawasàiri Amánca, wàuwidecáiná yáara --úumaca úái Esterca. Amán yéemìacaalíni, yá itatácawa icàlùniwa rey* Asuero idaní, iderùaca, yái Amánca. Quéwa máinísíwa calúaca yái rey* Asueroca. Yá imusúacawa

iipinánícawa bàacháwale. Néese Amán yáaliawa rey* Asuero idéená íináidacawa inúanápináni, íná yéewa ibàlùawa yùului iyúwa Ester yàalubái idaní, isutácaténá úa cáiwíiri iyú umàacáanápiná cáucáwacani. Yá rey* Asuero yèepùacawa iicáca Amán mawiéni Ester irí, yá rey* iyúunáidaca Amán iwàwa iduìca Ester ùacawéeri yàatana. Iná yéewa máiní calúa quirítá yái rey* Asueroca, yá imáida yàasu úwinái nanúanápiná Amán. Yá abéeri rey* yàasu wenàiwica icàlidaca rey* irí iwali yái àicu cáaléerica Amán iwàwacatáica idacùaca Mardoqueo icanápi iwaliíise. Néese rey* Asuero ichùuliaca nadacùanápiná Amán icanápi ìwalíise yàasu àicumí ìwaliwa Mardoqueo yáamiricubàa. Amánmi idécaalí yéetácawa, yásí càmita calúaca quirínamani, yái rey* Asueroca. Yá Ester icàlidaca rey* Asuero irí Mardoqueo iwali uénásàirinácani. Yá rey* imàacaca Mardoqueo icùanápiná cálí Amánmi yáamiricubàami.

Decreto en favor de los judíos
(Ester 8-10)

Quéwa yái cuyàluta nanúanápiná israelitanái* iyéeri mamáalàacata. Iná Ester yàacawa rey* Asuero yàatalé àniwa. Yá imichàida ulí yàasu àicu oroíriwa àniwa. Yá úumaca irí:

--Pimàni nulí cayábéeri pimáalàida yái cuyàlutaca Amánmi ibànuèricaté nanúanápináca macáita wía israelitanáica* --úumaca.

--Càmita núalimá, idécáiná ichànàidaca nuípidená cuyàluta iwali. Quéwa numàacaca pía, Mardoqueo nacái pitànàacuéca áiba cuyàluta --íima yái rey* Asueroca. Yásí natànàaca áibata. Icàlidaca israelitanái* irí napélianápiná náipunita níái iwàwéeyéi inúaca nía yái

èeriquéi. Yá namusúadaca yái cuyàluta macái natàacái iyú niái cáli mìnanái rey* Asuero icuèyéica. Yá nabànùaca cuyàluta macái cáli rey* Asuero icuèrica.

Yái èeriquéi needácatáicaté suerte* iyú, israelitanái* nanúaca madécaná nàuwidenáiwa. Nanúaca nacái diez namanùbaca Amán yéenibenáimi. Niái israelitanái* iyéeyéica Susa iyàcalená irícu nanúaca nàuwidenáiwa áiba èeri àniwa. Nadécaalí napéliaca, yásí israelitanái* namànica culto manuíri. Yá Mardoqueo ibànùaca cuyàluta israelitanái* irí àniwa namàníinápiná culto macái camuí imanùbaca nawàwalíinápiná càinácaalí Dios iwasàaca nía nàuwidenái íichawa. Yái culto íipidená Purim, íimáanáquéera "Suerte*".

Yásí rey* Asuero imàacaca Mardoqueo icùaca yáapicha Persia yàasu cáli. Abérrita quéwa reysíwa* máiníiri yáwanái iwàwacutácawa Mardoqueo íicha. Yái Mardoqueo càmíiri càide iyúwa Amánmi. Mardoqueo iwàwa iyúudàaca israelitanái*. Yá cayábaca naicáca macáitani.

Esdras y sus compañeros llegan a Jerusalén
(Esdras 7-10)

Cuarenta namanùbaca camuí idénáami namáalàidacaté namànica Dios yàasu templo*, abéeri sacerdote* íipide-néeri Esdras yèepùacawa Jerusalén iyàcalená néré Babilonia iyàcalená néese. Yácata Esdras yéewáidéeriwa Dios itàacái ìwali. Yeebáida nacái Dios itàacái. Yéewáida nacái áibanái wenàiwica Dios itàacái ìwali. Yái Persia yàasu cáli íiwacali imàacaca nèepùacawa Esdras yáapicha macáita níái israelitanái* iwàwéeyéica yàacawa Jerusalén iyàcalená néré. Madécaná israelitanái* yàacawa Esdras yáapicha. Aibanái sacerdotenái*, áibanái levitanái* nacái nàacawa Esdras yáapicha. Yái rey* Artajerjes yàaca Esdras irí plata iwèniacaténá ipirawa inuéyéipiná Dios irí sacrificio* iyú. Ibànùa nacái cuyàluta nalí, níái yàasu wenàiwicacawa icuèyéica Judá yàasu cáli. Yá íimaca nalí:

--Picácué peedá plata sacerdotenái* íicha, levitánái* íicha nacái. Piyúudàacué nacái Esdras íibaidáanápina Dios yàasu templo* irìcu. Piacué irí plata, yàacàsi nacái.

Ipíchawáise israelitanái* imusúacawa Babilonia iyàcalená íicha, yá namàacaca nayáacaléwa nasutácaténá Dios. Nawàwa Dios icùaca nía àyapulìcubàa báicáiná Esdras isutáca rey* Artajerjes íicha úwinái icuèyéipiná nía. Idé Esdras icàlidaca rey* irí Dios iyúudàaná wenàiwica yèeyéica icàaluíniná. Yásí Dios yéemiaca nasutáaná. Yá nàanàaca Jerusalén iyàcalená néré cayába. Naté macái cawèníiyéi bacàa, plata nacái Dios yàasu templo* piná. Yásí macáita nàanàaca néré.

Abéeri israelita* íipidenéeri Nehemías íibaidaté abéeri Persia yàasu cáli íiwacali irí. Nehemías iyaté Susa iyàcalená irícu, yái rey* Artajerjes iyacataléca. Aiba èeri Nehemías yéenásàiri Hanani yèepùacawa Judá yàasu cáli néese áibanái yáapicha. Yá Nehemías isutáca yéemìawani càinácaaí israelitanái* iyáaná Jerusalén iyàcalená néré. Yá náima Nehemías irí:

--Israelitanái* yùuwidenái isàiwica mamáalàacata nalí wawàsi canácainá cayába Jerusalén iyàcalená iwáiná itéesewa. Iya mamáalàacata càide iyúwa rey* Nabucodonosormi ibaquianáté bàaluiténi --náimaca irí. Néese Nehemías yéemìacaalíni, yá máiní achúmaca iwàwa. Yá isutáca Dios. Iimaca Dios irí:

--Pía, Wáiwacali Dios, píata cachàiníiri íiwitáise. Núalíacawa pimànína càide iyúwa picàlidáaná nalí níai cáininéeyéica iicáca pía, níai yeebáidéeyéica pitàacái nacái. Wía israelitanái* wadété wawènùadaca wáiwitáisewa píicha ínáté pidéca pimàaca wàuwidenái needáca wía wàasu cáli íichawa. Quéwa pidété picàlidaca walí weebáidacaalí àniwa pitàacái yásí pèepùadaca wía wàasu cáliréwa àniwa. Iná pimàni nulí cayábéeri péemìa nusutáaná pimàacacaténá nuíwacali rey* Artajerjes cayábaca iicáca núa nusutácaaí íicha imàacáanápíná nuèpùacawa Judá yàasu cáli néré --íimaca Dios irí yái Nehemíasca.

Néese áiba quéeri tàacawa Nehemías íibaidacaalí rey* Artajerjes irí, yá rey* Artajerjes iicáca achúma Nehemías iwàwa. Yá íimaca Nehemías irí:

--¿Cáná yéewaná achúma piwàwa? --íima yái rey* Artajerjesca. Yásí cáaluca Nehemías, bàaluitécainá náiwacanánái nanúaca nàasu wenàiwicawa achúmacaalí iwàwa náibaidacaalí náiwacali iríwa. Quéwa Nehemías icàlidaca rey* iríni. Yá íimaca Artajerjes irí:

--Càmita núalimá casíimáica nuwàwa tuyàcalemi Jerusalén iwáinácainá isùbeeriawa. Cayábacaalí piicáca núa, yá pimàni nulí cayábéeri pibànùa núa nubàlùadacaténá Jerusalén iyàcalená iwáiná àniwa --íimaca yái Nehemíasca. Néese rey* Artajerjes imàacaca Nehemías yèepùacawa Jerusalén néré. Yá rey* imàacaca Nehemías Judá yàasu cáli icuèrinácani. Ibànùa nacái cuyàluta Nehemías yáapicha nalí níái Persia yàasu cáli mìnanái iyéeyéica mawiénita Judá yàasu cáli irí nayúudàanápiná Nehemías. Càité Dios yéemiacá Nehemías isutáaná.

Néese Nehemías yàanàaca Jerusalén iyàcalená néré trece namanùbaca camuí idénáami Esdras yàanàaté néré. Idécaalí iyamáacawa Jerusalén irícu másiba èeri, yá

itéca másibawanáita yáapichawa nía naicácatèná iwáiná catácalicubàawa. Nawàwa naicácani alénácaalí iwàwacutá nachùniacani. Càmírita idé icàlidaca áibanái israelitanái* irí càinácaalí iwàwáaná imànica. Idécaalí iicáca macáitani, yá icàlidaca nalí iwàwáaná imànica yàcale iwáiná àniwa. Icàlidaca nacái nalíni Persia yàasu cáli íiwacali iwàwáaná iyúudàaca nía. Iná macái israelitanái* abédanamata náiwitáise nawàwa namànicani. Yá nadàbaca náibaidacani.

Néenialíté israelitanái* yùuwidenái íipidenéeyéi Sanbalat, Tobías nacái, Gesem áiba nacái. Níái nàuwidenái yéemiacaaalí israelitanái* iináwaná nabàlùadáaná yàcale iwáiná àniwa, yá namàni naquíniwa iwáiná iwalí. Nacháawàaca nachìwa iyúwa israelitanái* iináwaná iwalí Persia yàasu cáli íiwacali irí càinide iyúwa israelitanái* iwàwáaná imànica úwi Persia íipunitatá. Quéwa nachìwacáita needá. Néese Nehemías íimaca nalí:

--Diosnica iyúudàaca wía israelitanáica*. Píacué càmíiyéi israelitanái* needá. Píacué canátacué pirí wawàsi piyáanácué Jerusalén iyàcalená iricutá --íimaca nalí yái Nehemíasca.

Iná yéewa israelitanái* íibaidaca mamáalàacatani. Aiba yàcale mìnánai náibaidaca náapichani. Namànicia iwáiná inùmabale yáapichawa. Sanbalat, Tobías nacái náicáaní mamáalàacata Nehemíasnái iquíniná. Náimaca Nehemíasnái irí:

--Càmitacué quirínama píalimá pimáalàida pimàníquéera. Càmitacué píalimá pimànicia dàalawaca --náimaca níái Sanbalatnáica. Néese Nehemías isutáca Dios iyúudàanápíná nía. Yá íimaca Dios irí:

--Pimàaca báawéeri yúuwàacawa nàwali níade Sanbalat, Tobías nacái càide iyúwa nawàwáaná yúuwàacawa wàwali wía israelitanái* --íimaca Dios irí yái Nehemíasca. Nadécaalí namànicia iwalíbabàatàacáwa, yá máiní calúaca

nàuwidenáica. Yá náináidaca namànica úwicái Jerusalén iyàcalená íipunita. Israelitanái* yéemìacaalí nàuwidenái iináwanáwa, yá nasutáca Dios iyúudàanápiná nía. Namàaca áibanái iicáidaca natéese. Níái imàníiyéica iwáiná achúma nawàwa náináidáanícawa. Quéwa Nehemías icáucáida náiwitáise quirítá. Yá íimaca nalí:

--Picácué píináidáaníwa, pipéliacuéra cachàiníiri iyú Dioscainácué iyúudàa pía --íimaca nalí yá Nehemíasca. Néese Sanbalatnái náalíacawa israelitanái* icùaca nía napélianápiná náipunita, yá càmita nàawa israelitanái* íipunita. Iná israelitanái* yèepùaca imànica yàcale iwáiná. Néese Nehemías imàacaca asianái yéená icùaca níái íibaidéeyéica. Imàacaca áibanái néená íibaida namànica iwáiná. Macái asianái idènia quéwa yàasu espadawa* nacáapisài pináwa. Néemìacaalí trompeta* isànatá, yá nàwacáanápináwa napéliacaténá nàuwidenái íipunitawa. Macái níái íibaidéeyéica naimáca yàcalerícuta. Yá naimáca nabàle yáapichatawa, mawiénita nàasu espada* iríwa. Càité nálimá napéliaca ráunamáita nàuwidenái imànicaalí úwicái táiyápi.

Namànicaalícawa iwáiná, Nehemías yéemìa nainawaná iwalí níái israelitanái* càasuýéica iyúwa needáaná catúulécanéeyéi íicha néenibemi nàasu wenàiwicanáipináwa. Yá needáca nacái catúulécanéeyéi yàasu cáli napáyáidáanápiná namawèniacálewa. Yá Nehemías yàalàaca cachàiníiri

iyú níái càasuýéica. Iwàwalíináca nía Dios itàacáí càmíiná imàaca namànica cài néenánái iríwa. Yá ichùulia nèepùadáanápiná catúulécanéeyéi irí níái nàasu cálímica. Néese càasuýéi imàacaca nèepunícawa níái catúulécanéeyéi yéenibe. Nehemías càmita yeedá plata wenàiwicanái íicha iyéeripiná iyú, éwita rey* Artajerjes imàcacacáaníta Nehemías imànica cài. Càmita Nehemías imàni cài yáalíacáináwa rey* Artajerjes idéená yeedáca náicha manùba plata.

Néese nadécaalí namànica iwáiná, yá iwàwacutácáita nabàliaca inùma imanùbaca meedá. Yá Sanbalat, Tobías nacái, Gesem áiba nacái néemiacaalíni, yásí nawàwa nachiwáidaca Nehemías. Nasutáca Nehemías yàanápináwa áiba yàcale néré natàanícaténá yáapicha néré. Càmita quéwa nawàwa natàaníca yáapicha. Nawàwa Nehemías imusúacawa Jerusalén iyàcalená íicha meedá nanúacaténáni. Càmita Nehemías yeebáida nachìwa. Yá ibànuaca nalí tàacáisi. Iimaca nalí:

--Máiní cáulenáca núa íná càmitacué nùawa piatalé numànicáiná máinírica iwàwacutácawa --íimaca nalí. Namáida Nehemías báinúaca yàawiría. Càita yèepùa ibànuà nalí tàacáisi àniwa macái imanùbacata. Néese namáida àniwani, yá nacháawàaca chìwái iyú Nehemías iináwaná iwalí, càide iyúwasa iwàwáaná imànica úwi Persia yàasu cálí íiwacali íipunitatá. Néese Nehemías íimaca nalí:

--Pichìwacuéquéera. Piwàwacáitacué picalùadaca israelitanái* meedá ipíchaná nabàliaca Jerusalén iyàcalená iwáiná inùmabale --íimaca nalí. Yásí Nehemías íibaida quéwanáta cachàiníiri iyú. Néese áiba catá Nehemías yàaca ipáchiaca abéeri asiali néré iyúunáidacáiná yàacawéerinácani. Yái asiali íimaca Nehemías irí:

--Piùwidenái yàanàa yáta catáquéi nanúacaténá pía. ¿Cáná càmita piawa pibàacaténáwa Dios yàasu templo* néré? --íima Nehemías irí.

--Càmita. Dios imàaca níawamita sacerdotenáí* nawàlùacawa néré --íimaca yái Nehemíasca. Néesecáwa Nehemías yáalíawa Sanbalatnái nadéená napáyáidaca yái asiali yàalàanápínáni cài. Nawàwa meedá nacháawàaca Nehemías iináwaná iwali, imànicaalí báawéeritá.

Yásí nadéca namáalàidaca namànica yàcale iwáiná. Nadéca namànicani pucháiba quéeri irìcu. Yásí macái Judá yàasu cálí mìnánái, nàuwidenái nacái náalíacawa Dios idéená iyúudàaca israelitanáí*.

Néese Nehemías ichùuliaca asianái icùanápíná macái iwáiná inùma imanùbaca. Iwàwa nabàliaca nía machacànicatái èeri nayamáidacatáicawa níái asianáica. Yái iwáináca idènia manuí cálí irìculéwa, quéwa másibáanata wenàiwica ìya néré. Iná Nehemías imáidaca áiba israelitanáí* nàyáanápíná Jerusalén iyàcalená irìcu.

Celebración de la fiesta de las Enramadas
(Nehemías 8.13-18)

Yái sietená quéeri yáté camuíca namáalàidacatái namànica Jerusalén iyàcalená iwáiná, níái israelitanáí* ìyéeyéica Judá yàasu cálí íinata nàwacacawa Jerusalén iyàcalená néré namànicaténá néré culto íipidenéeri

Enramadas*. Nadécaalí nàwacacawa nérè, yá sacerdote* Esdras yeedáca yái cuyàlutaca Moisésmi itànèericaté irícu Dios itàacái. Yá iléeca macái wenàiwica iríni. Yá ibàlùawa chènuniré náalimácaténá néemiacani. Idécaalí iléecani, yá icàlidacani càiná íimáanácaalíni yéewanápiná wenàiwica yeebáidacani. Níái levitanái* nayúudàaca yéewáidaca Dios itàacái. Néese israelitanái* yéemiacaaalí càinácaalí Dios itàacái íimáaná, yásí achúmaca nawàwa náalíacáináwa càmita nadé namànica càide iyúwa Dios ichùulianátē nía. Quéwa Esdras, Nehemías nacái, levitanái* nacái náimaca wenàiwica irí:

--Picácué achúma piwàwa yácainá cultoca Dios irípináta. Casíímáicué piwàwa --náimaca nalí. Néese níái wenàiwicaca nàaca nadalúaca àicu yàana càide iyúwa Moisésmi ichùulianátē. Yá namànica nacapèemawa. Yá nàyaca néeni abéeri semana. Níái israelitanái* càmíiyéi idé imànica machacànita yái culto Enramadas* càiri néese yái èerité quinientos quirítia namanùbaca camuí bàaluité napíchawáise Josuémi iwàlùacaalítéwa Canaán yàasu cáli nàawirináimi yáapicha.

Néese yái veinticuatrocataí udènia èeri úái quéerica, israelitanái* nàwacacawa àniwa nacàlidacaténá náichawa Dios irí yái báawéerica namànírica, achúma nacái nawàwa nabáyawaná iwalíwa. Abé èeri iwalíabàacatái néemia abéeri iléeca nalí Dios itàacái, néese àniwa nasutáca Dios. Yá náimaca Dios irí:

--Wawàwa wàaca pirí cayábéeri. Ewita wawènùadacáaníta wáiwitáisewa mamáalàacata pícha, pidéca piyúudàaca quéwa wàawirináimi. Siùcade achúma wawàwa wabáyawaná iwalíwa. Piyúudàa wía siùca iwàwacutácainá wamànica quirítia càide iyúwa Persia yàasu cáli íiwacali iwàwáaná éwita wàyacáaníta Judá yàasu cáli íinata --náimaca Dios irí. Néese namànica wawàsi Dios yáapicha neebáidacaténá Dios itàacái. Abédanamata náiwitáise càmíinápiná needá

càmíiyéica israelitanái* nàacawéeyéipináwa. Abédanamata nacái náiwitáise càmíinápiná nawènia náicha níái càmíiyéica israelitanái* èeri nayamáidacatáicawa, culto yaalí nacái. Yá nacàlidaca Dios irí namàacáanápiná másaca nabànakale yàalucawa macái siete namanùbaca camuí idénáami, cálícaténá iyamáidacawa. Nacàlida Dios irí nacái namàacáanápiná nèepunícawa níái nàasu wenàiwicacawa, níái idéeyéica iwénidaca yáawawa napáyáidacaténá namawèniacálewa. Nacàlida Dios irí nacái napáyáidáanápiná macái camuí imanùbaca plata nalí níái icuèyéica Dios yàasu templo*.

Néese nachùulia wenàiwica nàyáanápiná Jerusalén iyàcalená irìcu mánífcáiná másibaca nía iyéeyéica néré.

Néese doce camuí namanùbaca idénáami, yái Nehemías ipáchiaca rey* Artajerjes yàatalé Persia yàasu cáli néré. Canácaalíté Nehemías Jerusalén iyàcalená néré, abéeri sacerdote* íipidenéeri Eliasib imàacaca Tobías, abéeri amonitasàiri, israelitanái* yùuwide, iyaca Dios yàasu templo* irìcu. Néese áiba camuí tàacáwa Nehemías yèepùacawa Jerusalén iyàcalená néré. Yá calúaca Nehemías, Dios itàacáicáiná íima càmíinápiná namàaca amonitanái iwàlùacawa Dios yàasu templo* irìculé. Iná Nehemías yúucaca yái Tobías yàasuca yái imàdáaná irìcuíse. Yá Nehemías imànica culto masacàacaténá yái imàdáaná àniwa. Nehemías yéemìaca nàwali nacáini níái levitanái* nadéená nèepùacawa nacapèe néréwa càmicáiná wenàiwica ipáyáida nalí náibaidáanáca Dios yàasu templo* irìcu. Yásí Nehemías imáidaca níái levitanái* Jerusalén iyàcalená néré àniwa náibaidacaténá Dios yàasu templo* irìcu. Néese ichùulia áibanái asianái ipáyáidáanápiná nalí níái levitanáica*. Yá Nehemías yàanàaca áibanái íibaidéeyéi chái èeri iwàwacutácatái nayamáidacawa. Nehemías yàanàaca nacái áibanái itéeyéi iwénidawa yàacàsi Jerusalén iyàcalená irìculé chái èeri nayamáidacatáicawatá.

Iná Nehemías ichùulia nabàliadaca Jerusalén iyàcalená iwáiná inùma macái èeri nayamáidacatáicawa. Néese áiba èeri nayamáidacatáicawa, níái càmíiyéica israelitanái* nàanàacaalí Jerusalén iyàcalená néré, iwàwacutá nabàlùacawa méetaculéta yàcale íicha. Yá Nehemías yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Yásí náalíacawa càmita iwàwa nawénidaca nàasuwa néré, èeri nayamáidacatáicawa. Iná càmita nàanàaca néré israelitanái* iyamáidacatáicawa.

La profecía de Malaquías

(Malaquías 1-4)

Nehemías israelitanái* nacái nadécanáami namànica Jerusalén iyàcalená iwáiná, yá Dios ibànuaté profeta* Malaquías icàlidacaténá Dios itàacái Judá yàasu cáli minanái irí. Yá Dios íimaca nali:

--Píacué sacerdotenái*, càmitacué pìa nucàaluíniná càide iyúwa nuwàwáaná. Pidécué pinúaca nulí pipirawa báawéeriwa meedá sacrificio* piná. Piyúunáidacué càmita núalimá nuicáca pírái icháunátá. Níái itéeyéica ipirawa báawéeyéiwa nulí càmíiyéi nacái yàa nucàaluíniná. Càmitacué píalimá pipáyáidaca gobiernonái irí pipirawa báawéeyéi iyúwa, quéwacué piyúunáida meedá cayába nuicácatáni. Níái càmíiyéi israelitanái* nàaca cayábana-méeyéi yáwanái nulí sacrificio* piná náicha níái pièyéi-cuéca nulí. Píacué sacerdotenái* iwàwacutáca péewáidacué wenàiwica nùwali quéwa picàlidacáitacué pichìwawa nali namànicaténá báawéeri. Pidécué piwènùadaca píiwitáisewa íicha yáí wawàsi numàníiricatécué piauwirináimi yáapicha bàaluité, íná yéewa máimiétacanéeri iyú meedá wenàiwica iicácué píá, sacerdotenái*. Píacué israelitanái* pidécué piwènùadaca píiwitáisewa íicha macái wawàsitacué pimànírica wenàiwica yáapicha, núa Dios yáapicha nacái. Pidécué peedáca càmíiyéi israelitanái* piacawéeyéipiná-

cuéwa. Pidécué nacái piúcaca piacawéetúanáiwa. Maséecuéca nuwàwa nuémìaca pisàna, cayábacáinácué piicáca níái báawéeyéi íiwitáise, piyúunáidacáinácué càmíná núalíawa càinácaalícué pimàníiná catúulécanéeyéi irítá --íimaca nalí yái Diosca. Aibaalí Dios íimaca yàasu cayábéeri wenàiwica iríwa:

--Nubànùanica pipíchalé abéeri nùasu wenàiwica icàlidéeripiná nalí tàacáisi nunùmalícuíse, iwènùadacaténá pirí náiwitáise nabáwaná íichawa --íimaca yái Diosca. Néese àniwa Malaquías íimaca nalí:

--Yásínica Dios yàanàaca yàasu templo* néréwa. Yásínica canáca wenàiwica yáaliméeri iyaca néré máiní-cáiná cachàiníiri iyú Dios yùuwichàidéeyéipiná canánama níái báawanaméeyéica, yéewanápiná sacerdotenáí* yàaca irí cayábéeri ofrenda*. Yánica icháawàacuéra píawa ìwalíise yái macáita báawéerica pimàníiricuéra, pimàní-cáinácué pimàliyéidewa, piduìcáinácué nacái áibanái yaacawéetúanái, pichìwáidacáinácué áibanái, piyéedùacáí-

nácué nacái catúulécanéeyéí íicha. Pimànicaalícué càiri yásícué pidéca píasáidaca áibanái yáalíacawa càmíinácué pía Dios icàaluíniná báisíiri iyútá --íimaca nalí yái Malaquíasca. Aibaalí Dios íimaca nalí:

--Cáinináté nuicáca Jacob, quéwa báawaté nuicáca Esaú íiwitáise --íimaca nalí yái Diosca. Néese Malaquías íimaca nalí:

--Dios càmíiri iwènùadaca íiwitáisewa. Píacué Jacob itaquénáimi mamáalàacata. Inácué piwènùadacaalí píiwitáisewa pibáyawaná íicha pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànicá, yásínica iyúudàacuéca píawa càide iyúwa icàlidáanácué pirí. Píacué Dios irí pibànacale yéená, yái diezmo* càide iyúwa Dios idéená isutáca píichacué. Píalimáidacué Dios piicácaténácué iyúudàanápiná pía, pèepùadacaalícué irí yàasu diezmowa* --íimaca nalí yái Malaquíasca. Néese íimaca nalí àniwa:

--Piyúunáidacuéwa mawèníirica meedá yái peebáidáanácué Dios itàacái, càasuýéí yáwanáicáinácué píicha nía, níái báawéeyéica càmíiyéí yeebáida Dios itàacái. Macàaluíniná meedá náucaca náichawa Dios itàacái, yá canácata íiséeri nía. Quéwa Dios yàanàanica áiba èeripiná imáalàidéeyéipiná níái báawéeyéica càmíiyéí yeebáida itàacái. Yánica imáalàidaca nía càide iyúwa neemáidáaná masicái chuìri. Quéwa imàacanica níái yeebáidéeyéica itàacái nàyaca cayába. Iwàwacutácué piwàwali Dios itàacái yái Moisésmi icàlidéericatécué pìawirináimi irí dúli Sinaí néré --íimaca nalí yái Malaquíasca. Profeta* Malaquías íimaté nalí àniwa:

--Diosnica ibànuèripiná yái profeta* Elías àniwa ipíchawáise imáalàacawéi èerica iyúudàacaténácué piyaca matuíbanáita péenibenái yáapichawa --íimaca nalí yái Malaquíasca.

Dios permite que Job caiga en la miseria
(Job 1.1-2.10)

Iyacaté abéeri càasuíri íipidenéeri Job. Yèerité
Dios icàaluíniná. Iwàwa imànica cayábéeri mamáalàacata.

Yàaca catúulécanéeyéi yàasu, imàni nacái nalí cayábéeri.
Càmita Job ichiwáida áibanái.

Aibaalí macái Dios yàasu ángelnái* nàwacacawa Dios
yaacúalicu. Yá nacái Cacháawàacáiri Satanás* yàanàaca
néré. Néese Dios íimaca Satanás* irí:

--¿Cainá pínaídacawa nùasu wenàiwica Job iwalí,
yái cayábéeri yáwanáica asiali iyéerica èeriquéi? --íima
yái Diosca. Néese, Satanás* íimaca Dios irí:

--Yái Job yàacáita meedá picàaluíniná pidécáiná
pimàacaca càasucani. Peedácaalí íicha macái yàasu,
yásínica Job icuísaca pía --íimaca yái Satanásca*.

--Uwé, waicá tàacáwa. Pìa pimáalàídaca macáita
yàasuwa. Picá quéwa pidunùa iwalíwa, yái Jobca --íimaca

yái Diosca. Iná Sátanás* yàacawa Dios yàatanáise. Yá Satanás* ibànùaca báawéeri yúuwàanápínáwa Job yàasu ìwali. Quéechacáwa Arabia yàasu cálí mìnánái nàanàaca manacúaliré, yá nayéedùaca Job ipìranái pacá mil namanùbaca, burronái nacái quinentos namanùbaca. Nanúa nacái wisuanási iyú macáita Job yàasu wenàiwica asianái. Abérerita asiali meedá ichúuliacawa náicha icàlidacaténá Job irí naináwaná.

Néese àniwa énu yúuwàacawa nàwali níái Job ipìra oveja* mil namanùbaca, yàasu wenàiwicanái nacái icuèyéica pírái. Yásí énu yeemáida nía canánama. Abérerita asiali meedá iyamáawa cáuri, icàlidacaténá Job iríni.

Néese àniwa áibanái cayéedéeyéi needáca Job ipìra camellonái* másiba mil namanùbaca. Nanúa nacái Job yàasu asianái canánama. Abérerita asiali ichúuliacawa náicha icàlidacaténá Job irí naináwanámi.

Néese Job yéenibe nàyaca nabèeri icapèe irìcuwa, nayáaca nayácaléwa nabèeri yáapichawa. Isicúata abéeri cáuli cátua manuíri, máiníiri cachàinica ipùaca capìi ìwali. Yá capìi icusúacawa cáuli iyú. Ipíchacáwa namusúacawa capìirícuíse, yá cáuli icàlalìaca capìica. Capìi ipùata, báinúaca iwáiná nacái nacaláacawa Job yéenibe íinatabàa. Yá macáita néetácawa, siete namànubaca asianái, másiba nacái inanái. Canáca áiba Job yéenibe, canásíwata. Macáita néetácawa Job íicha.

Yásí máiní achúma Job iwàwa báawanama. Yá íimaca: --Numusúacaalíté nuicáca èeri, yá mabàlecaté núa. Canátaté nudènièri. Néese nuétácaalíwa yásí canácata nacái nudènièripiná. Diosta yàacaté nulí macáita. Dioscata idéca yèepùadaca nuícha nacáini. Iwàwacutá wàaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata --íimaca yái Jobca. Càitaté càmita Job itàaní báawéeri iyú Dios ìwalitá. Càmita nacái icháawàa máléquéeri iyú Diostá, éwita Dios imáalàidacáaníta íicha macáita yàasumi. Job quéwa

càmita yáalíawa Satanás* yáalimáidáaná iicáwani icuísacaténá Diostá.

Néese áiba èeri àniwa macái Dios yàasu ángelnái* nàwacacawa Dios yaacúalícu. Yá Satanás* yàanàa néré àniwa. Yá Dios íimaca Satanás* irí:

--Siùcade, ¿càiná píináidacawa Job ìwali? Ewita numàacacáaníta peedáca íicha yàasumi, càicáaníta yàaca nucàaluíniná mamáalàacata --íimaca yái Diosca. Néese Satanás* íimaca Dios irí:

--Yàacáita picàaluíniná meedá càmicáiná pimàaca nùuwichàidacani. Pimàacacaalí nudunùaca ìwali, yásínica icuísaca píawa --íima yái Satanásca*.

--Uwé, numàaca piùwichàidaca úláicái iyúni, quéwa picá pinúawani --íimaca yái Diosca. Yásí Satanás* yàacawa Dios yàatanáise. Yá ibànùaca Job ìwali chàunási caiwíiri, macái íimami ìwalíise. Yá Job yùuwichàacawa báawanama. Yàacawa yàcale íicha aléi náucacatalé báawéerimi, yúuquéeri wawàsi. Yá yeedá bacàa ibaquéeriwa íifiacaténá íimamiwa bacàa yéemami iyú. Néese Job yàacawéetúa íimaca irí:

--Dàaléeri píiwita meedá placáiná mamáalàacata Dios icàaluíniná. Picuísacáita Dios meedá, yéewanápíná péetácawa --úumaca irí. Néese Job íimaca ulí:

--Picá pitàaní máalíawáiséeri iyú. Aibaalí Dios ibànùaca wàwali cayábéeri. Aibaalí àniwa ibànùaca wàwali báawéeri. Canácata quéwa walí wawàsi wacuísáanápíná Diostá --íimaca ulí yái Jobca. Iná Job yàaca Dios icàaluíniná mamáalàacata. Càmíirita itàaní báawéeri iyú Dios íipunita. Jobta quéwa càmita yáalíawa Satanás* yáalimáidáaná iicáwani itàanícaténá báawéeri iyú Dios ìwalitá.

Los amigos de Job van a visitarlo

(Job 2.11-14.21)

Job idèniaté yàacawéeyéináwa. Iipidenéeyéí Elifaz, Bildad nacái, Zofar áiba nacái. Néemìacaalí Job iináwaná, yá náináidacawa nàaca napáchiaca néré. Nàanaàacaalí néré

náawinacawa Job yáapicha masànata abéeri semana, Job yùuwichàacáináwa báawanama. Néese Job itàaní quéecha. Yá íimaca nalí:

--Cayábatésicatáni càmicaalíté numusúa nuicáca èeritá. Cayábacatá nuétácaalíwatá yéewanápíná numusúacawa yùuwichàacáisi íichatá --íimaca yái Jobca. Néese Job yàacawéeyéiná natàaníca yáapicha. Elifaz íimaca Job irí quéecha:

--Pidété picáucáidaca áibanái iwàwa níái yùuwichèeyéicawa needáanápíná nawàwawa. Siùcade piùwichàacaalíwa, yá càmita píalimá peedáca piwàwawa, càmita píalimá pídenia piùwichàacáiwa. Piicáara, Dios imànica cayábéeri nalí níái yeebáidéeyéica itàacái. Yùuwichàida quéwa níái imàníiyéica báawéeri. Cawàwacanáta pimànica pibáya-

wanáwa íná iwàwacutá pisutáca Dios icàlidáanápíná piríni. Yásí iwàwacutá pichùniacawa. Néesenica Dios imànica pirí cayábéeri àniwa --íimaca Job irí. Néese Job íima irí:

--Nùuwichàacawa báawanama. ¿Cáná càmita pitàaní nulí cayábéeri iyú? Picuísaca piacawa núa needá. Piyúunáida nudéená numànica báawéeritá. Uwé, picàlida nulíni. Nuwàwa nuétácawa needá. ¿Cáná càmita Dios imàacaca núa abéerita needá? ¿Cáná idé idàbaca wía, néese imàaca wàuwichàacawa? Nudécaalí numànica báawéeri, ¿cáná càmita imàaca iwàwawa nubáyawaná íicha? --íimaca yái Jobca. Néese Bildad íimaca Job irí:

--Macáita wía wáalíacawa Dios imàníiná cayába mamáalàacata. Iná áibacaalí yùuwichàawa, yásí iwàwacutá idé imànica báawéeri --íimaca Job irí. Néese Job íimaca:

--¿Cainá yéewaná nusutá nuémìawa Dios? Càmitanica Dios icàlida nulíni. Núalíacawa báisíta canáca numàníiri báawérica. Iná cawàwacanáta canácata Dios irí wamànicaalí báawéeri, néeni wamànicaalí cayábéeri áibatatá. Nuwàwa Dios icàlidaca nulí nubáyawaná iwalí. Nuwàwa núalíacawa cainá íimáanácaalí yáara nùuwichàanácawa --íimaca yái Jobca. Néese Zofar íimaca Job irí:

--Pinùmaseca needá yáara. Picàlidacáita mabáyanáaná píatá. Quéwa Dios itàanícaalí píapichatá, yánica icàlidaca pirí madécanátá. Dios yáaliériwa càiyéinácaalí níái cayábéeyéica, báawéeyéica nacái. Iná iwàwacutá pidéca pimànica báawéeri. Picàlida Dios irí achúumáaná piwàwa pibáyawaná iwalíwa. Pisutá Dios imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha. Yásínica imàalàidaca yái piuwichàanácawa --íimaca Job irí. Néese maséeca Job yéemìaca natàacái. Yá Job íimaca nalí:

--;Cáanáicuéca píináidacawa piwaliwa cáalíacáiyéí-nácué píatá! Quéwa, càmita máiní dàala nuíwita, càide iyúwacué píináidáanáwa. Núalíawa macáita náicáaníca

nuquíniná éwita canácáaníta numàníiri báawéerica. Núalíawa áibanái namànica báawéeri mamáalàacata quéwa càmita nàuwichàawa. Piyúunáidacué máiní cáalíacáiyéicuéca píatá, éwitacué càmicáaníta pidé piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanáwa. Núalíacawa Dios icùaná macáita. Núalíawa nacái ìwali macái píaliéricuéca ìwali. Picàlidacué pichìwawa málíawáiséeri iyú meedá. Masànacaalícué píatá, yásínica cáalíacáiyéicuéca píatá. Siùcade péemiacué nusàna. Pimànicaalícué pichìwawa nùwali càmitacué piyúudàa Dios. ¿Cánácué càmita cáalu piicáca Dios? Nuwàwa nutàaníca Dios yáapicha yéewanápiná icàlidaca nùwali mabáyawanéerica núa. Nudécaalí numànica báawéeri, yá nuwàwa Dios icàlidaca nulíni, càmicáiná núalíawa càinácaalíni, yái báawéerica numàníiricaté. Nùuwichàacawa mamáalàacata, quéwa càmita núalíawa càinápinácaalí. Iná càmita núalíawa càinácaalí iwàwacutá numànica --íimaca yái Jobca.

Dios interpela a Job
(Job 38-42)

Néese Dios ibànùaca cáuli cachàiníiri énu yáapicha. Yá cáuli yèewíise Job yéemiacá Dios isàna. Dios íimaca Job irí:

--Càmita náalíawa nùwali níára asianáica. Natàaníca nachìwawa nùwali meedá. Néeni, càmita píalíawa nacái macáita, pía Job. Canácataté pía nudàbacaalíté èeriquéi. Càmita píalíawa macái nàwali níái iyéeyéica cáli ínata úni yáaculé nacái, càmita píalíawa dulupùta canánama ìwali nacái. Càmita nacái cachàini pía càide iyúwa núa. Iná yéewa wiúta pía --íimaca yái Diosca. Néese Job íimaca Dios irí:

--Báisíta pidéca pitàaníca báisíiri iyú. Iná canáta áiba wawàsi nulí nutàaníinápíntá --íimaca yái Jobca.

Néese Dios itàaníca Job yáapicha àniwa cáuli yèewíise.
Iimaca Job irí:

--Numànica cayábéeri mamáalàacata. Núalíacawa càinácaalí numàníná. Nucùaca macáita machacàníiri iyú --íimaca yái Diosca. Néese Job íimaca Dios irí:

--Siùcade núalíacawa píalimáaná pimànica macáita. Quéechacáwa nutàaníca iwalí yái càmírica nuémìa cayába. Bàaluité núalíawa achúmáanata piwali meedá. Quéwa siùcade núalíawa piwali càide iyúwa piyáaná. Iná achúma nuwàwa nudécáiná nutàaníca cài, máaléquéeri iyú, manuíricáiná pía nuícha. Pimàaca piwàwawa nabáyawaná ícha --íimaca yái Jobca. Néese Dios íimaca Elifaznái irí:

--Báawacué nuicáca píiwitáise càmicáinácué pidé pitàaníca machacàníiri iyú nùwali càide iyúwa nùasu wenàiwica Job icàlidáaná. Siùcacuéde pinúa nulí pipìrawa sacrificio* piná. Pisutácué Job isutáanápíncué pirí núa --íimaca nalí. Yásí Job isutáca nalí Dios. Yá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha.

Néese, idécaalí Job isutáca yàacawéeyéiná iríwa Dios, yásí Dios yeedáca Job íicha úláicái. Imàacaca càasuca àniwa yái Jobca. Yá idèniaca pucháibacatái íichéi yàasu quéechéerimicáwa. Idèniaca pucháiba mil namanùbaca pacá, catorce mil namanùbaca ipìrawa oveja* nacái, seis mil namanùbaca camellonái* nacái, abéeri mil burronái nacái. Macái yéenánái, yàacawéeyéiná nacái nàaca íimiétacaná àniwa. Yá yàacawéetúa umusúadaca irí yéenibe quirítá, siete namanùbaca asìanái, másiba inanái nacái àniwa. Níái Job yéenibe inanáica máiní cayábéeyéi iicácanáwa áibanái inanái íicha canánama.

Néese Job iyaca quirítá ciento cuarenta namanùbaca camuí. Iicáca yéenibewa, itaquénái nacáiwa, itaquénái yéenibe nacáiwa, itaquénái nataquénái nacáiwa. Dios imànica irí máiní cayábéeri, íná yéewa Job iyaca casíimáiri iyú, càasuíri iyú nacái. Atata yéetácawa máiní béríinacani.

D I C C I O N A R I O

aceituna - Abéeri àicu iyacaná. Needáca íicha iséená nèewiadáanápíná íbesi yèewini, yéewanápíná namànica pan. Natùcunìa nacái yái iséenáca nàasu lámpara irícuwa. Yái aceituna iséenáca, cayábéeri dabéca nacáini, cháunási yàasuná.

altar - Abéeri mesa nacáiri. Neemátē napìranáiwa sacrificio* iyú altar íinatabàa. Aibaalí neemá pumèníiri isàni altar íinatabàa.

ángel - Abéeri chènuníiséeri, cachàiníiri wenàiwica íicha, cáimié-taquéeri nacái wenàiwica íicha. Iyaca Dios yáapicha chènuniré. Aibaalí Dios ibànùa ángelnái yàacaténá itéca tàacáisi wenàiwica irí (pileecué Gabriel iwalí, San Lucas 1.26). Bàaluité Dios idàba ángelnái (pileecué Salmos 148.2-5). Càmíyéi icásàawa (pileecué San Lucas 20.34-36). Quéechacáwa mabáyawanéeyéi canánama níai ángelnáica. Aibanáita néená quéwa namànité nabáyawanáwa (pileecué 2 Pedro 2.4). Namànité úwi Dios íipunita. Aibanái néená cabáyawanéeyéi, níaca Dios idacuté. Aibanái néená cabáyawanéeyéi ángelnái yèepuníiyéiwa chái èeri irícu. Yáalimáidéeyéi imànica úwi Dios íipunita, Dios yéenibe íipunita nacái (pileecué Daniel 10.12-13). Yái Satanás*, cabáyawanéeyéi ángelnái íiwacalicaní (pileecué Efesios 2.2). Níai ángelnái mabáyawanéeyéica, yèeyéica Dios icàaluíniná. Iibaidéeyéica Dios irí. Iyúudéeyéi wía, wía Dios yéenibeca, icuèyéi nacái wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái (pileecué Génesis 19.10-11; Salmos 91.11).

bronce - Abéeri iiwitáaná hierro nacáiri, imiéri, cachàiníiri nacái. Mawèníiri oro íicha, quéwa yáaliméeri íideniaca ùuléeri. Iná yéewa, namànicaté bronce íicha altar* neemácatái pírái iinámi sacrificio* iyú.

cabra - Abéeri pírái néeri nacáiri, masaquèeri iiná israelitanái* iyáapiná. Needáca madécaná leche cabra íicha. Nayáaca nacái cabra iiná. Aibaalí namànica wáluma cabra ichùna íicha. Cabra íimami íicha namànica úni yàalu, uva* ituní yàalu nacái.

camello - Abéeri napíra cáaléeri caballo íicha. Cadúmalèeyéi iwaalíricu, níai camelloca. Itéeyéi wenàiwicanái yàasu, wenàiwica nacái nàacawa camello finata. Cáaléeri camello ichùna, namàni wenàiwicanái ibàle iyúni (pileecué San Marcos 1.6).

carro - Caballonái itéeyéicaté yáamiwáisewa carro bàaluité. Aibaalíté pucháiba úwinái nàacawa carro irícu, namànicaténá úwi.

corona - Abéeri rey* idèniaca yàasu cayùwawa nacáiriwa, namànírica oro íicha. Aibaalí nachànàidaca corona iwalí íba cawènìiyéi, cayábéeyéi iicácanáwa, yéewanápíná cawènìíricani, yái coronaca.

Náawináida rey* íiwita íinata coronaca quéechéeri èeri idàbacatáica icùaca yàasu cálí mìnánáiwa.

demonio - Abéeri báawéeri ángel*, cabáyawanéeri. Yeebáidéeri Satanás* itàacái. Aibanái demonio yèepuníiyéiwa wenàiwicanái iwàwalícu. Matuýéimica namànica áibanái wenàiwica (pileecué San Mateo 12:22); máalíawáiseca namànica áibanái íiwitáise (pileecué San Lucas 8.26-36); masànaca namànica áibanái wenàiwica (pileecué San Mateo 9.32-33). Aibanái demonioca Dios idacùaté (pileecué San Lucas 8.31); Apocalipsis 9.1-11; 20.1-3). Aibanáita quéwa demonionái yèepuníiyéiwa chái èeri irìcu (pileecué Efesios 2.2; 6.11-12).

diezmo - Dios ichùuliacaté israelitanái* yàanápiná irí yéená, yái nadènièrica, yéewanápiná sacerdotenái* idènìa nayáapináwa, canácaínátá sacerdotenái* yàasu cálí nabànakale yàalupinátá. Iná yéewa, abéericaalí wenàiwica yeedá ibànakale íichawa diez namanùbaca yàalu ituínási, yásí iwàwacutá yàaca Dios irí abéeri yàalu ituínási, sacerdotenái* iyáapináwa. Néeni, idènìacaalí veinte namanùbaca, néese iwàwacutá yàaca pucháiba Dios irí. Diezmo íimáaná "Abéeri néená náicha níái diezéeyéica".

Enramadas - Idécaalí israelitanái* needáca nabànakalewa ituínásica, yá namànica abéeri culto íipidenéeri Enramadas, íimáanáquéera "Wacapéema". Yái culto abéeri semanérita namànica. Namànica náalimáawanama capìima yéetaná quéwa púubérira àicúunaca. Yá nàyaca néeni irìcu abéeri semana. Namànica yái culto nawàwalíripiná iyúwaté nàyáaná nèepunícawa capìima irìcu namusúacaalítewa Egípto yàasu cálí íicha.

espada - Machete nacáiri yéecuériwa báipunitácanama. Bàaluité úwinái itéeyéi nàasu espadawa nanúacaténá nàuwidenáiwa.

ídolo - Namànité yéenáwanási oro íicha, plata mèlumèluíri íicha nacái, àicu íicha nacái, íba íicha nacái. Nàasu cuwáinácaté níái ídolonáica. Aibanái wenàiwica nasutáca níawawa ídolo íicha. Namànité ídolo irí báawéeri culto. Nanúaca ídolo irí napiranáwa sacrificio* iyú nàacaténá cuwáináí icàaluíniná. Aibanái yéetáida yéenibewa cuwáináí irí. Aibanái asianái idułyéica asianái, inanái nacái namànicaténá cuwáináí irí báawéeri culto.

Israel - Aibaalí íipidená Jacobmi, Isaac iirimité (pileecué Génesis 32.28; 35.10). Israel itaquénáimi íipidenéeyéi israelitas, wawáimi itàacái iyú. Aibaalí náipidená judionái, hebreonái nacái.

israelita - Abéeri néená níái Israel* itaquénáimica. Aibaalí íipidená judío, hebreo nacáini.

león - Abéeri cuwèesi cháwi nacáiri, icutéerité iyáapináwa pírái, cuwèesináí nacái.

levita - Abéeri Jacob iirimi íipidená Leví. Leví itaquénáimi náipidená nacái levitanái. Aibanái néená levitanái níái Aarón itaquénáimica náibaidacaté Dios irí sacerdote* iyú. Aibanái néená levitanái nayúudàaca sacerdotenái* Càmita quéwa levitanái nanúaca pírái sacrificio* iyú. Nanúacáita nasànawa, nacántàaca Dios irí, napulìaca trompeta* culto irìcu. Natunúa nacái Dios icapèema.

nave - Abéeri barco nacáiri, manuíri quéwa, yáaliméeri yàacawa manuíri úni yáacubàa. Itéerité doscientos quirítia namanùbaca wenàiwicaca, nàasu wawàsi nacái.

ofrenda - Iimánanáquéera "Yái wawàsiquéi wèerica Dios irí". Dios ichùuliacaté israelitanái* nàanápiná irí plata, iinási nacái, ituínási nacái, pan nacái, uva* ituní nacái, séenási nacái, àicu iyacaná nacái. Nàaca Dios irí nàasu ofrendawa sacerdotenái* nayáapináwa, canácainá sacerdotenái* yàasu cáli, nabànakale yàalupináwatá.

oveja - Abéeri pírái masaquèeri iiná israelitanái* iyáapináwa. Nadalúaca íicha ichùna namànicaténá wáluma bálesi piná. Níái ovejaca càmita náalimá nacutáca nayáapináwa, máulenáca nacái naméeràacawa, náucacawa. Aibanái cuwèesinái nacutáca nayáanápináwa níái ovejanáica. Iná yéewa, iwàwacutá abéeri wenàiwica icùaca ovejanái èeríapinama, táiyápinama nacái báawéeri íicha. Yái wenàiwica icuèri ipira ovejanáwa íipidenéeri pastor* wawáimi itàacái iyú.

Pascua - Israelitanái* yàasu culto máiníri iwàwacutáacawa nalí. Nawàwalica yái èericaté Dios iwasàacatáicaté nía nàuwidenái íichawa, níái Egipto yàasu cáli mìnánáica (piléecué Exodo 12.23-27).

pastor - Abéeri asìali icuèri pírái oveja*, cabra nacái, pacá nacái. Iwàwacutá pastor icùaca cayába ovejanái* èeríapi, táiyápinama nacái, ipíchaná cuwèesi inúaca ipíranái, ipíchaná nacái naméeràaca náucacawa. Yái pastor icutáca cayábéeri masicái ipíranái irípináwa, masaquèeri úni wiúrica nàiréeripináca. Iwáacutáida níái ipíranáicawa cacháunéeyéica, machawàaqueyéica nacái. Idèpiaca dabé iyú níái cáuláiquéeyéi ipíranáicawa.

profeta - Yái wenàiwica itàaníiri Dios inùmalicuise. Icàlidéeri wenàiwicanái irí Dios itàacái. Aibaalí Dios icàlidaca profeta irí càinácaalí iyáanápiná napíchalécawa. Néese profeta icàlidaca wenàiwicanái iríni.

rey - Yái asìali icuèrica macái wenàiwica yàasu cáli mìnánáwa.

sábado - Abéeri èeri semana imanùbaca judiónái iyamáidacatáiwa. Càmíiyéi íibaída. Namànita quéwa culto Dios irí.

sacerdote - Asìali imànírité culto Dios yàasu templo* irìcu. Yéetáida nacái pírái sacrificio* iyú.

sacrificio - Dios ichùuliàcaté israelitanái* yéetáidáanápíná napíranáwa oveja* pacá, cabra, unùcu áiba, nàacaténá irí cayabéeri. Ichùuliaca namànica áibanái sacrificio èeri imanùbaca nabáyawaná ìwalíisewa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwaliwa.

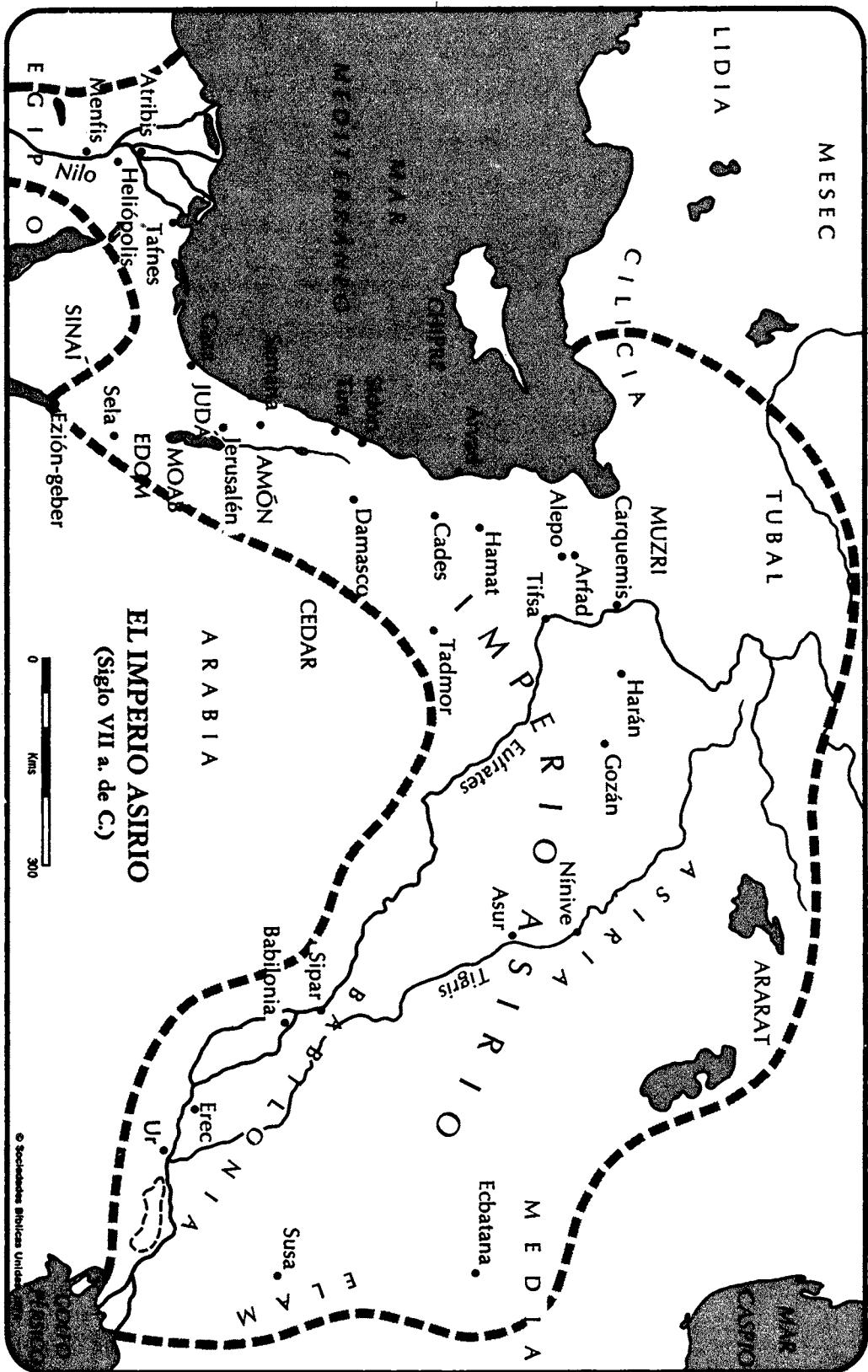
Satanás - Iiimáaná "Wàuwidequéera", demonionái* iiwacaliquéera, Satanásca.

serafín - Abéeri ángel* nacáiri, quichái nacáiri waicáca ìwalíise, càide iyúwa waicáaná quichái. Yái serafín idèniaca seis namanùbaca yàanabáwiwa. Iyaca Dios yáapicha chènuniré. Dios imàacaca Isaías iicáca serafínnái yéenáwanási nacáiri irícuíse (pileecué Isaías 6.2-6). Níai serafínnái nacàlidaca Dios Jehová iináwaná ìwali, mabáyawanácani.

suerte - Càide iyúwa náiwitáise bàaluité náucaca náichawa púubanaméyéi íba náalíacaténáwa càinácaalí Dios iwàwáaná namànica.

templo - Abéeri capìi manuíri nasutácàalu. Culto yàalu nacáini, yái temploca. Bàaluité judiónái idèniaté manuíri templo iyéerité Jerusalén iyàcaleñá irícu. Níai judiónái imànité Dios irí culto templo irícu. Nasutáca Dios templo néré. Néréca néetáidaca napíranáwa nabáyawaná ìwalíisewa. Aibanái càmíiyéi judiónái nadèniaca nàasu templowa, nasutácaténá níawawa cuwáinái íicha, namànicateña nacái culto nàasu cuwáinái iríwa.

uva - Abéeri abéya iyacaná, ituníiri, puchichéeri. Needáca íicha ituníwa nàiracaténá nayáacalé yáapichawa. Máinícaalí ipuíricani, néese wenàiwica iiracaalí manùba, yásí nacàmaca. Wàiraca uva ituní Santa Cena irícu, quíracaináni, irái nacáiri iicácanáwa, wawàlliripiná Wáiwacali Jesús íiraná, imusuéricatéwa íicha wàwalinápiná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wíá wabáyawaná ìwalíisewa, wíá yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

EL IMPERIO ASIRIO
(siglo VII a. de C.)

Mapa 5 Judá y Efraín

